

MIDDLE EAST JOURNAL OF REFUGEE STUDIES
Cilt/Volume: 1 ■ Sayı/Number: 2 ■ Yaz/Summer 2016
ISSN: 2149-4398 • eISSN: 2458-8962 • DOI: 10.12738/mejrs

Middle East Journal of Refugee Studies uluslararası ve hakemli bir dergidir.

Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Middle East Journal of Refugee Studies is the official peer-reviewed, international journal of the International Refugee Rights Association. Authors bear responsibility for the content of their published articles.

İHH İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı Adına İmtiyaz Sahibi/Owner
F. Bülent Yıldırım

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği Adına Yazı İşleri Müdürü/Chief Executive Officer
Uğur Yıldırım

Genel Yayın Yönetmeni/Executive Editor
Süleyman Kurt

Baş Editör/Editor-in-Chief
Yusuf Adıgüzel (İstanbul Üniversitesi)

Alan Editörleri/Section Editors
Berdal Aral (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Murat Şentürk (İstanbul Üniversitesi)

Değerlendirme Editörleri/Review Editors
Muhammed Veysel Bilici (Kırklareli Üniversitesi)
Ömer Faruk Ocakoğlu (Kırklareli Üniversitesi)

Çeviri Editörleri/English Language Editors
ENAGO
John Zacharias Crist
A. Kevin Collins

Yayın Kurulu/International Editorial Board*
Ahmet Ulvi Türkbağ (Galatasaray Üniversitesi, İstanbul)
Hasan Köni (İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul)
Ayhan Ceylan (İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul)
Sedat Aybar (İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul)
Yusuf Çalışkan (İstanbul Şehir Üniversitesi, İstanbul)
Ahmet Hamdi Topal (Medipol Üniversitesi, İstanbul)
M. Fatih Aysan (İstanbul Şehir Üniversitesi, İstanbul)

Hakem Kurulu/Board of Reviewing Editors*

Ahmet Koyuncu (Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya)
Ali Zafer Sağıroğlu (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara)
A. Teyfur Erdoğan (Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul)
Bülent Dilmaç (Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya)
Derya Aydın Okur (İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul)
Fusun Ekşi (Marmara Üniversitesi, İstanbul)
Harun Ceylan (Yalova Üniversitesi, Yalova)
Murat Şentürk (İstanbul Üniversitesi, İstanbul)
Mustafa Otrar (Marmara Üniversitesi, İstanbul)
Ömay Çokluk (Ankara Üniversitesi, Ankara)
Ömer Miraç Yaman (İstanbul Üniversitesi, İstanbul)
Yusuf Alpaydın (Marmara Üniversitesi, İstanbul)

***Ada göre alfabetik sırada In alphabetical order by name**

Akademik İçerik Danışmanlığı/Content Advisor

EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi)

Telefon: +90 (216) 481-3023 **Web:** www.edam.com.tr **Elektronik posta:** edam@edam.com.tr

Tasarım ve Uygulama/Graphic Design

Nevzat Onaran
Ahmet Karataş

Tashih/Proofreading

Mehmet H. Ramazanoğlu

Baskı Öncesi Hazırlık/Prepress

EDAM (Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi)

Yayın Türü/Type of Publication

Yerel Süreli Yayın

Yayın Dili/Languages of Publication

Türkçe ve İngilizce/Turkish and English

Yayın Periyodu/Publishing Period

Altı ayda bir Ocak ve Haziran aylarında yayımlanır/Biannual (January & June)

Baskı ve Cilt/Press

Pelikan Basım

Adres: Gümüşsuyu Cad. Odin İş Merkezi No: 28-1 Topkapı İstanbul

Telefon: +90 (212) 613-7955 **Web:** www.pelikanbasim.com **Elektronik posta:** info@pelikanbasim.com

Basım Tarihi: Eylül 2016

Mülteci
Hakları Derneği
INTERNATIONAL REFUGEE RIGHTS ASSOCIATION

İletişim/Correspondence

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği

Ali Kuşçu Mah. Büyük Karaman Cad. Taylasan Sok. Toprak Apt. K: 1 Fatih İstanbul

Telefon: +90 (212) 531-2025 **Web:** http://mejrs.com/ **Elektronik posta:** admin@mejrs.com

İçindekiler Table of Contents

MAKALELER ARTICLES

Almanya'da Yaşayan Türkiye Kökenli Göçmenlerin Yeniden Yaşam İnşası	5
Turkish Immigrants: Rebuilding Their Life in Germany	25
Halil Ekşi, Muhammed Çiftçi, Neslihan Yaman, Simel Parlak, Murat Dinçer, Enver Ulaş, Muhammet Aykuthan Ulusoy	
Guests-Hosts Relations in the Context of the Syrian Exodus: Turkish and Syrian Populations in Two Turkish Cities	49
J. Eduardo Chemin	
Mültecilerin ve Sığınmacıların Sağlık Sorunlarına Hemşirelik Yaklaşımı	75
Refugee and Asylum Seekers' Health Problems: The Nursing Approach	82
Ayşe Çiçek Korkmaz	
Education of Syrian Children in Turkey: Policies for Basic Education	91
İpek Coşkun, Müberra Nur Emin	
Geçici Koruma Statüsü ve Türkiye'deki Suriyelilere Sağlanan Hizmetlere İlişkin Bir Değerlendirme	109
Temporary Protection Status and an Evaluation of Services Provided to Syrians in Turkey ...	132
Esra Yılmaz Eren	

DEĞERLENDİRMELER REVIEWS

Küreselleşme Çağında Göç ve Türkiye - Migration and Turkey in the Globalization Age	143
Mehmet Fatih Aysan	
Farklı Karakterdeki Göçlerin Tarihsel Bir Değerlendirmesi: Türkiye'nin Göç Tarihi	147
Ayşe Demir	

Yazarlara Notlar	153
Instructions for Authors	155

Almanya’da Yaşayan Türkiye Kökenli Göçmenlerin Yeniden Yaşam İnşası

Halil Ekşi^a, Muhammed Çiftçi^b, Neslihan Yaman^c, Simel Parlak^d, Murat Dinçer^e,
Enver Ulaş^f, Muhammet Aykuthan Ulusoy^g

Öz

Bu çalışmada yurt dışında yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin gurbette olma deneyimleri konu edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Türkiye’den yurt dışına göç eden bireylerin gidiş motivasyonları, karar alma ve yolculuk süreçleri, ülkeye varış süreçleri, adaptasyon kaynakları ve yurt dışına uyuma karşı pişmanlık süreçlerine dair kişisel algı ve deneyimleri incelenmiştir. Araştırma yaşamlarını yurtdışında sürdüren bireylerin konu edildiği ve TRT Türk’de yayınlanan “Gurbette Kalanlar” isimli belgesel analiz arasından kişisel algı ve deneyimleri en iyi yansıtabileceği düşünülen on belgesel seçilerek yürütülmüştür. Çalışma grubunu seçilen on belgeseldeki birebir görüşme yapılan on birey oluşturmaktadır. Verilerin analizi fenomenolojik yaklaşım modellerinden Giorgi’nin “betimleyici fenomenolojik araştırma modeli” kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre göç eden bireyler bir yandan kendi vatanlarına dönmek isterlerken, diğer yandan bulundukları ülkenin gelişmiş olmasının sağladığı pozitif koşullar nedeniyle yaşamlarını orada yeniden inşa etme isteği duymaktadırlar. Bu durum bireylerin içinde bulundukları ikilemin yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Göç • Göçmen • Psikososyal süreç • Yeniden yaşam inşası • Giorgi Stili fenomenolojik araştırma

a Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Göztepe Kampüsü, Kadıköy 34722 İstanbul. Eposta: halileksi@marmara.edu.tr

b (✉) Muhammed Çiftçi, Marmara Mah. İhlas Cad. 234. Sk. 16/4 Beylikdüzü 34520 İstanbul. Eposta: muhammedciftci@gmail.com

c Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Göztepe Kampüsü, Kadıköy 34722 İstanbul. Eposta: nesli_balci@hotmail.com

d Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Göztepe Kampüsü, Kadıköy 34722 İstanbul. Eposta: simelparlak@gmail.com

e Haseki Sultan Mah. Münif Paşa Sok.58/9 Fatih 34320 İstanbul. Eposta: muratdncr@gmail.com

f Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Göztepe Kampüsü, Kadıköy 34722 İstanbul. Email: ulasenver@gmail.com

g Şehitkamil Ortaokulu, Şahinbey, Gaziantep. Eposta: muhammetaykuthan@gmail.com

Başvuru: 8 Şubat 2016

Revizyon gönderimi: 25 Mayıs 2016

Kabul: 7 Haziran 2016

OnlineFirst: 28 Ağustos 2016

Copyright © 2016 • Uluslararası Mülteci Hakları Derneği • <http://mejrs.com>

ISSN 2149-4398 • eISSN 2458-8962

DOI 10.12738/mejrs.2016.1.2.0001 • Yaz 2016 • 1(2) • 5-48

Göç; insanların ekonomik, dini, sosyal, kültürel, eğitimsel, politik vb. nedenlerden ötürü yaşamlarının gelecekteki bölümünün tümünü ya da bir parçasını geçirmek üzere bir yerleşim biriminden (ülke, şehir, köy vb.) diğer yerleşim birimine yerleşmek maksadıyla yaptıkları coğrafi olarak yer değiştirme davranışdır (Akdoğan, 1979; Gönüllü, 1996; Karagöz, 2007; Kızılcılık & Erjem, 1994). Bu tanım ışığında çok genel bir ayrıma tabi tutulacak olursa göç olgusu, iç ve dış göç olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yapılacak olan bu çalışma dış göç bağlamında kavramsallaştırılacak olup yurt dışına göç eden Türkiye kökenli bireylerin gurbette olma deneyimlerini konu edinecektir.

Herhangi bir birey için yeni bir ülkeye göç etmek ve baştan sona göçü tecrübe etmek kolay bir süreç değildir. Göç sürecinin ortaya koyduğu stres, yeni ülkeye uyum sağlama ve bunların da ötesinde geride bırakılan birçok şeyin kişide meydana getirdiği hüznün, göç sürecini tecrübe eden bireyler arasında kaygı, depresyon ve diğer birtakım psikolojik problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Göç sürecinde gözlemlenen stresin ilk basamağı kişinin göç kararını verdiği ve göçe hazırlanmaya başladığı aşama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin yurt dışına çıkışlarının ardından yeni bir yaşam kurdukları ortamda kendilerini değersiz hissetme, yeni gittikleri yerde yakınlarının olmaması ve ayrılık kaynaklı faktörler, göç ettikleri yere ilk vardıklarında pişmanlık duygularını beraberinde getirmekte ve ferdin bu alanda yoğun strese maruz kalmasına neden olmaktadır (Tuzcu & Bademli, 2014).

Göç süreci sosyo-psikolojik ve kültürler arası ilişkiler gibi farklı bakış açılarında bir değişim ve farklılaşma süreci olarak tanımlanmıştır (Berry, 1990; Kuo, 1976). Göç olgusu ile ortaya çıkan kültürel değişim sonucunda ortaya çıkan stresli yaşam göç eden bireylerin kişiliklerini negatif bir şekilde etkilemektedir. Bu durum kişinin yalnızlık, yabancılaşma, depresyon, kaygı, düşük benlik saygısı ve kendini değersiz görme gibi birtakım olumsuz duyguları ve uyum sorunlarını yaşamasına sebep olabilmektedir (Aroian & Norris, 2002; Balcıoğlu & Samuk, 2002; Ercan Esentürk, 1998; Kou, 1976; Pernice, Trlin, Henderson & North, 2000; Steel, Silove, Chey, Bauman & Phan, 2004; Ward, Bochner & Furnham, 2001; Warfa ve ark., 2005). Genel olarak göç ile ilgili ortaya konan kuram ve görüşler yeni bir toplumsal çevreye yerleşme sürecinin stres üretici bir faktör olduğunu ve uyum sağlamaya yönelik ortaya konulan gayretlerin meydana getirdiği gerginliğin, göç etmiş kişilerin yabancı topluma dâhil oldukları andan itibaren başladığını ve uzun yıllar boyunca sürdüğünü ileri sürmektedir (Şahin, 2001). Bu anlamda çok genel bir değerlendirme ile bireyin bir gruba ait olma duygusunun kaybına ve sosyo-kültürel yaşamın terk edilmesine sebep olduğu göz önüne alındığında, göç tecrübesinin psikolojik etkileri de öngörülebilir hâle gelebilmektedir (Cicourel, 1982). Toplumsal ve kültürel değişim, modernleşme, kültürleşme, kentleşme, asimilasyon, adaptasyon ve yaşam stresi üzerinde yapılan çalışmalar göç yaşantısı ile psikolojik bozukluk arasında önemli bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır (S. Doğan, 1988).

Farklı sebeplerle gerçekleşebilen göçler, göç eden bireylerin yaşadıkları sosyal yapıdan koparak başka bir toplumsal yapı içerisine dâhil olma ve uyma sürecini beraberinde getirmektedir (Held, McGrew, Goldblatt & Perraton, 1999). Çoğu zaman yeni bir çevreye yerleşme neticesinde ortaya çıkan kaygılarla ve güçlüklerle baş etmeyi öğrenmek zorlayıcı bir süreç olabilmekte (Grinberg & Grinberg, 1999) ve bu zorlu süreç, göçü yeni tecrübe eden bireyler arasında demoralizasyon ve akültüratif stres gibi bir takım psikolojik sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Flaherty, Kohn & Golbin, 1986; Kohn, Flaherty & Levav, 1989; Ritsner ve ark., 1996).

Bütün bunlara ek olarak göç edilen yere entegrasyonu kolaylaştıran bazı unsurlar da vardır. Göç eden bireylere ev sahibi ülkede sunulan yurttaşlık hakkı, gurbetçilerin bulundukları yerlere entegrasyonlarının önemli bir motivasyon kaynağı hâline gelmiştir. Ayrıca göç edilen ülkelerin farklılıkları kabul eden bir yapıya sahip olması göç eden fertlerin entegrasyonlarının daha yüksek düzeyde olmasına neden olmaktadır (Öztürk, 2012).

Sonuç olarak, göçmen bireyler ve gruplar göç sürecinin tüm aşamalarında birtakım farklı stres etkenleriyle karşılaşmaktadırlar. Bu stres kaynakları bireylerin genel sağlığını olumsuz etkileyebilmektedir. Sürecin tüm aşamalarında işsizlik, sosyal statü kaybı, yalnızlık, yabancılaşma, dil problemi ve kültürel sorunlar gibi durumları tecrübe eden bireyler, ilgili stres artırıcı unsurların genel sağlık üzerindeki olumsuz etkisine ve kişinin stresle başa çıkma becerilerinin yetersizliğine bağlı olarak fiziksel ve psikolojik temelli birtakım problemlerle karşı karşıya kalabilmektedirler (Farley, Galves, Dickinson & Perez, 2005; Hyman, 2004; Tuzcu & Bademli, 2014). Bu durumda kalacak yer, dil engeli, zorlu iş koşulları ve kültürel farklılıklar gibi sorunlar ise bireylerin psikolojik ve sosyal uyumunu etkileyerek onların stres düzeyini artırabilmekte, kaygı yaşamasına neden olabilmekte ve hatta benlik saygısını düşürebilmektedir. Özellikle dil engeli ve kültürel farklılıkların göç eden bireyin entegrasyonunu önemli ölçüde etkilediği ve onun zihinsel karmaşa yaşamasına neden olduğu düşünülmektedir. Göç sonucunda bambaşka bir kültür içerisinde yaşamaya başlayan gruplar aynı zamanda yaşamlarını sürdürmeye başladıkları mevcut sosyal yapı ile etkileşime girmektedirler. Bununla birlikte kendi kimliklerini de muhafaza etme çabası göstermektedirler (Castles & Miller, 1998).

Türkiye’de 1960’lardan sonra ortaya çıkan ekonomik ve toplumsal değişimler neticesinde yurt dışına doğru göçler başlamıştır. Bu göçler önceleri iş göçü şeklinde gerçekleşmiş, izleyen zamanlarda ise aile göçleri hâlini almıştır. Günümüzde Avrupa’nın birçok ülkesinde Türkiye’den göç etmiş azımsanmayacak miktarda nüfus yaşamını sürdürmektedir (Özkan, 2008). Almanya’ya göç eden bireylerin karar alma süreçlerine ilişkin bir değerlendirme yapıldığında, Türkiye’de bölgeler

arası kalkınma farkından kaynaklanan işsizlik ve istihdam gibi ekonomik güçlükler ve Avrupa'nın sağlayacağı sosyal haklar ve iyi yaşam şartları ile Avrupa'da yaşayan Türklerin ülkelerini ziyaret ettiklerinde ortaya çıkan gösterişli tüketim eğilimleri sonucu ortaya çıkan hevesin, göç etmek isteyenlerin karar alma süreçlerindeki temel motivasyonlardan biri olduğu görülmektedir (Kalaycıoğlu, Çelik & Beşpınar, 2010). Ayrıca bir bireyin gönüllü olarak göç eylemine dâhil olması çoğu zaman kişisel isteklerden ortaya çıkan amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. İktisadi durumunu iyileştirme, ailesinin geleceğini güvence altına alma, daha yüksek hayat standardına sahip olmayı isteme, yaşamsal anlamda her açıdan daha iyi imkânlarla ulaşmayı isteme gibi sebepler bireylerin gönüllü olarak göç olayına dâhil olmalarına ortam hazırlamaktadır (B. Doğan, 2014).

Türkiye'den Avrupa'ya göçün başlangıcından itibaren üçüncü, hatta dördüncü neslin ortaya çıktığı Türkiye kökenli nüfus, günümüzde yaşadıkları ülkelerin dillerini konuşmakta ve bulundukları ülkelerin eğitim kurumlarına devam etmektedir. Her ne kadar yaşamlarını sürdürdükleri ülkelerde mevcut toplumsal yapının içinde etnik azınlık olarak değerlendirilseler de Türkiye'den göç edenler aynı zamanda kendilerini kaçınılmaz bir şekilde kültürel entegrasyon içinde bulmuşlardır (Özkan, 2008). Bununla birlikte son yıllarda yurt dışında Türkiye kökenli göçmenlerin kültürüne ve diline uygun hizmet yerlerinin açılmış olması hem uyum davranışını arttırmış hem de sahip oldukları imkânları kaybetmek istememeleri dolayısıyla gurbeti kabullenmişlik düzeylerini arttırmıştır (B. Doğan, 2014).

Yapılan bu araştırma yurt dışında yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin gurbette olma durumunu nasıl deneyimlediklerini saptamayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'den yurt dışına göç eden bireylerin; gidiş motivasyonları, karar alma ve yolculuk süreçleri, ülkeye varış süreçleri, adaptasyon kaynakları ve yurt dışına uyuma karşı pişmanlık süreçlerine dair kişisel algı ve deneyimleri incelenmiştir.

Yöntem

Desen

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden “fenomenolojik desen” temel alınmıştır. Fenomenolojik araştırma, günlük hayatın akışı içerisinde tam farkında olamadan yaşadığımız herhangi bir fenomeni oluşturan psikolojik anlamların, kişilerin hayatları bağlamındaki canlı örneklerinin araştırılıp analiz edilmesini kapsamaktadır (Giorgi & Giorgi, 2008). Felsefi temelleri Edmund Husserl'in çalışmalarına dayanan fenomenolojik araştırmanın amacı, tanıdık ama tam anlaşılmayan farklı insanlara farklı anlamlar ifade eden deneyimlerin, nesnelerin gerçek doğasını anlamaktır (Van Manen, 1990; Willig, 2013).

Fenomenolojik araştırmaların veri kaynaklarını, araştırmanın odaklandığı durumu deneyimleyen ve bu durumu araştırmacıya aktarabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplar oluşturmaktadır. Bu bağlamda yapılan analizlerde ise bir fenomenle ilgili bireysel deneyimlerin özünü tanımlayan bütüncül bir betimleme ortaya koymak hedeflenmektedir (Creswell, 2013). Fenomenoloji “Gerçek nedir?” sorusuna cevap arayan bir yöntem olup temelini bireysel tecrübeler oluşturmaktadır. Bu yaklaşımda araştırmacı katılımcının kişisel (öznel) tecrübeleri ile ilgilenmekte, bireyin algılamalarını ve olaylara yükledikleri anlamları incelemektedir. Fenomenoloji tanımlayıcı bir araştırmadır. Bu bağlamda genelleme yapmak değil, olguları tanımlamak önemlidir (Baş & Akturan, 2008).

Bu araştırmada fenomenolojik yaklaşım modellerinden Giorgi’nin “betimleyici fenomenolojik araştırma modeli” tercih edilmiştir. Genel hatları ile “betimleyici fenomenolojik araştırma modeli” Husserl’in fenomenolojisine dayanmakta olup bu modelde, yapılan bir dizi psikolojik indirgemeler ile fenomenin özüne ulaşmaya çalışılmaktadır (Giorgi & Giorgi, 2008). Betimleme birincil, yorum ikincil olarak ele alınmakta ve araştırılan fenomen ile ilgili tüm önceki bilgiler paranteze alınarak, kişinin o fenomeni nasıl deneyimlediğine odaklanılmaktadır (Langdrige, 2007). Bu doğrultuda, araştırma sürecinde üzerine odaklanılan fenomen yurt dışında yaşayan Türkiye kökenli göçmenlerin gurbette olma deneyimleri olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Fenomenolojik desende verilerin toplanması genellikle katılımcılarla derinlemesine görüşmeler yoluyla gerçekleştirilirken, söz konusu durum görüşme yoluyla mümkün olmadığında şiir, gözlem ya da doküman incelemesi yoluyla da verilerin toplanması tercih edilebilen bir yöntemdir (Creswell, 2013). Bu çalışmada görüşme ya da gözlem gibi veri toplama imkânı olmaması dolayısıyla, veriler doküman incelemesi yoluyla toplanıp analiz edilmiştir. Veriler yurt dışında yaşayan Türkiye kökenli bireyleri konu alan ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu’nun (TRT) yayınladığı “Gurbette Kalanlar” isimli belgesel programından toplanmıştır.

Çalışma Grubu

Fenomenolojik çalışmalarda veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Creswell, 2013). Bu araştırmanın çalışma evrenini 2013-2014 tarihleri arasında TRT kanalında yayınlanmış olan ve yurt dışında yaşayan Türkiye kökenli göçmenleri konu alan, “Gurbette Kalanlar” isimli yirmi altı bölümden oluşan belgesel-film oluşturmaktadır. Bu araştırmada kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi (convenience sampling) kullanılarak içerik bakımından zengin veri sunabileceği düşünülen on bölüm seçilmiş ve analize dâhil edilmiştir. Kolay ulaşılabilir durum

örneklemesinde temel anlayış araştırmacının yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçmesidir (Patton, 2002). Bu bağlamda, bölümler seçilirken araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde derinlemesine bilgi, duygu barındıran çoklu kodlamaya ve analize imkân veren bölümler tercih edilmiştir. Aynı zamanda seçilecek bölümler belirlenirken yurtdışında yaşayan farklı deneyimlere sahip ve farklı sosyo-kültürel zeminlerden gelen çekirdek ve geniş ailelerin bulunduğu bölümlere öncelik verilmiştir. Çalışmaya konu olan belgesel-film yapımının TRT'nin internet sayfasında erişime açık olması sebebiyle izin alma ihtiyacı görülmemiştir.

Seçilen belgesel bölümlerindeki katılımcıların cinsiyet, yaş, memleket ve kaç yıldır Almanya'da bulundukları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1
Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcılar	Yaş	Almanya'da Bulunma Süresi	Cinsiyet	Memleket
K.1	73	50	Kadın	Bolu
K.2	68	41	Erkek	Burdur
K.3	72	45	Erkek	Çankırı
K.4	71	45	Erkek	Kars
K.5	67	50	Erkek	Ordu
K.6	76	42	Erkek	Trabzon
K.7	74	46	Erkek	Sivas
K.8	65	45	Erkek	Artvin
K.9	66	42	Kadın	Yozgat
K.10	65	41	Kadın	Ankara

Veri Analizi

Verilerin toplanmasının ardından verilerin anlamlandırılmasında farklı ekollerin kullandığı farklı veri analizi basamakları mevcut olup bu çalışma, klasik betimleyici yöntem kapsamında Giorgi'nin kullandığı “betimleyici fenomenolojik analiz” metoduyla gerçekleştirilmiştir. “Betimleyici fenomenolojik analiz” metodu, Giorgi ve Giorgi (2008) tarafından şu şekilde özetlenmektedir: (i) Fenomenolojik bir tutumla tüm transkriptleri/metinleri okumak ve böylece fenomenin bütünüyle ilgili bir izlenim edinmek, (ii) bütünün değişik yönlerini veren anlam birimlerini ayırt etmek, (iii) her anlam biriminin psikolojik anlamlılığını ortaya koymak, (iv) fenomenin deneyimlenmesinin genel yapısını ifadelendirmek.

Türkiye’de bu araştırma metodolojisinin yeni olması dolayısıyla bu basamakların somut örneklerinin sunulması gerekli görülmüş olup her aşamada nelerin yapıldığı örneklerle aşağıda belirtilmiştir.

(i) Birinci aşamada, fenomenin bütünüyle ilgili bir izlenim edinebilmek amacıyla tüm transkriptler/metinler tekrar tekrar detaylı bir biçimde okunmaktadır. Bu süreçte araştırmacı konuyla ilgili yargılarını, düşünce ve değerlerini olabildiği kadar askıya alarak katılımcıların deneyimlerine kendini açmaya çalışmaktadır. Bu çalışmada bu basamaklara riayet edilmiş, öncelikle tüm transkriptler konuyla ilgili önceki bilgiler olabildiğince askıya alınarak topluca defalarca okunarak fenomen hakkında genel bir izlenim edinilmeye çalışılmıştır.

(ii) Bütünün değişik yönlerini veren anlam birimlerini ayırt etme aşamasında, metin daha küçük bileşenlere ayrılır. Araştırmanın konusu ve çerçevesi doğrultusunda anlamlı olan duygu, düşünce, davranış vb. kavramlara odaklanılır ve bunlar metin içinde işaretlenir. Bu işaretlemeye esas olan metnin içinde hissedilen anlam geçişleridir (Giorgi & Giorgi, 2008). Bu işlem esnasında yine örtük anlam ifade eden duraksamalara, boşluklara vb. anlam birimlerine de dikkat edilir. Araştırmanın bu aşamasında transkriptler topluca okunarak anlam birimleri çıkarılmıştır. Metin içindeki anlam geçişlerine odaklanılmış, bunların hissedildiği her aşamada cümlelerin sonuna “ / ” işareti konulmuştur.

İkinci aşama olan anlam birimlerinin işaretlenmesine ilişkin örnek aşağıda yer almaktadır:

“2 Aralık 1969 yılında iş ve işçi bulma Kurumuna yurt dışında çalışmak için kaydımı yaptım. 3 ay içinde benim kâğıtlarım geldi ve İstanbul’a geldim. İstanbul’da 15 gün konakladıktan sonra imtihanlardan geçtik, sağlık kontrolünden geçtik. / Sonra Sirkeci Garına geldik. Sirkeci Garındaki manzara muhteşemdi çünkü özel trenle Almanya’ya yolculuk yapacaktık. Ana baba günü, herkes gelmiş oraya. Analar, babalar, çocuklar gelmişler Almanya’ya gidecek olan vatandaşlarını, akrabalarını uğurlamak için... Okul arkadaşım vardı yanımda, Nihat’la beraber trene bindik ve sallanan ellere O mahzun bakışlara biz de seyirci kalıyorduk ama tabi ki sallanan ellerin içinde, o ellerin bizim için de uğurlar olsun diye kabul ediyorduk” [K.8].

(iii) Her anlam biriminin psikolojik anlamlılığını ortaya koyma aşamasında, anlam birimleri arasında psikolojik olarak daha manidar olan birimler belirlenir. Bunlar tekrar tekrar okunarak üzerinde düşünülür ve fenomenolojik indirgeme yöntemi ile yapılan dönüştürmelerle fenomeni oluşturan temel bileşenler daha genel bir biçimde anlamlandırılmaya çalışılır. Ancak bu anlamlandırma aşamasında veriden kopup psikoloji teorilerine bağlanılarak çok fazla soyutlamaya gidilmemesi gerekir.

Bu aşamanın üç amacı vardır (Giorgi & Giorgi, 2008). İlki kişilerin anlatımındaki görünür malzemeden yola çıkılarak örtük olan anlamların açığa çıkartılmasıdır. İkincisi anlatılan durumun daha genel bir olgunun bir örneği olduğu düşünülerek söz konusu genel duruma doğru yönelmedir. Üçüncüsü ise içerik uygunsu ortaya çıkan durumun psikolojiyle ilişkili yönlerini ortaya çıkarmaktır ancak bu yapılırken kuramsal jargonlar ile etiketlemelerden kaçınılması gerekir.

Bu işlemler bir tablo üzerinden yapılır. Tabloda kişilerin anlatımları tablonun en solundaki sütuna yerleştirilir, ortadaki ve sağdaki sütunlar araştırmacı tarafından yapılan fenomenolojik indirgemelerle varılan dönüştürmeleri gösterir. Buna göre en soldaki kişinin anlatımı, hemen yanındaki sütunda kişinin kullandığı kelimeleri de içeren üçüncü tekil şahıs anlatımlı bir özet ifadeye dönüştürülür. Ardından bu özet anlatım dönüştürmelere tabi tutularak sağdaki sütunlara yerleştirilir. Kaç tane dönüştürme yapılacağı ile ilgili bir sınır olmamakla birlikte Giorgi stili araştırmalarda genellikle bir veya iki tane dönüştürme yapılmaktadır (Giorgi & Giorgi, 2008; Langdridge, 2007).

Katılımcı K.8'in yukarıda verilmiş olan transkript örneğinin fenomenolojik olarak analiz edilmiş hâli Tablo 2'de sunulmuştur:

Tablo 2

Fenomenolojik Analiz Örneği

1	1	1.2.3.
İş ve İşçi Bulma Kurumuna yurtdışında çalışmak için kaydımı yaptım. 3 ay içinde benim kâğıtlarım geldi ve İstanbul'a geldim. İstanbul'da 15 gün konakladıktan sonra imtihanlardan geçtik, sağlık kontrolünden geçtik.	Başvuru süreci ve onaylanması 3,5 aylık bir zaman diliminde gerçekleşmiştir.	Almanya'ya başvuru süreci hızlı şekilde sonuçlanmış, garda bile gittiklerinin fark etmekten ziyade gördükleri insan manzaralarına odaklanmışlardır. Kendilerini uğurlayan birilerinin olmadığını yaşamış ancak bunu başkalarının uğurlanmasını da kendi üzerlerine alarak telafi etmişlerdir. Ülkelerinden ayrıldıklarının duygusal olarak farkına ise ancak hududu geçip ülkelerinin sembollerinden ayrılırken varmışlardır.
2	2	
Sonra Sirkeci Garına geldik. Sirkeci Garındaki manzara muhteşemdi çünkü özel trenle Almanya'ya yolculuk yapacaktık. Ana baba günü, herkes gelmiş oraya. Analar, babalar, çocuklar gelmişler Almanya'ya gidecek olan vatandaşlarını, akrabalarını uğurlamak için... Okul arkadaşım vardı yanımda, Nihat'la beraber trene bindik ve sallanan ellere O mahzun bakışlara biz de seyirci kalıyorduk ama tabi ki sallanan ellerin içinde, O ellerin bizim için de uğurlar olsun diye kabul ediyorduk.	Ülkeden ayrılmak için gara geldiklerinde kendileri için özel bir trenin gelmesinde ve karşılaştıkları insan manzaralarından çok etkilenmişler. Binecekleri trene, okul arkadaşı ile onları uğurlayan birileri olmadan binmişler ancak diğer insanların uğurlamalarını kendi üzerlerine almışlardır.	
3	3	
Tren hareket ettikten sonra akşam saatlerinde Yunanistan'a giriş yaptık. O anda çok hüznlendim, çok duygusal bir andı çünkü bayrağımızı son olarak gördük, askerimizi son olarak gördük; bize selam duruyordu yani gidiyoruz diye.	Ülkeden ayrılırken yoğun bir hüzn yaşamış, vatanının sembollerini artık göremeyeceğini düşünerek üzülmüştür.	

Tablo 2 incelendiğinde katılımcının kullandığı kelimelerin de soyutlaştırıldığı görülecektir. Mesela “gara gelme” ve “trene binme” ifadeleri “ülkeden ayrılma” olarak, “bayrak” ve “asker” ifadeleri de “ülkelerinin sembolleri” olarak daha genel ve soyut bir hâle dönüştürülmüştür. Yine kişilerin anlatımlarında örtük olan anlamlar çıkarılmış bunun için de gerekliyse birkaç tane anlam birimi bir araya getirilmiştir. Örnek olarak K.8’in anlatımı, 1.2.3. anlam birimleri birleştirilerek “başka bir ülkeye gitme sürecinin hızlı geliştiği ve bunun duygusal farkındalığına ancak ülkeden ayrılırken varıldığı” şekline dönüştürülmüştür.

(iv) Fenomenin deneyimlenmesinin genel yapısını ifadelendirme aşamasında, kişinin deneyimi hem kendi içinde hem de diğer kişilerinki ile sentezlenir. Kişinin deneyiminde manidar olan psikolojik anlam birimleri sentezlenip, kısa bir kronolojik açıklama hâline getirilir ve durum “bireysel yapısal betimleme (individual structural description)” olarak tanımlanır. Ardından her katılımcı için bireysel yapısal betimlemeler karşılaştırılarak değişmeyen özellikler bulunur, böylece “genel yapısal betimleme (general structural description)” adı verilen fenomenin özünü temsil eden esas özellikler bulunur. Bu şekildeki genel bir açıklamaya her zaman ulaşılamayabilir. Bu durumda birden fazla genel yapısal açıklama söz konusu olur. Sonuç kısmı ise literatürle ve diğer bireysel açıklamalarla karşılaştırılarak aktarılır.

Anlam birimlerinin dönüştürülmesi sonucunda elde edilen fenomenin temel bileşenleri bir araya getirilerek her bir katılımcı için o fenomeni nasıl deneyimlediği hakkında oluşturulan bir “bireysel yapısal betimleme” örneği, Katılımcı K.8 için çıkartılan bireysel yapısal betimleme üzerinden, aşağıda sunulmuştur:

K.8 istediği hedefe ulaşamayınca rol modellerinin ve kendine güveninin etkisiyle ekonomik gerekliliklerle Almanya’ya gitme kararı almıştır. Gitme süreci hızlı gerçekleşmiş, yaşadıkları ülkenin kaybının farkındalığı ancak ülkelere ait sembollerden ayrılırken oluşmuştur. Almanya’ya ilk varış sürecinde belirsiz ve kontrolün onda olmadığı bir ortamla karşılaşmış ve ilk tepki olarak pişmanlık yaşamıştır. Yaşayacağı gerçek şartlarla karşılaştığında ise günlerce süren hayal kırıklığı, pişmanlık, özlem ve üzüntü hissetmiştir. Durumu kabullenerek hızlıca oraya adapte olmaya karar vermiş, bunun için de öncelikli görev olarak dil öğrenmeyi görmüştür. Hem yalnızlığının giderilmesi hem de bir yaşam görevi olarak gördüğü evliliğinde karşılıklı güven, anlayış ve destek bulabilmiştir.

K.8 geldiği ülkesiyle hâlâ ilişkilerini devam ettirip orada da kendini belli bir ilişkisel ağ içinde mutlu hissetmektedir. Aidiyeti adapte olduğu, karşılıklı ilişkiler kurduğu, kayıplarını ve başarılarını yaşadığı yer üzerinden tanımlamakta ve kendini artık Almanya’ya ait hissetmektedir. Evlat kaybı gibi çok yoğun bir acıya rağmen eşiyile ve çevresi ile olan ilişkisi ve dini inançlarıyla bu acıyla başa çıkmıştır.

Ardından diğer bireysel yapısal betimlemeler karşılaştırılarak ortak deneyim bileşenleri bulunmuş ve bunlar birleştirilerek bir “genel yapısal betimleme” elde edilmiştir.

Bulgular

Her bir katılımcıdan elde edilen bulguların gösterilebilmesi mümkün olmadığından bu bölümde fenomenin genel yapısal betimlemesi verilmiş ve bunu oluşturan bileşenler transkript örnekleri ile sunulmuştur. Katılımcılardan alınan doğrudan alıntılar tırnak işareti ile gösterilirken psikolojik alıntılar köşeli parantez ile gösterilmiştir.

Fenomenin Genel Yapısal Betimlemesi

Bütün katılımcıların anlatımları fenomenolojik indirgemeye incelenip genel yapısal betimleme oluşturulmuş, bu betimlemenin ortak bileşenleri olarak yurt dışına gitme motivasyonları, karar alma ve yolculuk süreci, yurt dışına ilk varış deneyimleri, adaptasyon kaynakları, gurbeti kabulleniş-pişmanlık yapısal belirleyicileri oluşturulmuştur. Bunların her biri sırasıyla betimlemelerden örneklerle açıklanmıştır.

Gidiş Motivasyonları

Çalışmanın bulgularına bakıldığında gurbette olma deneyiminin başlangıç noktasını, gitmeye karar verme aşamasının oluşturduğu görülmektedir. Karar verme aşamasının en belirleyici motivasyonunun, başta ekonomik olmak üzere sosyal ve psikolojik açıdan daha iyiye ulaşma arzusunun olduğu anlaşılmaktadır.

Burada daha makro değişkenler olan ve literatürde itme ve çekme faktörleri (Doerschler & College, 2006; Hare, 1999) olarak geçen göç veren ülkedeki sosyoekonomik durum ile göç alan ülkenin vaat ettiği imkânların ön planda olduğu görülmektedir. Yurt dışına göçün yoğunluk gösterdiği 60 ve 70’li yıllarda bu değişkenler açısından ülkemiz ile Almanya arasındaki farkın çok daha fazla olduğu düşünüldüğünde ve katılımcıların ifadeleri incelendiğinde Almanya’nın Türkiye’nin sunamayacağı bir refah ortamına sahip olduğu görüşünün hâkim olduğu anlaşılmaktadır.

Tarihi ve sosyopolitik olarak bakıldığında ise Avrupa’nın idealize edilmiş olmasının da bu durumun alt yapısına katkı sağlamış olduğu düşünülmektedir. Bu alt yapıya ek olarak Almanya’dan izne gelenler ile dönenlerin giyimleri, kullandıkları eşyaları, hâl ve hareketleri bu söylemin nesnel olarak da pekiştirilmesine olanak sağlamış ve toplum içinde tekrar tekrar üretilmesini kolaylaştırmıştır. Sonuç olarak Almanya idealize edilen bir imkânlar ve refah diyarı gibi algılanmıştır.

“...İnsanlar Almanya’ya geliyorlar, işçi oluyorlar orada ev alıyorlar bark alıyorlar filan bu söylentiler başladı... Yani yurtdışına gidiyor, yurtdışından çantalı, paralı eşine dostuna çocuğuna çocuğuna yardım edebilecek seviyede geri dönenleri görmeye başladık” [K.10].

“...Bende Almanya sevdası varidi, bütün gelen insanlar, Almanya’ya gelen insanlar Türkiye’ye döndükleri zaman arabayla veya şeyle, radyolarla, teyplerle geliyorlardı, bende öyle bir istek varidi...” [K.4].

Dikkat çeken bir başka konu da hiçbirinin giderken orada kalıcı olmaya dair bir niyetinin olmamasıdır. Almanya’yı sürekli kalacakları bir yerden ziyade öncelikli olarak ekonomik ve sosyal refahlarını arttırmak amacıyla gittikleri ve bu olduktan sonra da geri dönecekleri geçici bir yer olarak algılamışlardır.

“Biz dedik biz buraya geldik çalışacağız biz demedik ki temelli burada kalacağız temelli biz burada kalmayacağız bizim vatanımız Türkiye” [K.6].

“Şimdi olekt kalanlar 5 yıllığına gelmişti, herkesin bir işi varidi, kimisi tezgâhını daha geniş yapacağıdi, kimisi köyde direktör alacağıdi” [K.4].

Karar Alma ve Yolculuk Süreci

Almanya’yı geçici olarak gidilecek bir yer olarak görmelerinin işçiler üzerindeki en dolaysız etkisinin göç kararını alma üzerinde olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların anlatımlarından Almanya’ya gitmenin geçici bir durum olarak algılandığı, bir daha dönememe ihtimalinin karar aşamasında düşünülmediği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak karar alma sürecinin bilişsel ve duygusal açıdan çok muhakeme edilmeden hızlıca alınmış olduğu görülmektedir.

“72 yılında askerden geldikten sonra dedim ya ben bi Almanya’ya gitsem iyi olcek dedim, duyuruları da var. Dedim ya bi de ben yazılayım” [K.2].

“1969’da abim Almanya’ya gelmişti, o beni mektup yazarak istek yapmak istedi, ben de kabul ettim” [K.4].

“Kemal Bey şaka ile başladı, işi hakikate çevirdi. Bir haftada pasaportlarımız dizayn edildi ve biz işçi bulunma kurumuna geldik” [K.1].

Başvuru ve değerlendirme süreçlerinin de hızlı ilerlemiş olması, yurttan ayrılış sürecinde duygusal farkındalığın yeteri kadar gelişmemesine sebep olmuştur. Sonuç olarak doğup büyüdükleri ülkeden ve sevdiklerinden ayrılıyor olmanın yaşattığı üzüntüyü ve belirsizliğin getirdiği kaygıyı kimisi yolculuğa başladığında kimisi yolculuk sürecinde kimisi de ise ancak ülke sınırlarını geçerken farkındalıklı bir şekilde yaşayabilmiş görülmektedir. Garlardaki uğurlama ve sınır geçişi deneyimlerinin gerçekte yüzleşmeye imkân sağladığı anlaşılmaktadır. Yolculuk sürecinde de kişilerin üzüntü, heyecan, merak, kaygı vb. duyguları bir arada yaşadığı anlaşılmaktadır.

“Trende çok büyük bir tezahüratla uğurlanan toplum vardı, vatandaşlarımız. Onların kendilerini üzüntülü, kimisinin sevinerek gözyaşı döktüğünü hatırladım, ben de duygulandım o zaman. Çünkü gayri ihtiyari ayrılık kolay bir şey değil” [K.7].

“Tren hareket ettikten sonra akşam saatlerinde Yunanistan’a giriş yaptık. O anda çok hüznlendim, çok duygusal bir andı çünkü bayrağımızı son olarak gördük, askerimizi son olarak gördük; bize selam duruyordu yani gidiyoruz diye” [K.8].

Ülkeye Varış Süreci

Birçok duygunun iç içe geçtiği yolculuğun ardından bir kırılma anının da ülkeye varış sürecinde yaşandığı görülmektedir. İlk vardıkları andaki araçlardan inme, sevk edilme ve çalışacakları yere varma süreçleri esnasında kurdukları hayallerin ve idealizasyonların yerini gerçeklik almaktadır. Ülkelerinden ve sevdiklerinden uzakta olduklarını, dilini ve kültürünü bilmedikleri bir ülkeye geldiklerini fark ederek yaşadıkları kaygının onları kararları ile ilgili sorgulamaya götürdüğü ve üzüntü, özlem, pişmanlık ve hayal kırıklığı yaşadıkları görülmektedir.

Ayrıca yaşadıkları kültürel şokun etkisinin yine bu şokun boyut ve sonuçlarının ve devamındaki adaptasyon sürecinin; kültürlerarası yakınlıkla, göç motivasyonu ve beklentilerle çok ilintili olduğu düşünüldüğünde (Berry, Poortinga, Segall & Dosen, 2002) 60'lı ve 70'li yılların Türkiye'sinin çoğunluğu taşra bölgelerinden çok büyük idealizasyonlarla ve kalıcı olmama niyetiyle giden işçilerimizin yaşadığı şokun oldukça büyük olduğu tahmin edilebilir.

Bu süreçte kendilerine eşlik eden ya da kendilerini karşılayan bir yakınlarının olduğu durumlarda kaygılarının hafiflediği anlaşılmaktadır. Bu durum Grinberg ve Grinberg'un (1999) işaret ettiği bilinmeyenle yüz yüze gelmenin getirdiği regresyon ve bununla başa çıkma için de yardım edebilecek birini arama durumuyla örtüşmektedir.

"...Münih'e geldik. Orada gecelettiler. Sabahleyin kahvaltı olarak bir erzak, kumpanya verdiler. Hiç alışkın olmadığım şeyler. Tabi bambaşka bir yere geldim. Bambaşka bir dünyaya geldim. Geldiğim gece oturdum sabaha kadar eşime sayfalar dolusu mektuplar yazdım. Burası bize ait bir yer değil, biz burada yapamayız, ben hemen geriye dönüyorum" [K.1].

"Binlerce insan trenden iniyor, herkesin bavulları elinde ve bizi yeraltında bulunan sığınağa götürdüler. Kendi kendime "biz buraya niye geldik acaba" dedim tabii ki amacımız çalışmaktı ama içim hep böyle kan ağlıyordu..." [K.8]

"Burada bir şansım vardı benim, ağabeyim getirmişti. Direk böyle trenle işçi olarak gelenler, onların durumu daha vahimdi burada" [K.3]

Adaptasyon Kaynakları

Ülkeye varışlarının ardından adaptasyona yönelik olarak ilk attıkları adımın, yaşadıkları dil sorununa karşı dil öğrenmeye yönelme olduğu görülmektedir. Yeni geldikleri ülkede eski becerilerini ve kimliklerini geride bırakmış dolayısıyla yeni geldikleri ülkeye adapte olabilmek ve bir yere gelebilmek sebebiyle de yeni bir kimlik kazanabilmek için dil kritik gözükmektedir. Yine ayakta kalabilmek için yoğun iş ve yaşam koşulları altında mücadele ettiklerini betimlemişlerdir.

"...Elimde bir sözlük her gece 10-15 kelime öğreniyordum. Derdimi anlatabilmek, kimseye muhtaç olmamak açısından" [K.1].

“Dilini öğrenerek burada bir tahsil yapmak, bir yerlere gelmeyi kendine amaç etmiştim ve her gün akşam işten sonra 3 saat kendime ders veriyordum” [K.8].

“Buraya ilk geldiğimde buralar çok kirliydi, Hofonlarda çalışırdım, bayaaa işim zoridi, baya zorluk çekiyorduk yani. Ayaklarımıza ağaç ayakkabı giyerdik, ateşin içinde çalışırdık aşağı yukarı” [K.4].

Adaptasyon için kullanılan bir başka kaynağın da önceden gelmiş olan yakınları ya da yurttaşlarıyla ilişki hâlinde olma olduğu gözlenmiştir. Yine evliliğin yaşanılan yalnızlığa ve sahipsizliğe karşı gerekli olduğunun hem kendileri hem de aileleri tarafından düşünüldüğü ve bunun için de ailelerin de yönlendirmesiyle çoğunlukla Türkiye’den eş seçildiği anlatılmaktadır. Eşlerinden ve ailelerinden daha fazla destek aldığını ifade edenlerin yurt dışına uyum sağlamada ve zorluklarla başa çıkmada daha etkin oldukları anlatımlarından anlaşılmaktadır. Bütün bunlardan ilişkisel kaynakların hem adaptasyonda hem de yaşanılan olaylarla başa çıkmada sıklıkla kullanıldığı sonucu çıkmaktadır.

“Öyle giderken Türklere rast geldim bir yerde işte Türk müsünüz ağabey? Türküm, Türküm. Bir sarıldık orada tabi. Yani eskiden Türklerle burada Türk gördün mü insanlar birbirine sarılırlardı, hoşlardı. Nerelisin, nasıl geldin, ne yaptın, nerede çalışıyorsun hep sorarlardı” [K.8].

“Ne kadar aile geniş olursa o kadar sigortalı olursun derler halk arasında. Yani bunlar benim sağım solum her tarafım, sigortam, emniyetim. Bunlar bana baya dayanak oluyor” [K.2].

“Rahmetli annem dedi, sana bir tane bulduk dedi. Gittik istedik, alacaksın. Biz öyle görmeyle, şey etmeyle gitmezdik şimdiki devir gibi. Biz de kabul ettik” [K.6].

“Ben eşimle gurur duyuyorum beni hiçbir zaman, hiçbir toplumda, hiçbir toplantıda, hiçbir yerde yalnız bırakmamıştır” [K.8].

Bu durum [Massey ve arkadaşlarının \(1993\)](#) bahsettiği “göçmen ilişkiler ağı” kavramıyla örtüşmektedir. Bu kavrama göre ilk göçmenler göç veren ve alan ülkeleri birbirine bağlayan bir altyapı oluştururlar ve bu bağlantı göç veren toplumdaki diğer bireylere de göçme olanağı sağlar. Yeni göç hareketleri, tesis edilmiş bu ilişki ağını harekete geçirir ve sonradan göç edenler öncülerin deneyimlerinden faydalanırlar ([Wilpert, 1992](#)). Sonuç olarak bizim çalışmamızda da işçilerimizin sahip olduğu bu ilişkiler ağını yeri geldiğinde başvurulabilecek, göç süreci ile ilgili problemlerin çözülmesini sağlayan sosyal bir kaynak olarak ([Güllüpınar, 2012](#)) aktif şekilde kullanılmış oldukları görülmektedir.

İlişkisel kaynakların yansıra dikkat çeken bir nokta da kimlik ile ilgili çabalaradır. Bir önceki konudan devam edersek, yurttaşlarımızın evlenmeleri yalnızlığa ve düzensizliğe karşı ilişkisel bir çaba iken, “Türkiye’den biriyle evlenmek” ise kimliğe ait bir boyutu da barındırmaktadır. Türkiye’den bir eşle evlenmenin ve sıklıkla hemşerileri ile görüşmenin yabancı bir ortamda yaşamaya devam ederken asimilasyon ve dejenerasyon tehlikesine karşı kendi kimliklerini korumayla da ilgili olduğu

düşünülmektedir. Ayrıca çocuk yetiştirmede geleneksel kodlara yapılan vurgularla sonraki kuşaklara da kimliğin korunarak aktarılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Yine dini uygulamalara yapılan vurgunun ve bunları yurt dışında hakkıyla uygulamıyor olmaktan muzdarip olmanın dini bir boyutunun yanında kimlikle de ilişkili olduğu düşünülmektedir.

“Çocuklarıma ben çok kendi kültürümü aşıladım. Çok terbiyeyle büyüttüm” [K.8].

“Biz kendi kültürümüze yetiştirdik yani. Evde biz nasılsak çocuklar da onların aynısını yaptırıyorduk yani... kendimiz yani bildiğimiz kadar yetiştirmeye gayret ettik burada” [K.7].

“Mutluluk parada değil mutluluk malda mülkte değil mutluluk insanlıkta, imanda Allah’a sıkı sıkı sarılmakta. Çok şey istemeden kendisi için sevdiğini kendisinden sonra gelen için Hz. Muhammed’in dediği gibi kendisi için sevdiğini başkaları için de seven komşusu aç iken kendisi tok yatmayan bir kitle oluşturmalıyız böyle olmalıyız böyle insanlar olmalıyız” [K.10].

Bu noktada göçmenlerle ilgili literatürde sıkça bahsedilen kavramlardan biri olan akültürasyondan bahsetmek uygun olacaktır. [Hovey ve King \(1996\)](#) bu kavramı bireyin, yeni ülkede başka bir kültürle temasa geçtiği zaman, belli bir dereceye kadar değişmesi ve o kültürden etkilenmesi şeklinde tanımlamıştır. Bu kavram, [Amerikan Psikiyatri Birliği \[APA\] \(1994\)](#) sınıflamasında “yeni bir kültürden etkilenme sorunu” bölümünde ve klinik ilgi odağı olabilecek ek kodlar başlığı altında; yine [APA \(2013\)](#) tarafından “sosyal çevre ile ilişkili diğer problemler” bölümünde ve “Akültürasyon Güçlüğü” başlığı altında ele alınmıştır. Göçmen birey bir taraftan diğer insanlar gibi olma ve uyum sağlama isteğini duyarken bir taraftan da yeni dâhil olduğu kültür tarafından yok edilecekmiş gibi endişe duyar. Bu çatışmalar göç eden bireyde yabancılaşma ve karmaşa ortaya çıkarırken yalnızlık, yalıtılmışlık hissi gibi depresif eğilimleri artırır ve şiddetlendirir ([Grinberg & Grinberg, 1999](#)). Bu durum kişinin varoluşsal olarak yaşadığı “yutulma korkusunun (fear of engulfment)” ([Laing, 2012](#)) kültürel ve kolektif düzeydeki bir versiyonu olarak da yorumlanabilir.

Yurt Dışına Uyuma Karşı Pışmanlık

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde en son analizde kimi düşünce, tutum ve becerilerin yurt dışındaki yaşama uyum sağlayıcı bir rol oynarken, kimisinin de uyumu zorlaştırdığı ve çatışmalı duygulara neden olduğu görülmüştür.

Uyum sağlayıcı özellikler aile içi ilişkilerin iyi olması ve destekleniyor hissetme başta olmak üzere oradaki akraba ve yurttaşlarıyla iyi ilişkilere sahip olma, belli bir inanç sistemine sahip olma, Türkiye’deki bağlarının devam ediyor olması ve Almanya’da da belli bir sosyal ekonomik düzen kurarak burayı da ülkesi olarak görme şeklinde özetlenebilir.

Eş ve sosyal bağlardan yukarıda yeterince bahsedildiği için bu aşamada bunlara tekrar yer verilmeyecektir. Bu aşamada ilk ele alınacak konu, karşılaşılan zorluklara

ve yaşanan kayıplara rağmen devam edebilmede etkili olan dini inançlar veya değerler sistemidir. Katılımcılardan evlat kaybı gibi oldukça sarsıcı deneyimler yaşayanlar bile bulunmakla beraber bu kişiler dinî inançlarını acıyla başa çıkmada etkin olarak kullanabilmişlerdir.

“...ama bunlar hayatın içinde yaşanması gereken olaylar. Bizi yaratan Allah hepimize bir kader yazısı yazıyor... hamd ediyorum, şükrediyorum. Allah’ın verdiği veya vermediği nimetlere hamd edip, şükretmeyi, Allah’ın verdiği acılara sabretmeyi öğrendim. Hayatın sabretmekle çok güzel olacağını öğrendim. Sabır mükâfat getiriyor. Ben o sabrımın mükâfatını aldım” [K.1].

“Büyük de bir acı yaşadım yani eşimle beraber 22 yaşında evladımızı kaybettik o bizim için tabii ki bir evladı kaybetmek kadar acı bir şey yok ama cenap-ı Allah verdi ve takdiri ilahi kendisi tekrar aldı. Allah rahmet eylesin mekânı cennet olsun ama yaşam devam ediyor. Biz yaşama buna rağmen içimize kapanarak küsmedik bu bizim takdiri ilahimizmiş dedik” [K.2].

Yaşanılan acıları, hayatın doğal getirisi olarak kabul edip, dini vb. türlü durumu anlamlandırabilen ve eşinin desteğini hisseden kişiler travmatik durumlarla daha kolay başa çıkabildiklerini dile getirmişlerdir. Bu kişilerin dayanıklılıklarının (resilience) yüksek oluşuna etki eden en önemli faktörlerden birinin yaşadıkları zorlukları anlamlandırabilme becerisi olduğu bilinmektedir. Yapılan çalışmada kişilerin dayanıklılıklarının yüksek olmasında ailevi ilişkilerin sağlamlığı ve sabır ile şükür kavramlarının etkili olduğu görülmektedir. Katılımcıların sabır ve şükür düşünceleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasında olumlu yönde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu durum [Walsh’un \(2006\)](#) bireylerin psikolojik dayanıklılığında inanç sistemlerinin ve maneviyatın varlığının temel bir unsur olduğu ve zorluklar karşısında daha kolay uyum sağlayabilmede belirleyici yanları olduğu yönündeki düşüncelerini onaylamaktadır.

Yine Türkiye’de hâlâ iyi ilişkilerinin bulunması ve belli zamanlarda gidip gelebilme imkânının olması uyumu destekleyen başka bir öğedir. Bu kişilerin Almanya ile Türkiye’ye bağlılıkları birbirini dışlamamaktadır. Konunun sosyolojik ve kültürel boyutları olmakla birlikte bireysel anlamda bağlanma örüntülerinin de işin içinde olabileceği düşünülmektedir. Konuyla ilgili literatüre bakıldığında [Van Oudenhoven ve Hofstra \(2006\)](#) göçmenlerin bağlanma stilleri ve akültürasyon tutumları ile yeni durumlara yönelik kişisel reaksiyonlarını araştırdıkları çalışmalarında, güvenli bağlanma stiline sahip göçmenlerin, kayıtsız bağlanma stiline sahip göçmenlerle kıyaslandığında yeni duruma yönelik entegrasyonlarının daha olumlu olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca aynı çalışmada göçmenlerde kayıtsız ve korkulu bağlanma ile ayrışma ve asimilasyon arasında anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur. Yine [Polek, Van Oudenhoven ve Ten Berge \(2011\)](#), göçmenlerde güvenli bağlanmanın psikolojik iyi oluşun önemli bir yordayıcısı olduğunu tespit etmişlerdir. Bunlar göze alındığında Türkiye’yi hâlâ bağlarının devam ettiği, istediklerinde veya sıkıştıklarında geri dönebilecekleri ve kendilerini güvende hissettikleri memleketleri olarak

görmeleri, bağlanmadaki güvenli üs kavramını hatırlatmaktadır. Türkiye ile güvenli bir bağlanma geliştirebilmiş kişilerin, Almanya veya başka bir yerde de güvende ve ait hissedebilmeleri, yeni ilişkiler ve düzen kurmak vb. keşif süreçlerine girebilmeleri bağlanma kavramıyla açıklanabilir.

Uyum sağlayabilme ile ilişkili başka bir durum da kurduğu ilişkiler ve kazanımlarla Almanya’da ekonomik ve sosyal bir düzen kurarak burayı da ülkesi olarak görebilme becerisidir. Durumu kabullenen ve artık Türkiye’nin yansıra oraya da ait hisseden bireylerin ifadelerinden doyumlarının çok daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

[Hem Türkiye hem Almanya’yı ülkesi olarak gördüğünü, ruhunun Türkiye’de olduğunu, ama buranın da kendi ülkesinde görmek isteyip de göremediği çok şeye sahip olduğundan buradan da kopamayacağını, dönemeyeceğini dile getirmektedir. Almanya’da geniş bir çevre edindiklerini, burada çok şey öğrenip aynı zamanda kendi kültürel özelliklerine dair bu ülkeye çok şey de kattıklarını söylemektedir] [K.4].

[Kendini gurbette görmediğini çünkü o ülkeyi kendi ülkesi olarak benimsediğini söylemekte, kendilerini izole etmeyip oranın insanlarıyla yakın ilişkiler kurmayı önemli görmektedir] [K.10].

Bütün bu sosyoekonomik, psikolojik ve kültürel uyum sağlayıcı etkenlerin yanı sıra kişilerde gurbette yaşama ile ilgili çatışmalı duygular yaşatan bir dizi etkenin de söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Bunların en başında daha gelirken kalıcı olarak gelmemiş olma ancak kurulan düzenin ve kazanımları kaybetme kaygısıyla geri dönememenin getirdiği sıkışmışlık deneyimi bulunmaktadır.

Yaşamlarının büyük bölümünü orada geçiren, orada yuva kuran, çocuklarını okutan kişiler bir yerden sonra ekonomik, sosyal ve duygusal olarak oraya bağımlı hissetmeye başlamışlardır. Gitmek hayatlarını harcadıkları tüm bu düzeni ve getirilerini geride bırakmak anlamına gelmektedir. Buna karşın, ifadelerinde Almanya ile Türkiye’yi karşılaştırdıkları, bazı imkânların Türkiye’de olmadığı ancak oraya da ait hissetmekte zorlandıkları ve çift yönlü duygu yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu bir sıkışıp kalma durumu olarak betimlenebilir.

“Gitmek de zor, kalmak da zor. Şimdi ben mesela artık 70 yaşına girdim. Gitmek istiyorum burada takıntılarımız var, yatırımlarımız var onların başında beklemek mecburiyetindeyiz” [K.3].

“...burada da kalıcı olduk, bir kısım kardeşlerimiz burada ev aldılar, iş yerleri kurdular diyerekten Almanya’da kalıcı olarak kaldık ama Türkiye’de de gönül bağımız var orayla. En sonunda öldüğümüz zaman yine Türkiye’ye gidiyoruz” [K.4].

Bu durum, [Massey ve arkadaşlarının \(1993\)](#) göç eden bireylerin ilk başta para kazanma gibi sınırlı bir amaçla yola çıkmışken zamanla üst toplumsal sınıfa atlama algılarının ve gidilen yerin yaşam tarzı ile tüketim malzemelerine dair ilgilerinin geliştiği yönündeki düşünceleriyle de örtüşmektedir. Ancak [Anık’ın \(2011\)](#) işaret

ettiği üzere özellikle yaşamlarının önemli kısmını Türkiye’de geçirmiş ilk kuşağın devamlı özlemini duydukları Türkiye’ye kesin dönüş yapma fikrinin bilinçaltılarında her zaman yer alıyor olması hatta bundan dolayı dil öğrenmekten bile kaçınmaları gittikleri yerlere uyum sağlamalarının önüne geçmiştir.

Aynı zamanda bayramlarda, cenazelerde vb. dini ve kültürel önemli günlerde vatanlarından uzak olma ve bu vecibelerini Türkiye’deki gibi yerine getirememe yine sıklıkla ifade edilen ve gurbette olmayla ilişkilendirilen bir yaşantıdır. Daha önce tartışıldığı üzere bunun kimliğini yaşayamama veya kaybetme kaygısıyla da ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

[Almanya’da bayram yaşayamadıklarını belirterek ancak telefonla Türkiye’deki akrabalarıyla bayramlaşabildiklerinden bahsetmektedir] [K.4].

Almanlardan ayrımcılığa, ırkçılığa maruz kaldığını algılama karşımıza çıkmaktadır. Bu durumlar kişilerde aidiyetsizlik yaşantılarını güçlendirmektedir.

“Yabancı olduğumuz için bizleri hakir görüyolardı, kümültürk diye hitap ediyolardı. Bunlar tabi bizi rencide eden şeylerdi. Bir eksiklik olduğunu farkediyoduk, yaşıyoduk yani her açıdan” [K.7].

[Geldiği ilk zamanlarda Almanya’nın iyi bir yer olduğundan, Almanlar tarafından değer görüp sevildiğini, fakat sonradan bu durumun değişmesiyle kendisini dışlanmış hissetmektedir] [K.5].

En son olarak yaşamın getirdiği kayıp ve acıları gurbetten bilme ile bunları yaşamın doğal getirisi olarak kabul etmeleri arasındaki tutum farklılıklarının, kişilerin nihai uyumuyla yakından ilgili olduğu görülmektedir. Bu noktada tartışmanın başında bahsedilen işçilerimizin Almanya’yı aşırı idealize etmelerinin ve burayı geçici olarak görmelerinin de bu duruma katkısı vardır.

Almanya’yı aşırı idealize etmenin sonucunda orada yaşamın getireceği kayıp ve acılardan korunacaklarına dair örtük bir inançlarının olduğu görülmüştür. Yaşadıkları sorunlarda bunların hayatın doğal bir getirisi olduğunu kabullenemeyip bunu gurbette olmaya atfetme, adaptasyonu ve doyumunu olumsuz etkileyen başlıca bakış açılarından biridir.

Varoluşçu bakış açısıyla değerlendirildiğinde durumun varoluşun getirileri olan ölüm, yalnızlık, anlamsızlık ve özgürlük -dolayısıyla sorumluluk (Yalom, 1980) ile yüzleşmemek olduğu düşünülmektedir. Bu durumdaki kişilerin yaşadıkları zorlukları anlamlandıramadıkları ve yaşadıklarının sebebi olarak gurbette olmayı gördükleri ve Türkiye’de olsalar bunları yaşamayacaklarını düşündükleri gözlenmiştir. Bu olumsuz atfediş sonucunda yaşadıkları ülkeye dair çift yönlü duygulanımların olduğu, sıklıkla Almanya’yı ve Türkiye’yi karşılaştırdıkları; sonuç olarak bunun onların aidiyet ve mutluluklarına olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

“...Biz güya dertlerden kaçtık Türkiye’den eşimin annesini kaybetmesinin, babasını kaybetmesinin, ağabeyini kaybetmesinin acısını unutturayım diye bir iki seneliğine buraya geldik. Fakat ne yazık ki acılar, kader yakamızı bırakmadı, dönemedik... Gurbet bana acıdan başka hiçbir şey vermedi” [K.1].

“Almanya benden aldıkları... gençlik gitti tabiatıyla gençliğimi aldı. Çünkü ben bu kadar emek, bu kadar cefa çektikten sonra yurdumda çekseydim. Bugün yurdumda ben aslanlar gibi bi tane yurdumuz daha olurdu... gurbette kaldığım için maalesef pişmanım maalesef... Gurbet bunlar hepsini benden aldı. Çok borçlu bana gurbet. O kadar borçlu ki ne dolarlar ne marklar ne de dünyanın altınları geçerli paralarıyla kesinlikle alamaz” [K.7].

Her nitel çalışmada söz konusu olduğu gibi bu çalışmadan elde edilen bulgular, araştırma sürecine dâhil olan katılımcıların içsel deneyimlerini açık ve kapsamlı bir biçimde ifade edebilmelerine bağlıdır. Bu durum da daha fazla incelemeye ihtiyaç duyulan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendi kimliğini koruyarak uyum sağlamayı kolaylaştıran ya da tam tersi zorlaştıran faktörlerin ortaya çıkartılması ve bunlara uygun projeler üretilmesi yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın yaşam kalitelerinin artırılması için büyük önem taşımaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Göçü; nedenleri bağlamında zorunlu veya gönüllü, amaçları bağlamında çalışma amaçlı veya sığınma amaçlı, gidiş yolları bağlamında ise yasal veya yasa dışı olarak tanımlamak mümkündür.

Yurt dışına ekonomik, sosyal ve psikolojik anlamda refaha erişebilmek adına kalıcı olma niyetiyle çıkılmayan bu yolculukta gidilen yerlerde kurulan yeni düzenle birlikte kalıcı bir yaşama geçiş olduğu görülmektedir. Göç edinilen yere ve yeni yaşam koşullarına uyum sağlamada dil sorunu, sosyal çevre eksikliği, ekonomik yetersizlik gibi unsurlar belirleyici olmaktadır. Göç eden bireylerin, iş sahibi olma ve kültürel yönden kabul görme arzusunun olduğu göz önüne alındığında bulundukları ülkede sosyal, ekonomik ve psikolojik anlamda daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmek adına arayış içerisinde oldukları görülmektedir. Bu arayışın bir sonucu olarak, bu bireyler bazen göç ettiği ülkenin kültürel ve toplumsal yaşamına uyum sağlama eğilimi gösterirken ve bunu gerçekleştirebilirken, bazen de kendi kültürel değerlerine sahip çıkabilmek adına kendi etnik gruplarıyla sıkı bağlar kurma eğilimindedir. Bu bağlamda aidiyet kuramama, ekonomik kazanç elde edememe, ağır çalışma koşulları, dışlanmışlık, kültür şoku, ötekileştirilmişlik hissi, sosyal etkileşim örüntülerinden ayrılması sebebiyle yalnızlık ve yabancılaşma yaşayan ve kültürel farklılıklar nedeniyle uyum sağlayamayan birey kendi kültürüyle aşırı özdeşleşmeye yönelebilmektedir.

Bununla birlikte göç eden bireylerin temel baş etme kaynaklarının ise aile desteği, yurttaşlarla kurulan ilişkiler, kültürel ve dini değerlerin sürdürülmesi olduğu görülmektedir. Ulaşılan nihai sonuç göç eden bireylerin bir yanı sıra kendi

vatanlarına dönme isteği taşıyor olması iken diğer yandan bulundukları ülkenin gelişmiş olmasının sağladığı pozitif koşulların yaşamı orada yeniden inşa etmeyi vazgeçilmez kılmıştır. Bu durum bireylerin içinde bulundukları ikilemin yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

1960’lı yıllarda Batı Avrupa ve özellikle Almanya’ya yönelik başlayan işgücü göçü ile ilgili ülkelerde varlık kazanan Türkiye kökenli nüfus, ilerleyen aşamalarda göçün geri dönüşsüzlüğü ve aile birleşimleri yoluyla kalıcılık kazanmış; oluşan toplumsal ihtiyaçlara bağlı olarak dini ve kültürel anlamda kurumsallaşma kanallarının aktive edilmesiyle birlikte sivil toplum yapılanmaları oluşum göstermeye başlamıştır. Anadili ve din eğitiminden spor aktivitelerine, hac ve umre organizasyonlarından cenaze işlemlerine kadar pek çok alanda hizmet sunmaya çalışan bu yapılanmaların varlığının önem ve gerekliliği, gerek göç eden bireylerin bireysel gerekse toplumsal uyumlarının desteklenmesi adına göz ardı edilemez (Yaman, 2015).

Bu bağlamda göç eden bireylerin bireysel ve toplumsal uyumlarının kolaylaştırılması adına yürütülen faaliyetlerin öneminin tartışılmazlığı yanında söz konusu faaliyetler kapsamında bireylere ruh sağlığı alanında da destek sunulması adına psikolojik destek birimlerin oluşturulmasının sürece olumlu katkılar sağlayacağına inanılmaktadır.

Araştırmamızın bulgularından hareketle çalışma, sağlık, eğitim vb. nedenlerle yurtdışına göç eden bireylere gitmeden önce, gidiş süreçlerinde ve gittikten sonra olmak üzere üç ayrı dönemde yardımcı olunabilir. Göçü tecrübe eden bireylere göç süreci başlamadan önce kişiler henüz karar aşamasındayken danışmanlık verilmesi uygun görülmektedir. Göç sürecinin başındaki danışmanlık ile kişiye karşılaşılabileceği kayıp hissi, gittiği zaman orada kalıcı olarak yerleşme ihtimalinin varlığı, akültürasyon sürecinin yarattığı stres hakkında bilgilendirme yapılabilir ve kişi sürece hazırlanabilir. Yine bu süreçte kişiye daha önce yurtdışına gitmiş kişilerin yaşadıklarının ve tavsiyelerinin yer aldığı yazılı ve görsel materyaller verilebilir.

Göç ile gidilen ülkelerde hem ülkemizin hem de gidilen ülkenin resmi temsilcilerinin rol aldığı bir oryantasyon programı düzenlenerek gurbetçilerin ilk şoku görece sağlıklı bir şekilde atlatalmaları sağlanabilir. Yine gidilen ülkedeki yurttaşlarımızın oluşturduğu sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılarak gurbetçinin söz konusu sivil toplum kuruluşlarının bir temsilcisi tarafından karşılanması yahut temas kişisi olarak belirlenmesi ile kişinin yeni yerde güvенеbileceği bir figürün olması sağlanabilir.

Gidilen ülkede yaşanan akültürasyon sürecinin verdiği stresi azaltmak için kişilere çok kültürlülüğün içinde kendi kimliğini nasıl koruyabileceği ve kimliğini kaybetmeden kültürel olarak zenginleşebileceği ile ilgili seminerler, bireysel ve grupla danışmanlık desteği verilebilir. Kültürel kimliğin tehdit altında hissedilmesine karşın bayram namazları ve dini etkinliklerinin, cenaze merasimlerinin ve bunun gibi kültürel etkinliklerin

olabildiğince geniş katımlı şekilde yapılması sağlanabilir. Kimliğin bir parçası olarak din ve maneviyatın öğretilmesi, hem kimliği koruyan ve geliştiren bir öğe hem de kriz durumlarında dayanıklılığı artırıcı bir faktör olarak rol oynayabilir.

Kendi memleketine belli sıklıklarla giden ve oradaki yakınlarıyla ilişkileri devam eden bireyler kendilerini kökleriyle ilişkili hissettikleri için gittikleri ülkelere daha rahat bir şekilde uyum sağlıyor gözükmektedirler. Türkiye'ye belli sıklıklarla gitme-gelme, oradakilerle görüntülü konuşma gibi teknolojik imkânların kullanılmasını desteklemek yararlı olabilir.

Bu çalışmada göçü tecrübe eden bireylerin karar alma süreçlerinin beklediklerinden daha hızlı bir şekilde gerçekleştiği görülmüş, bu duruma bağlı olarak göç ile ilgili aldıkları kararları sorgulamadan aldıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle göçü tecrübe etmesi beklenen bireylere yönelik yapılacak çalışmaların aile eğitimlerini de içeren bir yapı sergilemesi karar alma aşamasında olan bireyin hayatındaki diğer paydaşların da söz sahibi olmasını sağlayacak ve aile temellerinin de sağlamlaşmasına neden olacaktır. Yapılacak psikolojik yardım neticesinde güvenli bağlanma durumu artırılan bireyin göç ettiği ülkeye karşı geliştirdiği tutum ve davranışlar da değişecek, bu sayede sahiplenme duygusu ortaya çıkacaktır.

Göçmen ilişkiler bağının kuvvetli hâle getirilmesi göç eden bireyin diğer ülkeye varış sürecinde yaşadığı psikolojik karmaşanın berraklaşmasını sağlayacak ve aynı zamanda bu durumda ortaya çıkan yalnızlık hissinin azalmasına neden olacaktır. Bütün bu sebeplerden ötürü dernek, federasyon, vakıf gibi sivil toplum kuruluşlarının etkililiği artırılması göç eden bireylerin iyi olma hâllerini arttıracaktır. Böylesi çalışmalar, akültürasyon içerisinde bulunan milli kimliğin ve dini değerlerin temel dinamiklerinin de korunmasını sağlayacaktır.

Göçü tecrübe eden bireylerin süreç boyunca bilişsel farkındalık düzeylerinin zayıfladığı; ifadelerindeki bilişsel çarpıtmalardan hissedilmektedir. Psikolojik danışmanların göç eden bireylerin bilişsel farkındalık düzeylerini arttırmaya yönelik olarak yapacakları çalışmalar yaşamın getirdiği acılar karşısında daha sağlıklı tepkilerin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Göçü tecrübe eden bireylerin yaşadıkları yaşam krizlerinin nedeninin gurbet kaynaklı olduğunu düşünme eğiliminde oldukları görülmüştür. Bu bilişsel bir çarpıtma ve aynı zamanda varoluşsal gerçekleri inkârdır. Bu gibi krizlerde kişilerin kendi kültürlerini bilen, düşünüş ve hissediş yollarını bilen bir ruh sağlığı uzmanından yardım almaları kişilerin hem bu krizleri atlattırmasında hem de yaşadıkları ülkeye karşı olumsuz duygular geliştirmelerinin engellenmesinde önemli rol oynayabilir gözükmektedir. Bunlara ek olarak eşlerin birbirlerini desteklemeleri de gidilen yere uyumda ve yaşanan stres durumlarına katlanmada önemli gözükmektedir. Dolayısıyla verilecek bütün danışmanlık hizmetlerinin eşleri de kapsamayı etkiyi arttırabilir.

Turkish Immigrants: Rebuilding Their Life in Germany

Halil Ekşi^a, Muhammed Çiftçi^b, Neslihan Yaman^c, Simel Parlak^d, Murat Dinçer^e,
Enver Ulaş^f, Muhammet Aykuthan Ulusoy^g

Abstract

This study focuses on the Turkish immigrants' experiences abroad, analyzing the experiences and perceptions of individuals migrating to Germany from Turkey. Particular attention has been paid to immigrants' reasons for leaving Turkey, the entire migration process, including the decision making, travelling and arrival process, the resources they used to adapt to their new environment, and their regrets, if any, on having adapted to life abroad. This study was conducted by selecting ten episodes thought to best represent these experiences from the Turkish documentary, "Homesick Immigrants," broadcast on Turkey's official media outlet, TRT. The study sample includes ten individuals interviewed in the ten documentaries selected. The data were analyzed using Giorgi's "Descriptive phenomenological research model," which is one of the phenomenological approach models. According to the results, while immigrants wished to return to their home country, they also desired to rebuild their life abroad as a result of the positive circumstances in their host country.

Keywords

Migration • Immigrant • Psycho-social process • Rebuilding life • Giorgi Style Phenomenological Research

a Department of Educational Sciences, Atatürk Faculty of Education, Marmara University, Göztepe Kampüsü, Kadıköy, İstanbul 34722 Turkey. Email: halileksi@marmara.edu.tr

b (✉) Muhammed Çiftçi, Marmara Mah. İhlal Cad. 234. Sk. 16/4 Beylikdüzü, İstanbul 34520 Turkey. Email: muhammedciftci@gmail.com

c Department of Educational Sciences, Atatürk Faculty of Education, Marmara University, Göztepe Kampüsü, Kadıköy, İstanbul 34722 Turkey. Email: nesli_balci@hotmail.com

d Department of Educational Sciences, Atatürk Faculty of Education, Marmara University, Göztepe Kampüsü, Kadıköy, İstanbul 34722 Turkey. Email: simelparlak@gmail.com

e Haseki Sultan Mah. Münif Paşa Sk.58/9 Fatih, İstanbul 34320 Turkey. Email: muratdnrc@gmail.com

f Department of Educational Sciences, Atatürk Faculty of Education, Marmara University, Göztepe Kampüsü, Kadıköy, İstanbul 34722 Turkey. Email: ulasenver@gmail.com

g Şehitkamil Ortaokulu Şahinbey, Gaziantep Turkey. Email: muhammetaykuthan@gmail.com

Received: February 8, 2016

Revision received: May 25, 2016

Accepted: June 7, 2016

OnlineFirst: August 28, 2016

Copyright © 2016 • The International Refugee Rights Association • <http://mejrs.com/en>

ISSN 2149-4398 • eISSN 2458-8962

DOI 10.12738/mejrs.2016.1.2.001E • Summer 2016 • 1(2) • 25-48

Migration is when an individual, or group of individuals, relocate from one from one residential area (country, city, village etc.) to another in order to continue the rest or a portion of his future life due to financial, religious, social, cultural, educational, and/or political reasons (Akdoğan, 1979; Gönüllü, 1996; Karagöz, 2007; Kızılcelik & Erdem, 1994). In light of this definition, if a general distinction is to be made, migration may be divided into two types: domestic and external migration. The scope of this study is on external migration with a focus on the experiences of Turkish immigrants abroad.

It is not an easy process for an individual to migrate to another country, especially when all of the experiences and difficulties that one faces from the beginning to the end of the migration process are taken into consideration. The stress resulting from migration, adapting to the new country, and most importantly, the grief due to having left many things behind may result in anxiety, depression, and/or other psychological problems among immigrants. The first sign of stress observed during the migration process appears while an individual is making his decision and preparations to migrate. Once abroad, feelings of worthlessness, having no relatives or friends, and being separated from one's previous home not only cause an intensive level of stress on an individual as he attempts to build a new life in a new country, but may also lead to feelings of regret (Tuzcu & Bademli, 2014).

Migration is also defined as a process of change in one's perspectives and relations, such as socio-psychological and intercultural relations (Berry, 1990; Kuo, 1976). A stressful life caused by cultural change as a result of having migrated affects immigrants' personalities in a negative way. This situation may result in such negative feelings as loneliness, alienation, depression, anxiety, low self-respect, and self-depreciation, which may then lead to adaptation problems (Aroian & Norris, 2002; Balcioğlu & Samuk, 2002; Esentürk-Ercan, 1998; Kou, 1976; Pernice, Trlin, Henderson, & North, 2000; Steel, Silove, Chey, Bauman, & Phan, 2004; Ward, Bochner, & Furnham, 2001; Warfa et al., 2005). Generally theories and observations on migration assert that the process of settling in a new social environment produces a great deal of stress, emphasizing that adaptation related tension begins when immigrants start to become involved in a foreign society and lasting for many years (Şahin, 2001). In this sense, when it is considered that migration causes individuals to lose their feeling of belonging to a group and to abandoning their accustomed socio-cultural life, the psychological effects of migration become predictable (Cicourel, 1982). Studies conducted on social and cultural change, modernization, acculturalization, urbanization, assimilation, adaptation, and life stress exhibit a strong relation between migration experiences and psychological disorders (Doğan, 1988). Although it may occur for a variety of reasons, migration brings with it the desocialization of immigrations, their inclusion into another social structure, and a

process of adaptation (Held, McGrew, Goldblatt, & Perraton, 1999). Learning to cope with anxiety and difficulties mostly resulting from settling in a new environment may be a challenging process (Grinberg & Grinberg, 1999) possibly leading to a number of psychological issues like demoralization and acculturative stress in recent immigrants (Flaherty, Kohn, & Golbin, 1986; Kohn, Flaherty, & Levav, 1989; Ritsner et al., 1996).

In addition, there are a number of factors that may help to ease the integration process. The possibility of gaining citizenship in one's new host country becomes an important source of motivational for immigrants to integrate into their new setting. Moreover, the positive attitude of host a country toward differences can facilitate immigrants' integration process (Öztürk, 2012).

Consequently, immigrants, both as individuals and as groups, face a myriad of stressors during each phase of the migration process that may affect one's psychological, and even physical health in a very negative way. In all phases of the process, individuals experiencing such situations as unemployment, loss of social status, loneliness, alienation, language problems, and cultural problems may face certain physical and psychological based problems whose level depends not only on how negatively these stress-producing factors effect one's total health, but also on one's ability to cope with stress (Farley, Galves, Dickinson, & Perez, 2005; Hyman, 2004; Tuzcu & Bademli, 2014). In this situation, problems like finding a place to stay, language obstacles, challenging employment conditions, and cultural differences may act to increase one's level of stress, thereby not only leading to feelings of anxiety and decreased levels of self-respect, but also affecting one's psychological and social adaptation process. It is thought that among all of these difficulties, language obstacles and cultural differences in particular have a dramatic effect on individual immigrants' integration process, causing them to experience confusion. As a result of migration, groups of immigrants living in a completely different culture find themselves interacting with a pre-existing social structure different from their former one while also trying to preserve their own identity (Castles & Miller, 1998).

Emigration from Turkey to foreign countries began as a result of the economic and social changes emerging after the 1960s. Although in their earlier stages, emigrants consisted mostly of labor migrations, they turned into entire families migrating in the following years. Today, a considerable amount of Turkish immigrants continue to lead their lives in almost every European country (Özkan, 2008). When the decision making processes of individuals from Turkey who migrated to Germany are evaluated, it is observed that their main motives consist of (1) economic challenges at home, such as unemployment and inadequate job opportunities stemming from a development gap between regions, (2) a perceived higher level of social rights and

of better living conditions existing in Europe, and (3) the desire to live a luxurious, consumerist life-style when visiting or returning to Turkey (Kalaycıoğlu, Çelik, & Beşpınar, 2010). Furthermore, when an individual's choice to migrate is voluntary, his act of migrating is mostly realized in accordance with his personal aims arising from personal desires. Such reasons include improving his financial situation, securing his family's future, and a desire for higher living standards (Doğan, 2014).

Since migration from Turkey to Europe began, third and even fourth generation Turkish Diasporas have learned to speak the language of their host countries and have also attended education institutions in these countries. Despite the fact that they have been, and continue to be viewed as an ethnically minority group within the current social structure in their host countries, immigrants from Turkey have inevitably begun to integrate at the cultural level (Özkan, 2008). Moreover, a number of social service institutions conscious of Turkish immigrants' language and cultural values have been opened. The help of these institutions has helped immigrants both to integrate and to accept being abroad without losing the opportunities they have (Doğan, 2014).

This study aims to determine how Turkish immigrants living in a foreign land perceive their situation and experiences abroad. In line with this aim, this study will analyze the experiences of those individuals who have migrated from Turkey as well as how they perceive (1) their reasons for leaving Turkey, (2) the entire migration process, including the decision making, travelling and arrival process, (3) the resources they used to adapt to their new environment and (4) their regrets, if any, on having adapted to life abroad.

Method

Design

Being quantitative in nature whose goal is to investigate and analyze real-life examples of psychological meanings arising from phenomena experienced without one's being completely aware in daily life (Giorgi & Giorgi, 2008), this study is of a phenomenological design. Phenomenological research which its philosophical roots originated from Edmund Husserl's works aims to understand the real nature of the familiar but not fully understood experiences and objects (Van Manen, 1990; Willig, 2013).

Data sources of phenomenological research are comprised of individuals or groups of individuals whose experiences are of interest to a researcher. Analyses conducted within this context aim to describe and define the very essence of individual experiences related to a specific phenomenon (Creswell, 2013). Phenomenology is a method soliciting answers to the question "What is truth?" based on individuals'

personal experiences. In this approach, the researcher is interested in participants' individual experiences, analyzing how individuals perceive certain events as well as the meanings they attribute to these events. Phenomenology is a type of descriptive study. As such, the goal of such research is not to make a generalization, but to describe the phenomenon in question (Baş & Akturan, 2008). In this study, the researchers chose to use Giorgi's Descriptive Phenomenological Research Model from among the phenomenological research models available. Based on Husserl's phenomenology, the Descriptive Phenomenological Research Model attempts to reach the essence of phenomenon using a series of psychological reduction (Giorgi & Giorgi, 2008). Description comes first, followed by interpretation which focuses on how an individual experiences the phenomenon in question by bracketing previous information on it (Langdridge, 2007). Accordingly, the phenomena focused on in this study are the experiences abroad had by Turkish immigrants living in a foreign country.

Data Collection Tools

Data are generally collected in a phenomenological type study through interviews with participants. However, when it is not possible to collect data through interviews, poems, observations, and document reviews may be used to collect data (Creswell, 2013). Since it is impossible to collect data through interviews or observations in this study, data have been collected and analyzed by reviewing relevant documents. Data were collected from http://www.trtturk.com/program/detay/gurbette-kalanlar_3.html#arsiv910, the official web page for Turkey's state media (TRT), which focuses on Turkish immigrants living abroad in a documentary named "Homesick Immigrants."

Study Group

In phenomenological studies, data sources consist of individuals or groups whose real-life experiences are being studied by a researcher (Creswell, 2013). The population of the current study is the individuals included in the documentary "Homesick Immigrants" broadcasted on Turkey's state media channel, TRT, from 2013 to 2014 and which focuses on Turkish immigrants living abroad. This documentary film consists of twenty-six episodes. This study has made use of the convenience sampling method by selecting ten episodes for analysis thought to provide substantial data in terms of content. The basic idea in convenience sampling is to choose a phenomenon easy for the researcher to find information on (Patton, 2002). Concordantly, since episodes in which individuals shared detailed information and intense emotions served the purpose of the study by enabling multiple coding and analysis, such episodes were selected to be included in the analysis. At the same time priority was given to episodes depicting nuclear and multi-generational families who

came from different social-cultural backgrounds and who had unique experiences while living abroad. Permission to use the documentary was not sought since it was freely available on TRT's official webpage.

Participants' time spent in Germany, gender, age, and hometown are given in the table below.

Table 1

Participants' Demographic Information

Participant	Age	Time spent in Germany	Gender	Hometown
P.1	73	50	Female	Bolu
P.2	68	41	Male	Burdur
P.3	72	45	Male	Çankırı
P.4	71	45	Male	Kars
P.5	67	50	Male	Ordu
P.6	76	42	Male	Trabzon
P.7	74	46	Male	Sivas
P.8	65	45	Male	Artvin
P.9	66	42	Female	Yozgat
P.10	65	41	Female	Ankara

Data Analysis

After collecting data, different steps are used by different schools to analyze and interpret data. This study uses Giorgi's Descriptive Phenomenological Analysis method from among the various classical descriptive methods. Giorgi and Giorgi (2008) summaries the Descriptive Phenomenological Analysis as follows:

1. To read all transcripts/texts with a phenomenological attitude and to obtain an impression about the whole phenomenon.
2. To distinguish the units of meaning that make up different aspects of the whole.
3. To reveal the psychological meaningfulness of every unit of meaning.
4. To express the essential structure of the phenomenon experienced.

As this type of research methodology is new in Turkey, it is considered necessary to present concrete samples of these steps. Therefore it is specified below what to do in each step:

1. In the first step, all transcripts/texts are read in detail multiple times in order to obtain an impression about the whole phenomenon. In this process, the researcher attempts to disclose himself to participants' experiences by suspending his own judgments, opinions, and values on the subject. In the current study, researchers

strictly followed these steps so as to gain a general impression about the phenomenon by reading all transcripts multiple times while suspending any previous knowledge about the subject.

2. In this step, the text is divided into smaller elements so as to determine different units of meaning that make up different aspects of the whole. In line with the study's scope, researchers focus on such concepts as emotion, thoughts, and behaviors of importance, marking them in the text. Essentiality in this marking are the transitions of meaning that felt in the text (Giorgi & Giorgi, 2008). During this process, attention is paid to lingering, pauses, and the like as they all contain implicit meanings. In this step of the research, units of meaning are inferred by reading the transcripts all together. The focus is on transitions in meaning within the text, and the sign “/” is put to the end of each sentence ending a specific unit of meaning.

Below is a sample related to the second step in which different units of meaning are defined (Participant P.8):

On December 2, 1969, I registered to work abroad in the employment agency. Within 3 months, my papers were ready and I came to Istanbul. After staying in a place in Istanbul for 15 days, we were given exams and had a medical checkup./ Then, we came to the Sirkedji train station. The scene in the Sirkedji train station was awesome because we would be travelling to Germany on a special train. Everything was so chaotic because everybody was there. Mothers, fathers, children all came in order to send off their fellow citizens and relatives to Germany. My school friend, Nihat, was with me. We got on the train and were looking at all the waving hands and sad eyes and accepted those all those waving hands as wishing us farewell, too.

3. In the third step, psychologically more meaningful units are determined from among the units of meaning. The texts are again read multiple times in an attempt to discover and interpret the essential elements that constitute phenomenon as a result of the changes made using the phenomenological reduction method. However in this interpretation stage, abstraction should be limited by strictly adhering to psychology theories and by not drifting away from the actual data.

This step contains three steps (Giorgi & Giorgi, 2008). The first step is to display implicit meanings by looking at the face material in individuals' statement. The second step is to concentrate on the general situation being discussed, thinking that the event being mentioned is a sample of a more general phenomenon. The third step is if the content is suitable, to display aspects of event related to psychology. With this being said however, it is necessary to avoid using theoretic jargon while doing so.

The data collected as a result of these steps were collected and organized in a table. In the table, individuals' statements appear in the rightmost column whereas the middle

columns and leftmost columns show phenomenological notations summarizing the main idea of the statement made by the researcher. Accordingly, statements of the person in the leftmost column were summarized so as to express information in the third person singular while also including words used by the original speaker. Then, this summarized statement is transformed and placed in the right column. Although there is no limit to the number of transformations to be made, studies following Giorgi's method generally make only one or two transformations (Giorgi & Giorgi, 2008; Langdridge, 2007).

A sample transcript and phenomenological analysis for P-8 is presented in Table 2 below.

Table 2

Phenomenological Analysis Sample

1	1	1.2.3.
I registered to work abroad in the employment agency. Within three months, my papers were ready and I came to Istanbul. After staying in a place in Istanbul for 15 days, we were given exams and had a medical checkup.	The application and confirmation process took a total of 3.5 months.	People whose application process for Germany resulted in a short period of time, focused on people scenes in train station rather than noticing that they were leaving. Although the speaker and his companion had no one to see them off, they compensated by accepting others' biddings of farewell.
2	2	
Then, we came to the Sirkedji train station. The scene in the Sirkedji train station was awesome because we would be travelling to Germany on a special train. Everything was so chaotic because everybody was there. Mothers, fathers, children all came in order to send off their fellow citizens and relatives to Germany. My school friend, Nihat, was with me. We got on the train and were looking at all the waving hands and those sad eyes and accepted them as wishing us farewell, too."	When they came to the train station to leave the country, they were impressed by the special train coming for them and by the scene of all the people in one place. The speaker boarded the train with a school friend without anyone to see them off and accepted others' biddings of farewell as their own..	
3	3	
After the train set off, we entered Greece at around evening. That's when I started feeling sad. It was such an emotional moment because it was the last time we saw our flag and our soldiers. They were even saluting us because we are leaving.	He felt a deep feeling of sadness while leaving the country. He became worried, thinking that he would not see his country's symbols again.	

The speaker's original sentences underwent modification in Table 2. For example, the expressions "coming to the train station" and "getting on the train" have been transformed into "leaving the country" whereas the words "soldier" and "flag" have been transformed into "his country's symbols" as they are more general and abstract forms of the same idea. Moreover, since implicit meanings have been inferred from speakers' statements, more than one unit of meaning was used when necessary. In P-8's statement, for instance, three units of meaning were combined into (1.2.3.) and then transformed into the following: "The entire process of moving to another country went ahead fast and the speaker became emotionally aware of his situation just as he was leaving the country."

4. In the fourth step, an individual's experience is synthesized both with itself and with others' experiences. In a specific individual's experience, significant psychological units of meaning are synthesized and transformed into a short chronological explanation, called the "individual structural description." After this, the individualistic and structural descriptions for every participant are compared in an attempt to find unchanging features. As a result, shared basic features representing the core of the phenomenon, called the "general structural description," are found. Such general information may not always be reached, and in this case, more than one general structural explanation is provided. A conclusion is formulated and expressed by comparing with similar examples in the literature and with other individualistic explanations.

Presented below is a sample an individual structural description detailing how each participant experienced the phenomenon. To do this, the basic elements of the phenomenon appearing as a result of transforming the units of meaning were gathered together.

An individual structural description prepared for Participant P-8 is given below:

When P-8. could not reach his aim, he decided to go to Germany for economic reasons, encouraged by his role-models and his own self-confidence. It took little time for him to leave the country, and he became emotionally aware of leaving his own country upon realization that he might not see his country's symbols again. Upon arrival to Germany, he faced an confusing environment over which he had no control and initially experienced feelings of regret. When he came face-to-face with the real circumstances under which he would live, he felt disappointment, regret, longing, and sadness for days. Accepting his situation, he decided that he needed to adapt to his new reality and therefore regarded learning the language as his primary goal. He found mutual trust, understanding, and support in his marriage, which had the effect of eliminating loneliness and of accomplishing a rite of passage for him.

P-8 continues to maintain his relations with his home country, feeling happiness within a certain social network there. Expresses the belongingness via the place where she adapted, built a mutual relationship, experienced her loss and success and now feel herself belong to Germany. Despite great grief of losing his child, he was able to cope with this grief due to his religious beliefs, relation with his wife, and social circle.

Subsequently, common experiences among speakers were found by comparing it with other individual structural descriptions and then combining the result into a “general structural description.”

Findings

As it is not possible to show the findings attained from every speaker, a general structural description of the phenomenon has been provided in this section and the elements constituting it have been presented with transcript samples. While speakers’ direct quotations are shown within quotation marks (“...”), psychological quotes appear within brackets ([...]).

General Structural Description of the Phenomenon

A general structural description was formulated by using phenomenological reduction to examine all speakers’ statements. Common elements of this description consist of such structural identifiers as (1) motivation to go abroad, (2) the decision making process, (3) the travel process, (4) initial experiences upon arrival abroad, (5) adaptation sources, and (6) accepting/regretting one’s situation abroad. Each structural identifier has been explained using samples from the descriptions.

Motivation to Go Abroad

Upon careful study of the findings, it is observed that the actual starting point of one’s experience abroad occurs when he begins to contemplate the advantages and disadvantages of traveling abroad. In this vein, the most compelling factor during the decision-making process is one’s desire to attain better economic, social, and psychological conditions, in respective order.

During the decision-making process, that potential immigrants give priority to the socio-economic conditions in his home country and the opportunities gained by migrating to another country, which are themselves macro variables and defined as attraction and repulsion factors in the literature (Doerschler & College, 1999; Hare, 1999). Speakers’ statements showed that during the 1960s and 70s when migration abroad was near its peak, the notion that Germany had reached such high levels of prosperity that Turkey would never be able to provide was dominant among Turks.

From a historical and socio-political perspective, the fact that Europe was idealized in Turkey contributed to the very foundations of this notion, influencing immigrants' decision to leave Turkey and travel abroad. Moreover, the clothing, possessions, attitudes, and behaviors of people returning from Germany on their holiday provided concrete examples supporting this notion which facilitated the perceived veracity to be continuously circulated throughout Turkish society. Consequently, Germany was perceived as the ideal country in terms of material opportunities and welfare.

Such rumors started about people are going to Germany. They found jobs, bought houses, and became property owners. I mean, we started to see people going abroad and coming back with money and possessions, having achieved such a standard that they could help their family, friends, and children. [P.10]

...I had developed a certain love for Germany. Everyone who went to Germany would come back with cars, radios, and tape-recorders when they returned to Turkey. I wanted the same things. [P.4]

Another subject of remark is that none of them had the intention to settle permanently in Germany when they first made the decision to immigrate. They saw Germany as a temporary place to go in order to improve their economic and social welfare rather than a place to stay permanently.

We said we would come here and would work. We didn't say we would stay here permanently. Turkey is our homeland. [P.6]

Those who still live here now planned to come for just 5 year., Everyone had a job. Some of them would enlarge his business, and some would buy a tractor in the village. [P.4]

The Decision-Making and Traveling Process

It is assumed that viewing Germany as only a place to go to for a temporary period of time has a direct effect on one's decision-making process about whether to migrate. Based on the speakers' statements, it is understood that they considered migrating to Germany as a temporary situation and that they did not consider remaining in Germany for the rest of their lives to be a real possibility while making their decision to leave. From a cognitive and emotional perspective, speakers did not use good reasoning skills when making their decision to immigrate to Germany.

In 1972 after I completed my military service, I thought that it would be a good idea to go to Germany. There were announcements then. I told myself to apply to go. [P.2]

My older brother went to Germany in 1969. He wrote a letter asking me to come, and I accepted his request. [P.4]

Kemal was joking at first, then he got serious. Our passports were prepared in a week and we filed our applications to the Employment Agency. [P.1]

The fact that the application and evaluation processes were completed in such haste contributed to the immigrants' low level of emotional awareness while leaving Turkey. Some of them did, however, experienced anxiety stemming from uncertainty and grief felt from leaving the country in which they were born and raised upon the start of their journey. Others, however, experienced such feelings while traveling and even others when they crossed the Turkish border. Such experiences crowds bidding farewell at the railway station as well as actually crossing the Turkish border enabled speakers to face reality. It is observed that most individuals felt the same feelings (e.g. sadness, excitement, curiosity, anxiety) at the same time during the traveling process.

There was a group of people on the train bidding farewell with loud cheers. I remember some of them were worried. Some shed tears of happiness, and that's when I felt it. Because leaving is not an easy process. [P.7]

After the train set off, we entered Greece at around evening. That's when I started feeling sad. It was such an emotional moment because it was the last time we saw our flag and our soldiers. They were even saluting us because we are leaving. [P.8].

The Arrival Process in the Host Country

After experiencing multiple contrasting feelings while traveling, another milestone was crossed upon arrival in one's host country. As soon as they arrived, they stepped out of their cars and were transported to where they would be working. At this point, speakers began to understand that their fantasies and dreams were just that, realizing that they were far from their homeland and loved ones in a country whose culture and language was unfamiliar to them. Moreover, the anxiety felt by the speakers led them not only to question their decision to migrate, but also to feelings of sadness, longing, regret, and frustration.

Additionally, when the cultural shock experienced by the speakers is taken into consideration, the magnitude and results of this shock and adaptation process are closely related to intercultural intimacy, motivation to move, and speakers' expectations (Berry, Poortinga, Segall, & Dosen, 2002). In this specific case, it can only be imagined how great a shock most Turkish immigrants from rural areas in the 1960s and 70s experienced when they migrated to Germany based on idealized realities (that were not always true) and with the intention to migrate only temporarily.

It is understood that speakers experienced lower levels of anxiety when they were either accompanied by a relative during or welcomed by one upon their arrival to their host country. As Grinberg and Grinberg (1999) point out, this situation overlaps with the regression that appears when one is faced with the unknown and is searching for somebody to help him cope with these feelings.

We arrived in Munich and spent the night there. In the morning, they gave us some food and rations for breakfast. These were things I wasn't accustomed to. I arrived in a totally unfamiliar place. The night I arrived, I stayed up until morning writing pages upon pages to my wife in a letter telling her that I didn't belong here, that we couldn't live here, and that I was coming back. [P.1]

Thousands of people were getting off the train. Everybody had a suitcase in his hand, and they took us to an underground shelter. I asked myself 'Why did we come here?' Of course, I came to work but, I always felt a deep feeling of remorse. [P.8]

I was lucky because my brother brought me. The situation of those who came by train was worse. [P.3]

Sources used to Adapt to One's New Environment

Upon arrival to the host country, the first step immigrants took to adapt to their new country was to learn the country's language. Abandoning old skills and previous identity in their new country, speakers felt that learning their host country's language was critical for them to adapt to their new environment, to be promoted, and to gain a new identity. Speakers described how they had to struggle to survive under intense working conditions.

...holding a dictionary in my hand, I was learning ten to fifteen words every night so that I could explain my problems and stand on my own two feet. [P.1]

My goal was to continue my training by learning the language and to find myself in a better career. I would teach myself for three hours after I came home from work. [P.8]

These places were very dirty when I first came. My job was quite challenging. We faced huge problems. We were wearing shoes made of wood and we were working in fire. [P.4]

Another source immigrants used to ease the adaptation process was their relations with relatives or fellow Turkish citizens who had settled there earlier. Marriage in particular is viewed by these people and their families as a necessary step to fend off loneliness and alienation. In general, a wife would most likely be somebody living in Turkey, chosen after consulting one's family. Those who stated that they received support from their wives and families had an easier time adapting and coping with challenges. As such, it can be inferred that personal and family relations were important resources not only in the adaptation process, but also to help them cope with everyday events.

While walking around, I came across some Turks and asked them, "Are you Turkish, brother?" We would hug each other there. In the good old days when a Turk saw a Turk, they would give each other a big hug. They would ask each other which city they lived in in Turkey. They would ask, 'Where are you from? How are you? What are you doing? Where are you working?' [P.8]

There is an expression used by [Turkish] people, "Having a large family means having insurance." In other words, they are my right arm, left arm, my insurance, my safety net. They are point of support for me. [P.2]

My late mother told me that they had found a girl for me. They went and asked for the girl's hand in marriage, telling me that I would marry her. They didn't do the things which I had gotten used to now. I accepted her. [P.6]

I am proud of my wife. She never left me alone in any society, social group, or meeting. [P.8]

This situation overlaps with concept of "migrants' social networks" to which [Massey et al. \(1993\)](#) refer. According to this concept first immigrants create a platform which connects the immigrant-receiving and emigrant countries and this connection enables other individuals in emigrant country to migrate. New migration movements prompt this created relations network and then later migrants make use of pioneers' experiences ([Wilpert, 1992](#)). Consequently, migrant workers actively use their social networks as a resource to solve problems related to the migration process ([Güllüpinar, 2012](#)).

In addition to social resources, the efforts made by a migrant to establish and/or maintain one's identity are another issue worth attention. Marriage is an effort to combat loneliness and disorder. The idea of "marrying someone from Turkey" includes an identity related dimension. It is believed that marrying a wife from Turkey and spending time with other Turkish citizens is an attempt to protect one's own identity against the danger of assimilation and degeneration while living in a foreign environment. It is understood that this identity may be protected and transferred to the next generation by placing an emphasis on conventional child-raising codes. Also related to identity is one's emphasis on an orthodox application of Islamic principles and rituals as well as the belief the one's suffering is a result of not applying these religious rituals.

I vaccinate my own culture into my children. I raised them in a decent way. [P.8]

We tried to instill certain beliefs and behaviors in our children. At home, we have our children do the same things. We made it an effort to raise them as well as we could. [P.7]

Happiness is neither about money nor possessions; it is about humanity, belief, and attachment to God in all aspects of one's life. As the Prophet Muhammad (SAWS) says, we must build a population in which individuals wish for others what they themselves desire. People shouldn't go to bed on a full stomach knowing that their neighbor is hungry. We must be just like that. [P.10]

Here, it is appropriate to discuss the concept of acculturation, which is one of the most debated concepts in the literature on immigrants. [Hovey and King \(1996\)](#) define this concept as changing of individual at a certain extent and being affected by the culture he gets in touch with in a new country. This concept is also addressed by the American Psychiatry Association, in [APA \(1994\)](#), in which it is state that "being

affected by new culture” under heading of additional codes which may be clinic focus of interest,” and in APA (2013) in the section “Other Problems Related to the Social Environment” entitled “Acculturation Difficulty.” While individual migrants wish to be like other people, they are worried about being eliminated by the new culture as a result of assimilation. While this inner conflict leads to alienation and internal chaos in the individual, it also increases and intensifies depressive tendencies of loneliness and isolation (Grinberg & Grinberg, 1999). This situation can be interpreted as a form of the fear of engulfment (Laing, 1960) that an individual experiences existentially on both the cultural and communal level.

Regret of Having Adapted to Life Abroad

When the speakers’ statements are examined, it is observed that while some of their ideas, attitudes, and abilities facilitate their adaptation process to life abroad, others make adaptation difficult and cause conflicting feelings.

Facilitating features can be summarized as having good family relations, feeling supported, having good relations with relatives and fellow expatriates in one’s host country, holding a certain belief system, maintaining one’s connections with Turkey, accepting Germany as one’s home, and establishing a socio-economic balance abroad.

Since family and social relations are heavily mentioned in the previous sections, they will not be mentioned again here. In this section, the first subject to be discussed is religious beliefs and value systems effective in helping one to move on after having experienced loss and trauma. Although some speakers had such traumatic experiences as losing a child, they were able to use their religious beliefs to overcome their grief.

...but in life these are events that should be experienced. As Allah created us, He wrote a specific destiny for all of us...” “... I praise and thank Allah. I learned how to praise, and give thanks to Allah for all the blessings that He has given or has not given and also how to be patient for the sad events that Allah ordains. I learned that life will be good if one has patience. Patience brings reward. I got the reward for my patience. [P.1]

I experienced an extremely sad event. I mean my wife and I lost our 22 year old daughter. Of course, there is no bigger grief than losing one’s child, but Allah gave her life and again Allah reclaimed it, which is His will. May Allah grant her rest. I hope she’s resting in peace. But life is going on. In any case, we were not discontent with what happened., We said that it was our destiny. [P.2]

People who use religion to give meaning to life events and who feel supported by their partner accept troubles as necessary, ordained events in life, expressing that they can more easily cope with traumatic events. It is known that one of the most important factors affecting the high resilience of these people is their ability to give meaning to the difficulties they have experienced. In this study, it is seen that strong family relations, patience, and gratitude have an effect on individuals’ high resilience.

A positive relationship is observed between participants' understanding of patience and gratitude and their psychological resilience. This situation confirms [Walsh's \(2006\)](#) ideas that belief systems and spirituality are basic factors in individuals' psychological resilience and are determinant in helping one face difficulties more easily.

Moreover, having good relations in Turkey and having the opportunity to occasionally visit Turkey are two other factors that facilitate adaptation. Individuals' attachment to Germany and their having a good relationship with Turkey are not mutually exclusive. While there is a cultural and sociological side to this issue, attachment patterns have an impact on the individual level. In the literature, [Van Oudenhoven and Hofstra \(2006\)](#) confirm in their study on immigrants' attachment patterns, acculturation attitudes, and how individuals react to new situations that immigrants who felt more securely attached had a more positive integration experience compared to those who did not. In the same study, a positive relationship was found between fearful-avoidant attachment and disintegration and assimilation. [Polek, Van Qudenhoven, and Ten Berge \(2011\)](#) identified that feeling attached is an important determiner of psychological well-being. Considering all of these, maintaining one's connection with Turkey, viewing it as one's homeland and a place to return when he wants to or feels stuck reminds an immigrant that he is attached to a secure base. Individuals who developed such an attachment with Turkey feel secure both in German and other countries. As a result, they begin to explore new relations and establish a daily order.

Another point related to adaptation is viewing one's host country as his home by establishing a financial and social balance. Individuals' level of satisfaction is remarkably higher if they have accepted their current situation and feel a part of both their new country and Turkey.

[He mentions that he views both Turkey and Germany as his homeland. Although his heart is in Turkey, this new country has lots of things he would never see in his country of birth. He can't leave and go back to Turkey. He says he made a large circle of friends, learned many things, and made cultural contributions to this country.] [P.4]

[He doesn't feel as if he were abroad because he has adopted his new country and has established intimate relations with people here without isolating himself.] [P.10]

In addition to all of these socio-economic, psychological, and culture adaptation factors and facilitators, there exist a range of factors leading to conflicting feelings about living abroad. The primary factor is the feeling that one is "stuck," which is caused by immigrants' original intention of migrating temporarily that is then rendered impractical due to their concern of losing the order and the possessions that they have gained in their host country.

Individuals who have spent the greater part of their life in Germany, who have started a family there, and who have provided their children with a good education feel themselves to be economically, socially, and emotionally attached to Germany. Returning to Turkey means leaving behind not only all the material possessions that one has gained, but also the order that they spent their life to build. However, although they mention a lack of opportunities in Turkey when they compare Germany to Turkey, they experience difficulties in becoming attached to Germany. This predicament can be described as feeling oneself to be “stuck.”

Leaving is hard, and so is staying. I’m 70 years old now. I want to leave, but everything I own is here. We have to wait and watch over it here. [P.3]

...we became permanent residents here. Some of our intimate friends bought their entire family here and set up businesses. Although we’ve stayed in Germany since we got here, we have maintained our ties of affection in Turkey. When we die, we’ll finally go to Turkey. [P.4]

Massey et al. (1993) also discuss this point, stating that while immigrants set off with the specific purpose of earning money, in time, they begin to desire moving up the social ladder, becoming increasingly interested in their host country’s life style and its consumer goods. However, as Anik (2011) points out, the fact that first-generation immigrants who have spent an important part of their life in Turkey in particular continue to maintain a subconscious belief that they will return to Turkey permanently. Some may even have abstained from learning their host country’s language and prevented them from fully integrating into their host country’s culture and society.

At the same time, speakers frequently expressed the difficulties of living abroad and being away from Turkey on important religious and cultural days like, including funerals, and the challenges one faces in fulfilling his religious duties in the correct way. As previously discussed, this may be related to emotions accompanying the loss of a loved one and/or not living a lifestyle in accordance with one’s assumed identity.

[He mentions that they could not celebrate the two ‘eid (Islamic) holidays in Germany, but that they could only exchange ‘eid greetings with their relatives over the phone.] [P.4]

It is also seen that immigrants perception to face racism and discrimination from Germans. Such perceptions, be they real or not, strengthen an individual and community’s sense of not belonging.

They despised us because we were foreigners calling us “kümültürk.” Of course, these were offensive things for us. We were aware that there was something wrong and that we were experiencing the very blunt end of it. [P.7]

[When he first came to Germany, he felt that Germany was a good place and that he was loved and valued by Germans. Later however, his situation changed and he began to feel rejected.] [P.5]

Lastly, it is obvious that attitude differences between the thought which attributes the losses and grief in life to being in foreign lands and the acceptance of these troubles as natural realities of life are closely related to individuals' ultimate adaptation. The fact that immigrants idealized Germany at such an extreme level and viewed it only as a temporary home contributes to this belief.

As a result of idealizing Germany at extreme level, immigrants hold the implicit belief that they are protected from loss and pain while in Germany. Not accepting troubles as natural realities of life and attributing them to a foreign land negatively affects one's ability to integrate and feel satisfied with one's situation.

From an existentialist point of view, it is thought that the case is not facing the death, loneliness, senselessness and freedom-accordingly responsibility (Yalom, 1980) which are the realities of existing. Such individuals are unable to make sense of the problems they face and blame their host country as being the reason for them to have experienced such problems, thinking that they would not have experienced these same problems in Turkey. It is seen that ambivalent toward the country in which they live is a result of this negative attribution. Since immigrants often compare Germany to Turkey, they often experience negative emotional effects, leading to unhappiness and their feelings of alienation.

In a way, we ran away from our problems. We came here for one or two years in order to forget the pain of my mother, father, and brother's death. Unfortunately, destiny did not leave us in peace. We couldn't return to our homeland." "This foreign land gave me nothing but pain. [P.1]

Germany took so many things away from me. My youth went down the drain. I wish I had stayed in my homeland after having worked and suffered here for so long. At least, I'd have a homeland. I regret staying abroad. This foreign land took all of these things away from me. This foreign land owes me. It owes me the things that can't be bought with any currency, dollar, mark, or gold. [P.7]

As in every qualitative study, the findings of this study depend on how clear and comprehensive participants expressed their personal experiences. This specific research topic is in need of further study. It is of vital importance to reveal which factors facilitate and which factors complicate integration without compromising one's own identity and to produce suitable projects to aid Turkish citizens living abroad.

Results and Suggestions

Migration may be either mandatory or willful, one's intention to migrate may be to seek work or a new home by using either legal or illegal means.

In this study, migrants were found to travel with the intention to increase their economical, social, and/or psychological welfare. Although their original plan was to

migrate temporarily, they found themselves permanently settling in their host country as a result of becoming an integrated part of the country's system..

Such issues as language problems, a lack of a social environment, and being in a low social-economic class are part of the orientation process in which one learns to adapt to new life conditions and to living abroad. Considering that migrants desire to work and for their culture to be accepted in their host country, they are in search of better life conditions, be they social, economically, or psychological. As a result of this desire, a number of migrants tend to adapt to the cultural and social life of their host country. Others, however, tend to maintain close relationships with their own ethnic community so as to preserve their culture. Leading one to over-identify with his own culture are a lack of sense of belonging, not earning a sufficient income, and being subject to heavy working conditions, social exclusion, culture shock, loneliness, and alienation as a result of not having a well-connected social interaction network and sharp cultural differences.

Moreover, the main coping strategies used by such individuals consist of family support, relationships with fellow expatriates, and maintaining cultural and religious values. This results in a dilemma for the individual in that while he desires to return to his country of birth, the positive conditions provided by living and working in a developed country push him to make a new life in his host country.

In the 1960s as a result of labor migration to Western Europe, and especially to Germany, Turkish-born migrants gained a sense of permanency when their family members joined them in their host country. Since such immigrants eventually decided not to return to Turkey, civilian charters began to call for the religious and cultural institutionalization of migrant populations. The existence and importance of these organizations in aiding immigrants in adapting to their host country and culture cannot be ignored as they provide many services in a variety of areas, ranging from native language and religious education to sports activities, from Hajj and Umrah organizations to funeral services (Yaman, 2015). It is also believed that establishing psychological support units will positively contribute to the adaptation and integration process by providing mental health support.

As per the findings of this study,, individuals who migrated abroad seeking work, healthcare services, education, and the like should be assisted during three specific periods; these being before departing, while on the road, and after arriving. Providing consultancy in the decision phase would be better for individuals who experience migration before starting the immigration process. By providing consultancy services before departing one's home country, potential emigrants may be informed about the feelings of loss that they may experience while they are away, the existence of the possibility of permanently settling in the host country, the stress resulting from the

acculturation process so that they may make proper preparations. Potential emigrants could be provided with written and visual materials that include the experiences and recommendations of people who have previously traveled abroad.

In the host country, organizing an orientation program in which official representatives of both Turkey and the host country take part would help expatriates overcome the initial shock in a more healthy way. With the cooperation of non-governmental organizations established by Turkish citizens in the host country, there could be a figure that expatriates could trust in their new home who might either meet with them or be determined as a contact person.

In order to reduce the stress resulting from the acculturation process, people could be given seminars, personal, and group consultancy support about how to protect one's identity in a multicultural environment and how to prosper culturally without losing one's own identity. Despite the feeling that one's cultural identity is under threat, 'eid prayers, religious activities, funeral ceremonies, and some other religious/cultural activities could be carried out as broadly as possible. Teaching religion and spirituality as a part of one's identity may play a role both in protecting and developing oneself culturally and in enhancing one's resilience during crisis situations.

Outgoing individuals seem to adapt more easily in new countries since they also tend to frequently return to their own countries and have ongoing relationships with their relatives. Traveling to Turkey at certain intervals and using technological facilities, such as video conversation, may also be helpful in helping people overcome the difficulties of living abroad.

In this study, the decision-making process of Turkish-born emigrants was further than they expected. As a result, it was observed that the speakers in this study made decisions without subjecting much critical-thinking. Therefore, family life education thematic endeavors for the individuals who are expected to migrate will lead to stakeholders involve in decision making process and consolidation of family bounds. Individuals whose secure attachment state is enhanced as a result of the psychological services will experience a change in attitude and behavior towards the country they migrated, thus a sense of belonging will emerge.

Strengthening immigrant relations will work to clear up much of the psychological confusion experienced by individuals during the arrival process, which will lead to reduced feelings of loneliness. For all of these reasons, increasing the effectiveness of non-governmental organizations, be they associations, federations, or foundations, will increase immigrants' well-being abroad. In such studies, acculturation should ensure the protection of national religious values and the underlying dynamics of identity.

As a result of such extreme changes in environment, migrants' cognitive awareness level is weakened, as is evident from the cognitive distortions in speakers' statements. Counseling activities aiming to increase immigrants' awareness levels will lead to more balanced responses against the suffering that life brings. Immigrants who experience crises in their life tend not to be aware that such situations are a result of homesickness. While this is an example of cognitive distortion, it is also a denial of one's existential realities. In such a crisis, receiving professional help from a mental health adviser intimate with that specific individual's culture, mentality, and feelings appears to play a crucial role in helping the individual overcome the crisis and in preventing him from developing negative attitudes toward that country. In addition, since mutual spousal support is thought to be important in helping families to adapt to and in enduring resulting stress. Consequently, including spouses in all consultancy services would help to increase the effect of counseling.

Kaynakça/References

- Akdoğan, T. (1979). *Göç ve değişme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Anık, M. (2011). *Çok kültürlü bir toplumda kimlik algısı: İsveç'te yaşayan Türk göçmenleri örneği* (Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (1994). *Mental bozuklukların tanısı ve sayımsal el kitabı* (DSM IV) (4. basım) (E. Köroğlu, Çev. Ed.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM V)* (5th ed.). Arlington, VA: Author.
- Aroian, K. J., & Norris, A. E. (2002). Assessing risk for depression among immigrants at two-year follow-up. *Archives of Psychiatric Nursing*, 16(6), 245–253.
- Balcıoğlu, İ. & Samuk, F. (2002). Göç ve ruh sağlığımız. İ. Balcıoğlu (Ed.), *Medikal ve psikososyal açıdan göç olgusu* içinde (s. 40–55). İstanbul: Alfabe Basım Yayın.
- Baş, T. & Akturan, U. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Berry, J. W. (1990). Acculturation and adaptation: Health consequences of culture contact among circum polar peoples. *Arctic Medicine Research*, 49, 142–150.
- Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H., & Dosen, P. R. (2002). *Cross-cultural psychology: Research and applications*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Castles, S., & Miller, M. J. (1998). *The age of migration: International population movements in the modern world*. London, UK: The Guilford Press.
- Cicourel, A. (1982). Living in two cultures: The everyday world of migrant workers. In R. G. Parvis (Ed.), *Living in two cultures: The socio-cultural situation of migrant workers and their families* (pp. 17–65). Paris, France: Unesco Press.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Yayınları.
- Doerschler, P. (2006). Push-pull factors and immigrant political integration in Germany. *Social Science Quarterly*, 87(5), 1100–1116.

- Doğan, B. (2014). *Almanya’da yaşlı bakımı ve yaşlı Türk göçmenler: Berlin örneği* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Doğan, S. (1988). *Yurtdışı yaşantısı geçiren ve geçirmeyen lise öğrencilerinin problemleri* (Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Ercan Esentürk, L. (1998). *Yabancı uyruklu ve Türk üniversite öğrencilerine ait sorunların bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Farley, T., Galves, A. L., Dickinson, L. M., & Perez, M. D. J. D. (2005). Stress, coping, and health: A comparison of Mexican immigrants, Mexican-Americans, and non-Hispanic whites. *Journal of Immigrant Health*, 7(3), 213–220.
- Flaherty, J. A., Kohn, R., & Golbin, A. (1986). Demoralization and social support in Soviet-Jewish immigrants to US. *Comprehensive Psychiatry*, 27, 149–158.
- Giorgi, A., & Giorgi, B. (2008). Phenomenological psychology. In C. Willig & W. S. Rogers (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research in psychology* (pp. 165–179). London, UK: Sage.
- Gönüllü, M. (1996). Dış göç. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 95–104.
- Grinberg, L., & Grinberg, R. (1999). Psychoanalytic perspectives on migration. In D. Bell (Ed.), *Psychoanalysis and culture: A Kleinian perspective* (pp. 154–169). London & New York: Carnac.
- Güllüpnar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 53–85.
- Hare, D. (1999). ‘Push’ versus ‘pull’ factors in migration outflows and returns: Determinants of migration status and spell duration among China’s rural population. *The Journal of Development Studies*, 35(3), 45–72.
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., & Perraton, J. (1999). *The global transformations: Politics, economics and culture*. California, CA: Stanford University Press.
- Hovey, J. D., & King, C. A. (1996). Acculturative stress, depression and suicidal ideation among immigrant and second generation Latino adolescents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 35, 1183–1192.
- Hyman, H. (2004). Setting the stage: Rewieiving current knowledge on the health of Canadian immigrants. *Canadian Journal of Public Health*, 95(3), 4–8.
- Kalaycıoğlu, S., Çelik, K. & Beşpınar, F. U. (2010). Gitmek mi zor kalmak mı? Avrupa’ya erkek göçü ve geride kalan kadınların gözünden göç deneyimi. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1), 123–146.
- Karagöz, R. (2007). *Almanya yeni yurt: Son göçün anatomisi*. İstanbul: Fide Yayıncılık.
- Kızılcıkelik, S. & Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimler sözlüğü*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Kohn, R., Flaherty, J. A., & Levav, I. (1989). Somatic symptoms among older Soviet immigrants: An exploratory study. *International Journal of Social Psychiatry*, 35, 350–360.
- Kuo, W. (1976). Theories of migration and mental health: An empirical testing on Chinese - Americans. *Social Science & Medicine*, 10(6), 297–306.
- Laing, R. D. (2012). *Bölünmüş benlik* (E. Akça, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

- Langdrige, D. (2007). *Phenomenological psychology: Theory, research and method*. London, UK: Pearson Prentice Hall.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431–466.
- Özkan, Y. (2008). Avrupa’da yaşayan Türklerin yabancılarla yaptıkları evlilikler ve yaşadıkları sorunlar. İ. Aydoğan & A. F. Yaylacı (Ed.), *I. Uluslararası Avrupalı Türkler Kongresi “Eğitim ve Kültür”*: Cilt I içinde (s. 167–186). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, A. (2012). *Amerika’da yaşayan Türk göçmenlerin asimilasyon karşısında Türk kimliklerini sürdürme çabasının bir aracı olarak Türk Dernekleri’nin rolü: Rochester örneği* (Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pernice, R., Trlin, A., Henderson, A., & North, N. (2000). Employment and mental health of three groups of immigrants to New Zealand. *New Zealand Journal of Psychology*, 29(1), 24–29.
- Polek, E., Van Oudenhoven, J. P., & Ten Berge, J. M. F. (2011). Evidence for a “migrant personality”: Attachment styles of Poles in Poland and Polish immigrants in the Netherlands. *Journal of Immigrant and Refugee Studies*, 9, 311–326.
- Ritsner, M., Ponizovsky, A., Chemelevsky, M., Zetser, F., Durst, R., & Ginath, Y. (1996). Effects of immigration upon the mentally ill-does it produce psychological distress? *Comprehensive Psychiatry*, 37, 17–22.
- Steel, Z., Silove, D., Chey, T., Bauman, A., & Phan, T. (2004). Mental disorders, disability and health service use amongst Vietnamese refugees and the host Australian population. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 111, 300–309.
- Şahin, C. (2001). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 57–67.
- Tuzcu, A., & Bademli, K. (2014). Göçün psikosoyol boyutu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 1(6), 56–66.
- Van Manen, M. (1990). *Researching lived experience*. New York, NY: SUNY Press.
- Van Oudenhoven, J. P., & Hofstra, J. (2006). Personal reactions to ‘strange’ situations: Attachment styles and acculturation attitudes of immigrants and majority members. *International Journal of Intercultural Relations*, 30, 783–798.
- Vural, S. [Yönetmen]. (2013). *Gurbette Kalanlar* [Belgesel]. Yer: Yapımcı. 12.10.2015 tarihinde http://www.trtturk.com/program/detay/gurbette-kalanlar_3.html#arsiv910 adresinden edinilmiştir.
- Walsh, F. (2006). *Strengthening family resilience*. New York, NY: Guilford Press.
- Ward, C., Bochner, S., & Furnham, A. (2001). *The psychology of culture shock*. Hove, UK: Routledge.
- Warfa, N., Bhui, T., Craig, T., Curtis, S., Mohamud, S., Stansfeld, S., ... Curtis, S. (2005). Post-migration geographical mobility, mental health and health service utilisation among Somali refugees in the UK: A qualitative study. *Health Place*, 12, 503–515.
- Willig, C. (2013). Interpretation and analysis. In U. Flick (Ed.), *The Sage handbook of qualitative data analysis* (pp. 136–149). Los Angeles, CA: Sage.

- Wilpert, C. (1992). The use of social networks in Turkish migration to Germany. In J. Rex, D. Joly, & C. Wilpert (Eds.), *Immigrant associations in Europe* (pp. 177–189). Aldeshot, UK: Gower Publishing Company.
- Yalom, I. (1980). *Existential psychotherapy*. New York, NY: Basic Books.
- Yaman, F. (2015). *Sivil toplum bağlamında Avrupa’da İslam ve Müslüman kimliği: Almanya örneği* (Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

Guests-Hosts Relations in the Context of the Syrian Exodus: A Study of Turkish and Syrian Populations in Two Turkish Cities

J. Eduardo Chemin^a

Abstract

Since the beginning of the Syrian conflict in 2011, millions of Syrians have been forced to migrate to neighboring countries. The majority of them have settled in Turkey. Despite this, few studies have focused on the bilateral relations between the Syrian guests and Turkish hosts in the land. This quantitative study, conducted in two cities in the eastern Mediterranean (Mersin and Adana), adds to the literature of an emerging and dynamic field of migration and refugee studies in Turkey and is our attempt to help close gaps in research. Although no direct discrimination or harsh hostilities between the two groups have been identified, Syrians seem to feel culturally close to their hosts. Turks, on the other hand, lack trust in Syrians and display views about them that are at times based on some negative stereotypes. We also found that for Turks, the Syrian problem is considered to be a temporary issue. While the temporal quality of discussions about the classic anthropological *other* often permeates academic discussions about immigrants and refugees, the lack of structured policies in Turkey, as well as the use of narratives and discourses to influence public opinion in its stead, has fed popular narratives about Syrians as passive recipients of charity and a transitory population. This occurs despite the probability that Syrians may in fact soon become a recognized and sizeable Arab-speaking minority in Turkey.

Keywords

Syrians • Turkey • Refugees • Guests • Hosts • Temporariness

^a (✉) J. Eduardo Chemin (PhD), Faculty of Arts and Sciences, Cag University, Adana Turkey. Email: chemin@cag.edu.tr / eduardochemin@hotmail.com

Millions of Syrians have been forced to migrate to bordering countries since the Syrian conflict began in 2011. The majority have (temporarily) settled in Turkey. Because of its duration, magnitude, and violence, the Syrian war has been described by the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) as one of this century's great catastrophes, as well as one of the most destructive conflicts in modern history. The approximate population of Syria was 19.6 million in 2008 (United Nations, 2013) and 21.1 million in 2013 (or 23.3 million according to the Central Bureau of Statistics).¹ By 2014, it had declined to nearly 18 million (CIA, 2015), which is the same population Syria had in 2004. In September 2013, the UNHCR (2015) announced that the number of Syrians forced out of Syria since March 2011 had surpassed 2 million. According to an Amnesty International (2016) report, by September 2015 that number had already doubled, with more than 4 million Syrians being hosted in five main countries in the eastern Mediterranean: Turkey, Lebanon, Jordan, Iraq, and Egypt. Only 1.7% has been offered sanctuary by the rest of the world since the crisis began (Amnesty International, 2015). According to the UNHCR, the estimated number of Syrians currently living in Turkey is approximately 3 million. However, the number of those who have not yet registered is unknown (UNHRC, 2016).

Observing the sharp rise in the number of Syrians arriving in southeast Turkey, one becomes concerned with the relations between the populations of guests (Syrians) and hosts (Turkish), given the overall lack of job opportunities, accommodations, and basic services in the region. We researched the issue in the literature and found a rapidly growing field of migration and refugee studies in Turkey that now take stock of Turkey's transformation into an immigration country and a major destination for refugees in the region (Tolay, 2015). A few studies in this growing body of work mentioned Turkish-Syrian relations, but only a few addressed bilateral relations. For example, a Turkish NGO, the Association for Solidarity with Asylum Seekers and Migrants (SGDD),² published a study in 2011 on the topic of Syrian refugees in Turkey while focusing primarily on the opinions of the Turkish population. IPSO/Glob@l Adviser³ also published an enquiry on the same topic in 2012 that focused exclusively on Turkish attitudes within the broader topic of immigration.

1 The Central Bureau of Statistics is the Syrian government's statistics office. The information here presented was first retrieved from the office's webpage in February 2015. When attempting to retrieve further information from the website at a later date we found the site was no longer online.

2 The study was conducted in 7 provinces in Turkey where refugee population live. Fieldwork was conducted between February 2010 and January 2011, and a total of 2,997 ordinary citizens and 400 representatives of different institutions were interviewed in the SGDD (2011) report, *Askıdaki Yaşamlar ve Algıdaki Yaşamlar Projesi Araştırma Raporu*. SGDD was established in Ankara on December 22, 1995 as a non-profit and non-governmental organization. See www.sgdd.org.tr

3 The study (2011) compares data from 24 countries; fieldwork was conducted in June 2011, and for Turkey, about 500 individuals were interviewed.

Transatlantic Trends (The German Marshall Fund [GMF]) published yet another study in 2013 also focusing on European and American perceptions about immigration that also included Turkey, though questions were directed at Turkish respondents only. Another set of quantitative data was made available by the Centre for Economics and Foreign Policy Studies (EDAM) in January 2014 on the issue of Syrian refugees; though it focused on public opinion related to the *policies* that respondents (Turkish) thought the Turkish government should implement towards Syrian refugees; it did not focus on opinions *about* or *from the refugees* themselves. In addition, these studies were also carefully analyzed by Tolay (2013), who added the results from her own qualitative study involving 88 interviews with various stakeholders in Turkey. After consulting all four databases and her own, as well as adding her own experience as a long-term participant-observer in Turkey, Tolay (2013, p.1) concluded that there is an increasing

urgency to shape public opinion towards refugees in Turkey by raising the levels of awareness and knowledge on the issue, but also more importantly by constructively deconstructing the impression that Turkey is benevolent towards refugees, by accompanying and positively shaping the politicization of the issue, and by re-centering discourse on the rights of refugees and individual accountability for securing such rights.

Furthermore, Erdoğan (2014) conducted a study in six different Turkish cities (three border and three non-border cities: Gaziantep, Hatay, Kilis, Istanbul, Izmir, & Mersin, respectively) as part of the Hacettepe University Migration and Politics Research Centre's project (HUGO) between February and April 2014. One-hundred forty-four interviews (72 with Turks and 72 with Syrians) were added to a qualitative study on NGO's and local media. Erdoğan concluded that although the overall climate was one of cooperation and understanding between Syrians and Turks, "concerns and objections increase as the permanency of Syrians in Turkey becomes more visible" (p. 65). He also pointed to what Kemal Kirisci and colleagues described as the "limits of hospitality" (Dinçer et al., 2013) to suggest that the situation in Turkey has perhaps become unmanageable. For example, a report from GMF titled *Transatlantic Trends: Mobility, Migration and Integration* (2014) found that 77% of Turks think that the reason migrants come to their country is primarily to seek asylum. 47% think that they come to use social benefits. 77% said they were worried about refugees in their country, and 66% favored more restrictive immigration policies. Yet another report from GMF, this time conducted in October 2015, revealed an overall "negative attitude toward immigrants in the country, though given the scale of the refugee crisis in Turkey, the results could be considered moderate" (2015, p. 12).

In 2015, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi [Middle Eastern Strategic Research Center (ORSAM)] conducted a study on the impact of Syrians on Turkish cities (see [Orhan, 2015](#)) but had little to say about the opinions of Syrian refugees towards their hosts. Another report published by the Middle Eastern Research Network (MDN), who conducted a survey on Syrian-Turkish harmonization in the city of Gaziantep (see [Altengi, Al-Bahr, Najjar, Babelli, & Asheer, 2015](#)), was one of the few studies that did investigate Syrian-Turkish relations bilaterally and, as a result, was useful for comparative purposes. In fact, this study was conducted alongside ours in February 2015. Hence, although the aforementioned studies are important for understanding how the Turkish population views the Syrian crisis and what their role is in helping alleviate the refugee crisis, with the exception of [Altengi et al. \(2015\)](#) and [Erdoğan \(2015\)](#), the most recent studies somewhat neglect Syrian refugees' own views and opinions. This has the effect of turning them into passive agents in what is, in fact, a bilateral exchange of culture, language, society, and politics between an incoming heterogeneous population and a multi-religious, multi-ethnic, multicultural and, as such, highly diverse host society. Therefore, this study is a modest attempt to help close this gap.

This analysis begins with a description of the research methodology applied in the study followed by a description of the sample. It then moves on to analyze the responses emerging from the Turkish and Syrian samples separately while organizing the findings into the following clusters: education, Syrians' working class and economic class, language barriers, cultural proximity/distance, and trust. The issue of Syrians' *unsettled status* (temporariness) and the notion of burden are also looked at. Data presentation is followed by a discussion of some basic theoretical social-scientific work on migration that points specifically to the persistence of the issue of temporariness in migration studies. The need for a change to take place both in theorizing and policy-making toward victims of forced migration is suggested. Syrians' current legal status and the situations experienced by them while living in Turkey are debated to eschew most typologies designed to understand migration patterns in Europe (the three most commonly accepted immigration models being integrationist, assimilationist, and multiculturalist) while generating its own, which could perhaps be referred to as *selective temporary settlement*.

Methodology

The present study is an interdisciplinary exercise that relies on insights from both sociology and psychology.⁴ It was decided to approach the subject matter

⁴ I would like to thank Dr. Timucin Aktan for the invaluable help provided in regard to translating from English to Turkish, certain aspects of data analysis and data collection, as well as for clarifying some psychological constructs.

from an inductive, descriptive perspective, as opposed to correlational, while avoiding sensitive questions (i.e., questions related to religion, sexual orientation, political views, personal beliefs, or reasons for coming to Turkey).⁵ Therefore, the measurement scales were appropriate for descriptive quantitative analysis. Two cities familiar to the primary author were identified, Adana and Mersin (this includes Mersin's metropolitan area and Tarsus), as places where a large number of Syrians are known to have settled in urban areas as opposed to camps.

Sample Description

The data was collected in the central and metropolitan areas of Mersin and Adana between January and February 2015 with a total of 1,109 participants. Of these, 506 were Turkish (46%) and 603 were Syrians (54%). Seven individuals from the Turkish sample (1%) and 40 from the Syrian sample (7%) were excluded due to incomplete surveys (criterion used for exclusion was having less than 80% of the items completed).

Measurement

Two survey questionnaires were constructed for the Syrian and Turkish samples. Surveys were comprised of several items aimed at collecting basic demographic information and opinions about Syrian and Turkish perceptions, interactions, and experiences with one another. The surveys were originally developed in English and translated to Arabic and Turkish by native speakers of both languages. A bilingual psychology student translated items into Arabic while a Syrian professional translated them back to English for accuracy. The Turkish survey was translated by a native Turkish speaker (psychology lecturer) and translated back by a bilingual PhD student from the psychology department. Minor discrepancies between the original and re-translated versions were corrected with the aid of two other unrelated translators who were unaware of the aims of the research or the identity of the former translators. This method ensured the highest quality of translations and accuracy of terminology.

The study was designed to measure a wide range of attitudes and opinions in both samples. However, preliminary analyses revealed no comparable factors that could be measured between the two different questionnaires. Thus, the research strategy had to be changed to accommodate a more qualitative approach. Because survey questionnaires generally focus on opinions rather than measurable psychological constructs such as attitudes, there was no need to construct criteria that measured validity or internal consistency (Cohen & Swerdlik, 2010). Instead, the questionnaires' face validities were provided through the positive feedback of our interpretations. For example, the results were presented to the board of directors

⁵ This was done in order to avoid ethical issues related to the study of vulnerable populations.

of a Syrian charitable organization responsible for welcoming Syrians to Mersin in order to receive constructive criticism from those working in the front lines of social services. Our preliminary results were also presented in academic conferences in Turkey, the United Kingdom, Russia, and Brazil, where the results of this enquiry were discussed. The feedback received was constructive and overall positive.

Data Collection

The strategy regarding data collection was to distribute anonymous questionnaires in Turkish and Arabic amongst the target populations to Turkish and Syrian individuals no younger than 18 years of age. The questionnaires corresponded to a number of Likert-type scale items, forming a multi-scale survey. Recruiting participants was achieved by selecting neighborhoods with the highest concentration of Syrians in each of the studied cities. Private businesses owned or staffed by Syrians were identified, such as cafes and restaurants. We also interviewed people in shopping centers and supermarkets, as well as in poorer neighborhoods and the outskirts of the selected urban areas. The intention was to capture a wide range of opinions from Syrians and Turks belonging to diverse social and economic backgrounds. Although the geography of this study was selected on the basis of the concentration of immigrants living there, the selection of individual respondents was completely arbitrary with the exception of gender. In other words, at some point in the development of the project there was a need to focus more on identifying female participants. This occurred because of the tendency of Syrian women to shy away from answering surveys for cultural reasons. Once the gender imbalance was corrected, it was then possible to return to arbitrary sampling. Any other variable (education or economic status, for example) occurred naturally.

Various techniques for recruiting individual participants were used, including direct first contact in public spaces, such as stopping people at the seaside (Mersin), or in parks (Adana), markets, or boulevards. In order to guarantee randomness, snowballing techniques were largely avoided. Participants were also interviewed in their homes and at their place of work. Permission was asked from the management of shopping centers and local businesses to interview their employees and clients. Research assistants were not allowed to interview members of their own family or friends who might know the aims of the research. Participants were given the contact details of the principal investigator and were offered ample possibility to withdraw from the research at any given time.

Results and Discussion

Basic Demographics of Turkish Hosts and Syrian Guests

Gender and age. Of the remaining sample of 1,062 participants, the gender distribution of the Turkish sample was 216 (43.3%) women and 274 (54.9%) men. Nine participants did not provide their gender (1.8%). The Syrian sample had 239 (39.6%) women and 301 (49.9%) men; 63 (10.4%) did not inform us of their gender. The data was therefore well balanced with regard to gender representation. The mean age was 33 years old ($SD = 12.33$) for the Turkish sample (women: 31.87 [$SD = 11.76$]; men: 33.78 [$SD = 12.70$]). It is worth noting that the age difference between women and men was not significant ($t_{487} = 1.71, p > .05$). In the Syrian sample the mean age was 29.44 years old ($SD = 10.91$), women's mean was 29.19 ($SD = 10.91$) and men's was 29.80 ($SD = 10.95$). Again, the age difference between men and women was not significant ($t_{521} = .64, p > .05$). From this, one can conclude that the average age was of a relatively young population was 30 years of age for both men and women. This was characteristic of the other two (yet unpublished) studies that we have conducted. Hidden in this finding is the realization that the more mobile people (the younger generation) are the ones who can more easily cross the border into Turkey and further into Europe. This raises questions regarding the fate of the older, less-mobile individuals who may be trapped at home in Syria and be much more at risk for this reason as the conflict in the largest and most populous cities in Syria intensifies. It also raises policy questions, challenges, and opportunities for transition and destination countries regarding the demography of forced migration in the region.

Education. Most of our Turkish sample had university-level education (44.9%), with 33.6% having a high school, and 8.2% a secondary-school education level. With regards to the Syrian sample, we found a similar pattern. The majority of participants (48.3%) were at the university level, whereas 21.7% had a high-school and 16.9% a secondary-school education level. This carries the conclusion that the sample total (all of whom were adults 18 years or older) was somewhat well educated. A minority (0.6%) of the Turkish sample had attended PhD courses and other graduate courses (1.4 %) while 8% were secondary-school students; 6.2% had attended primary school. In the Syrian sample, we only see a minority with a primary-school education level (7.3%). Turkish state-funded universities do not offer courses in English or any other language besides Turkish, and private universities in the region are costly with tuition exceeding 20,000 Turkish Liras per academic year, a large sum of money even for local well-off Turkish people.

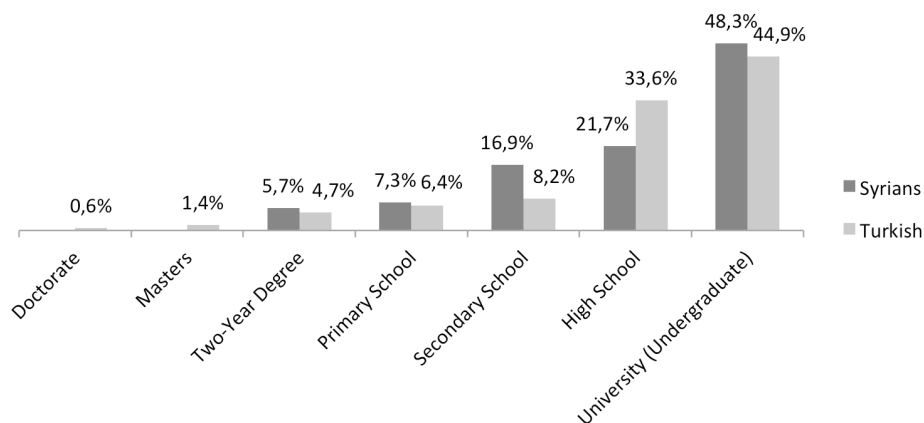

Figure 1. Education level by population - Syrians and Turks.

With regard to education, one finds no significant difference between men and women. Of the total sample (Turks and Syrians combined), 46.3% of men had university-level education compared to 42.3% of women. The difference is not large, but it does show that men are slightly more educated than women. All other indicators regarding gender and education follow suit, with men always having a slightly higher percentage. One finds, as in the Turkish sample, Syrian males to have higher levels of undergraduate education than women. However, the difference is not significant (49.2% for men; 48.6% for women). Among the Syrian population, the proportion of women with high-school education levels was higher (20.9%) than men (13.6%).

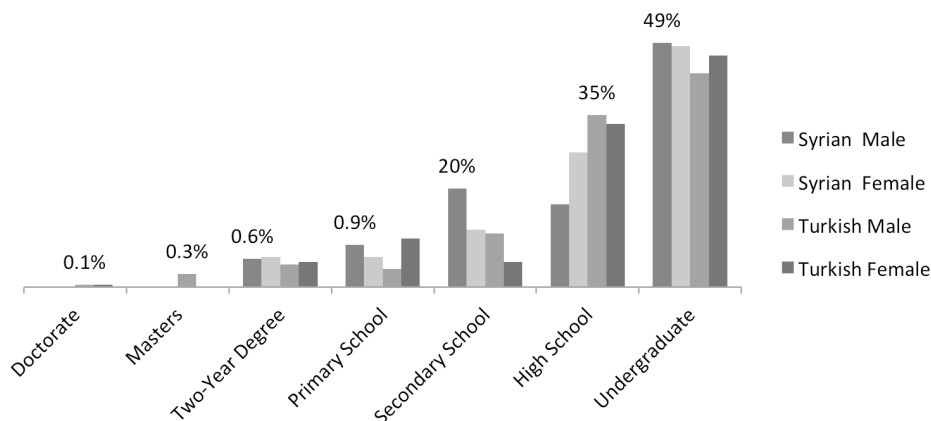

Figure 2. Education by gender and population.

Syrian men (49.2% at university level) and Syrian women (48.6%) were better educated, followed by Turkish women (46.7%). This indicates that the least educated

group was Turkish men (43.1% at the university level). However, Turkish men and women were better represented at the high-school level. From this finding, we concluded that most of our sample had a similar educational background, almost equally divided between genders. All this offers good grounds for a comparative analysis of opinions between the two groups.

Economic class and income distribution. Data on income was collected by dividing occupation into four main categories: high-income, upper-middle, lower-middle, and low income. In order to index the relevant earnings with these categories, a standard measure used for countries without exchangeable currencies by the International Monetary Fund and by the World Bank was used. The result was a noted difference between the Syrian and Turkish samples regarding the percentage of low-income respondents. For example, more than half of the Turkish sample was classified as low-income (52.5%), as opposed to 29.5% of Syrians. In the scale's lower-middle income category, 44.1% of Syrians were found there in contrast to 27.1% of the Turkish sample. Differences were not so great for the two remaining upper categories. While 23.2% of Syrians were categorized as upper-middle income, the percentage of Turkish individuals found in this category was 17.1%. In the last category (high income) the difference was not significant: 3.4% of Syrians and 2.5% of Turks.

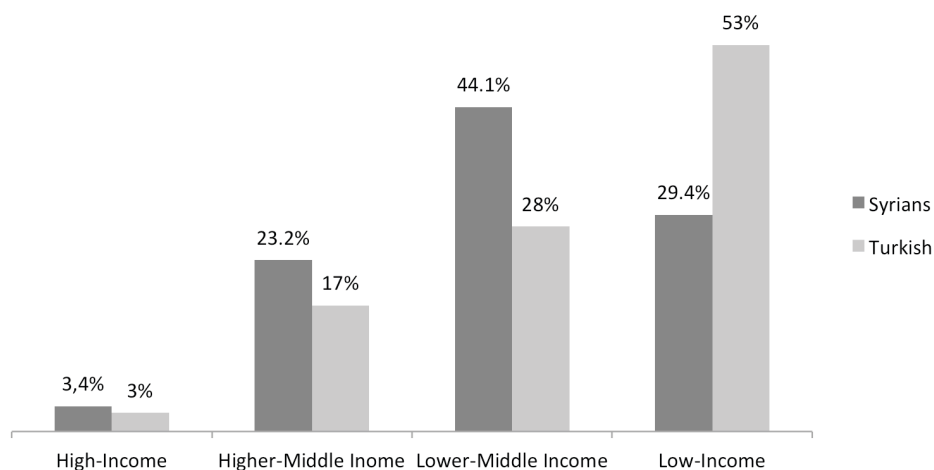

Figure 3. Income distribution amongst the two populations.

It is tempting to conclude from this data that the Turkish sample appears to have less economic power than the Syrians who were interviewed, something that at first may sound counterintuitive given that victims of forced migration are often portrayed as poorer than the host community that receives them. However, this could also be a reflection of how Syrians interpreted the questionnaire, as they may have attributed their occupation to what they *used to do* in Syria. That said, and given the higher educational status of our Syrian sample, it is also possible that the Syrian

population we interviewed is predominantly composed of members of the lower-middle or even upper-middle classes. This would make sense if we consider the high cost of immigration. In the cities where we collected data, numerous relatively new and rather expensive automobiles with Syrian number plates are seen arriving. This indicates that a good number of Syrian middle-class individuals are crossing the border, as for them to migrate further away from the Syrian border would be a less cumbersome option than for the lower classes who tend to remain in the camps or at the border towns closer to Syria, in cities such as Gaziantep, Hatay, or Kilis.

Opinions of Turkish Hosts towards Syrian Guests

Welcome versus acceptance. The most significant findings are presented on an item-by-item basis. To facilitate visualization, the bar graphs presented henceforth will always show the highest percentage on the left and the lowest on the right. Hence, attention must be paid to the fact that the position or order in which the negative, positive, and neutral responses are presented can change with each graph. Also, to enhance clarity and make the description of the data briefer, the categories *strongly agree* and *agree*, as well as *strongly disagree* and *disagree*, were combined.

Regarding the statement, “Syrian refugees should be welcomed in Turkey,” 41.9% of Turkish respondents believe that Syrians should not be welcomed to Turkey, as opposed to 45.9% who do. The result of the combination of categories shows that respondents were divided on the issue, with slightly more people responding positively than negatively. Still, 41.9% shows a high rate of disapproval considering the seriousness of the conflict in Syria and Syrians’ need to find refuge. A small number of respondents (11.5%) strongly agreed with the statement, “Syrian refugees should be welcomed in Turkey.” Likewise, when asked to respond to the statement, “Syrian refugees should have the right to seek asylum in Turkey,” 47.5% of respondents were found to either disagree or strongly disagree with the statement. Only a small number said they strongly agreed (10.3%). For the statement, “Syrian refugees should not be accepted in Turkey,” 39.5% were found to agree or strongly agree with the statement, with 46.3% either disagreeing or strongly disagreeing. This seems to show that Turkish respondents prefer the idea of accepting refugees on the basis of their temporary basic needs rather than welcoming (pro-actively inviting) refugees into Turkey.

Temporariness. More negative opinions towards Syrians were detected when *visa* and *right to remain* were added to the statements (i.e., “Syrian immigrants should be granted visas and the right to stay in Turkey, providing they fit the criteria”). What was found in this case was that 60.4% of respondents either disagreed or strongly disagreed with the statement. Only 7% of those interviewed strongly agreed, while 15.5% were undecided. Once again, this reveals the perception that Syrians are only

in Turkey temporarily. The theme of temporariness is somewhat re-enforced by the responses to the statement, “Refugees must return to their country at the end of the war.” Most of the Turkish sample (82.3%) either agreed (33%) or strongly agreed (49.3%) that this should be the case, which shows that in the minds of Turkish hosts, Syrians are categorically considered to be a temporary population.

Trust. The issue of temporariness is reflected on another important theme arising from the data: trust. Following the statement, “I would hire Syrians to work for me,” as many as 46.9% of those interviewed said they either disagreed or strongly disagreed with the statement. A minority (9.8%) said they strongly agreed with the statement. Competition in the job market between incoming immigrants and the settled population is nothing new in the history of migration, especially forced migration. In this case, however, one sees the element of trust reflecting a personal opinion. For example, when asked to respond to the statement, “The marriage of a Syrian refugee with one of my relatives would not be a problem for me,” over half (50.7%) of the respondents were found to respond negatively (29.8% strongly disagreed and 20.9% disagreed).

Another revealing finding also related to trust refers to the statement, “Syrian refugees increase the crime rate in Turkey.” Of the total respondents, 57.3% said they either agreed (30.7%) or strongly agreed (26.6%), as opposed to 24.3% of those who either disagreed (13.3%) or strongly disagreed (11%). It is worth noting that no evidence was found to suggest that crime rates have gone up in Turkey since the Syrian conflict began in 2011 (see [Orhan & Gündoğar, 2015](#)). However, the most revealing finding related to the issue of trust comes from responses to the statement, “I’m afraid to talk to Syrians.” Of the respondents, 66.4% answered that they either agreed (43.1%) or strongly agreed (23.3%) with the statement. Only 8.7% strongly disagreed and just 10.3% disagreed. 14.4% were undecided.

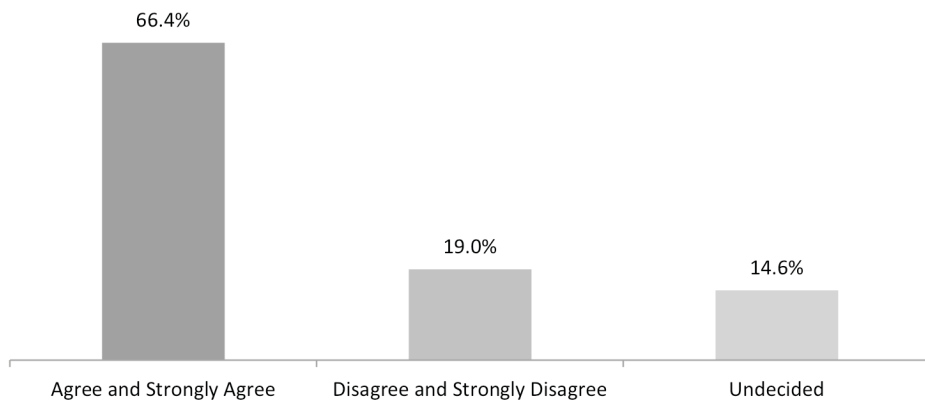

Figure 4. I am afraid to talk to Syrians.

On the question of reliability (“I find Syrians unreliable”), 30.9% were found to disagree or strongly disagree with the statement, while 45.2% either agreed or strongly agreed. Although it should be noted that 23.9% of respondents were undecided, once added to the previous responses, this results seems to point to the belief among Turkish respondents that Syrian immigrants are largely unreliable, untrustworthy and violent, and/or mischievous (as in being responsible for a perceived increase in crime rates). The issue of trust is also reflected in responses to the statement, “I do not hesitate to host Syrians at home.” Of the Turkish respondents, 47.3% either disagreed or strongly disagreed with the statement (26.3% strongly disagree, 21% disagree). Again, it is worth noting that 23.5% of participants were undecided on the issue and that answers given to the question related to hosting a refugee at home may not simply reflect lack of trust or the presence of prejudice, but rather lack of financial and linguistic resources or simply a lack of space at home. Nevertheless, some evidence was found to suggest an overall negative attitude regarding Syrians in the two Turkish cities that were studied. For example, as an answer to the direct statement, “I do not like the idea of Syrian immigrants in Turkey,” 52.2% of respondents were noted to either agree (25.4%) or strongly agree (26.8%) with the statement; 31.9% either disagreed (19.3%) or strongly disagreed (12.6%), while 15.9% were undecided.

Burden. Of our respondents, 46% answered positively to the question, “Syrian refugees negatively affect my life style.” This suggests the notion that Syrians are considered a burden to the settled host-population. This becomes clearer when answers given to the statement, “I think Syrian immigrants provide a good opportunity for Turkey’s economic development,” is examined. In response, 70% of interviewees either disagreed (30.2%) or strongly disagreed (39.8%) with the statement. A negligible minority (5.1%) strongly agreed, 9.5% agreed, and 15.4% were undecided.

The right to work and education. Most of our Turkish sample agreed that Syrians should be given the right to work in Turkey. Responding to the statement, “Syrian refugees should have the right to work in Turkey,” 44.7% of Turks either agreed (24.9%) or strongly agreed (19.8%) that this should be the case. However, a sizeable minority (38.9%) either disagreed (22.2%) or strongly disagreed (16.7%). This could be linked somehow to the perception of refugees being an economic burden. This works in two ways: a) allowing refugees to work lessens the opportunity for lower-income Turkish respondents to improve their chances in the job market (Syrians who come to Turkey are often skilled workers and therefore may be seen as competitors), or 2) for higher income Turkish respondents, it is better to let refugees work than have to provide them with benefits and resources that the host population does not wish to pay for.

Regarding the right to education as summarized in the statement, “Syrians should be given the right to education in Turkey,” the Turkish sample responded positively,

with 55.9% agreeing or strongly agreeing with the statement; 29.8% disagreed or strongly disagreed, and 14.3% were undecided.

Culture. One of the most striking differences in opinion was found when comparing the responses from Turks and Syrians regarding the statement, “I think Syrian immigrants are very similar to Turks in terms of culture and way of life.” Of the Turkish sample, 70% answered negatively to the statement with 31.8% strongly disagreeing and 38.1% disagreeing.

Most Turkish respondents felt that Syrians do not make enough effort to adapt to Turkish culture. Regarding the statement, “I feel that Syrian refugees do not want to adapt to Turkish culture,” 45.2% were found to either agree (29.6%) or strongly agree (15.6%) with the statement, while 30.9% either strongly disagreed (11.7%) or disagreed (19.2%). A significant percentage (23.9%) was undecided.

Interestingly, these results seem to contradict another similar study conducted in Gaziantep, a city much closer to the border with Syria (see [Altengi et al., 2015](#)). That study was part of a report published by the Middle Eastern Development Network and the Center for Statistical Studies and Public Policy in Turkey. The report shows that of the 552 Turks interviewed in Gaziantep, 65.6% acknowledged that Turks and Syrians are culturally “very similar to each other” (p. 29). The current author’s view is that the contrast between the two studies possibly indicates that opinions can shift dramatically from location to location, even though Mersin and Adana are geographically close (180 km) to Gaziantep. These changes in opinion most likely take place according to the social conditions experienced by both host and guest populations. For example, being geographically closer to the border could be an important factor in determining different perceptions about cultural proximity that exists in Gaziantep but which is absent in Mersin and Adana. More refined analyses that focus on each of these localities would be necessary for a better understanding of the host-guest relations and the challenges and opportunities these local variations entail regarding potential long-term settlement of Syrians in Turkey.

Language. Language is also clearly an important factor contributing to differences in attitudes between Syrians and Turks. Regarding the question, “I believe Syrian refugees should learn Turkish,” 60.5% of respondents either agreed (41.5%) or strongly agreed (19%) with the statement. On the other hand, when asked to respond to the statement, “Turkish language prevents me from adapting to daily life,” the majority of Syrian respondents answered positively: 61% agreed with the statement while 26% disagreed. By now, it is known that language acquisition is the cornerstone of any migration’s success story, and that governments who facilitate language-learning improve the chances of better integrating foreign populations within mainstream society and culture. However, no evidence was found for such

program implementations in Turkey, nor has any indication of future plans for its implementation been found despite the most recent pronouncements from the Turkish government that qualified Syrians may be given the chance to apply for Turkish citizenship ([Al Jazeera, 2016](#)).

Altruism. None of this detracts from the fact that most Turkish respondents agreed with the statement, “I believe we should help Syrian Refugees.” One finds, for example, that 56.2% of Turkish respondents either agreed (36.5%) or strongly agreed (15.7%) that they should help Syrian refugees. What this help may entail, however, is difficult to assess. Most likely, underlying such attitudes is the idea that whatever assistance is given, it must be understood as a temporary measure and a charitable gesture. That being said, at this point one encounters a methodological barrier because the motivation to answer this statement positively is unclear considering this is the type of statement that carries positive connotations regarding the respondent. This is a problem because to be “altruistic” is often a highly regarded trait of one’s personality, something particularly valued in Turkish culture and that is persistently re-enforced by government discourses on the duty to help “our Muslim brothers” ([Al Jazeera, 2016](#)), for example. Hence because of this bias, the question perhaps loses its objective value. Unfortunately, because of the high fluidity of the situation in Turkey, this was not anticipated during the research design phase. Thus, no precise interpretation of what this means can be offered.

Attitudes of Syrian Guests towards Turkish Hosts

Welcome versus acceptance. Although in the Turkish sample, a relatively high percentage of respondents suggest that they do not feel they should welcome Syrian refugees to their country, Syrian refugees do seem to feel welcomed by their hosts. More than half of them in fact agreed or strongly agreed with the statement, “I feel I am welcomed in Turkey” (59.9% in total; 44.8% agreeing and 15.1% strongly agreeing); 19.6% said they disagreed or strongly disagreed with the statement (9.7% strongly disagree, 9.9% disagree). However, 20.5% were undecided.

This initial statement characterizes much of the data, and sets the tone for what is to come. Many Syrian statements were positive towards their Turkish hosts. In comparison, the Turkish sample was much more negative towards their Syrian guests. However, negative responses are found regarding the infrastructure and social context surrounding Syrians in Turkey. For example, responses to the statement, “Being in Turkey doesn’t give me the opportunity to develop myself,” one finds that 45.7% of respondents either agreed (34.1%) or strongly agreed (11.6%) with it; 34.5% disagreed or strongly disagreed while 19.8% were undecided.

Almost half (46%) of Syrians answered negatively to the statement, “I don’t feel accepted by Turkish people,” meaning that they do not seem to feel directly discriminated. Nearly 30% felt that Turkish people did not accept them. Again, it is important to note that 24.2% were undecided. Following the statement, “I feel that Turkish people treat refugees well,” more than half of the respondents (54.2%) were found to answer positively, whereas 22.4% felt that was not the case. Once again, the number of those undecided was relatively high (23.3%).

Trust and altruism. Syrian respondents also perceived the element of trust differently. When asked to respond to the statement, “I have made Turkish friends since I arrived,” more than half of Syrian participants were found to acknowledge that they had befriended a Turkish person (52%) within the first few months of residence in Turkey, while 31% had not; 17% were not sure whether they could consider any of the Turkish people they had met as a friend. More than 70% of Syrians responded positively to the statement, “I have hosted Turkish people in my home.” This was later revealed to the author to be a part of Syrian culture (not to mention that it is “*sunnah*” for Muslims); when moving to a new neighborhood, Syrian families offer food to neighbors, a practice that involves inviting strangers into their homes. In an attempt to measure altruism amongst the two groups (guests and hosts), Syrians were asked to answer the statement, “I see that Turkish people like to help.” Responses from Syrian participants revealed that 61.8% agreed with the statement while 18.2% did not; 20% were undecided. On the other hand, when looking at the Turkish responses, 52.2% were found to either agree (36.5%) or strongly agree (15.7%) that they should help Syrian refugees.

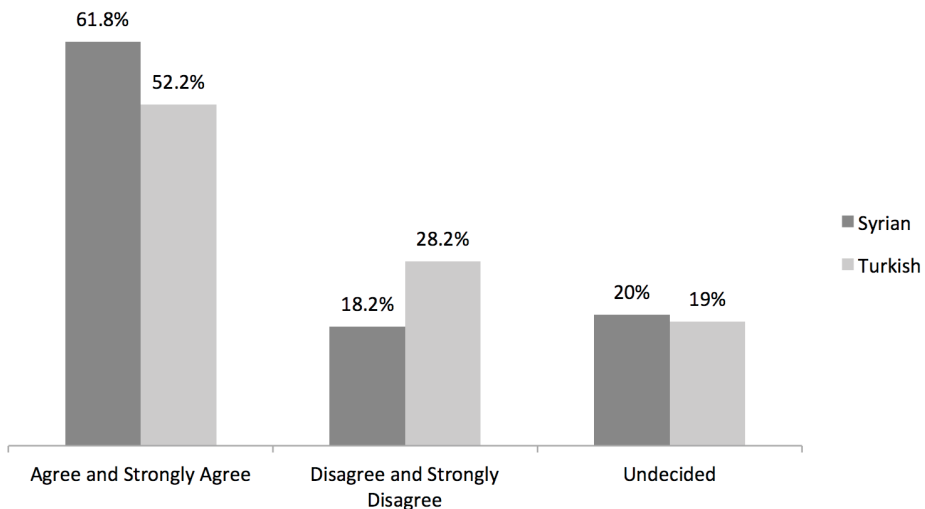

Figure 5. “I see that Turkish people like to help/I believe we should help Syrians.” Comparative responses between the two sample groups.

Culture. One of the most striking differences in opinion was found when comparing the responses of Turks and Syrians regarding the statement, “I feel Syrian immigrants are very similar to Turkish people in terms of their culture and way of life;” 69.9% of Turks answered negatively to the statement, 31.8% strongly disagreeing, 38.1% disagreeing, and a marginal 4% strongly agreeing. However, looking at the answers from Syrians regarding the same question, one finds that 64.1% of them answered positively to a similar statement (“I feel that Turkish culture is similar to my culture”) with 21.7% disagreeing (8.5% strongly disagreed; 13.2% disagreed). This reveals a large difference between the two groups regarding their perceived cultural proximity and differences. Syrians seem more eager to see the culture of the host community as similar to their own than the host community was to acknowledge cultural proximity between themselves and their guests.

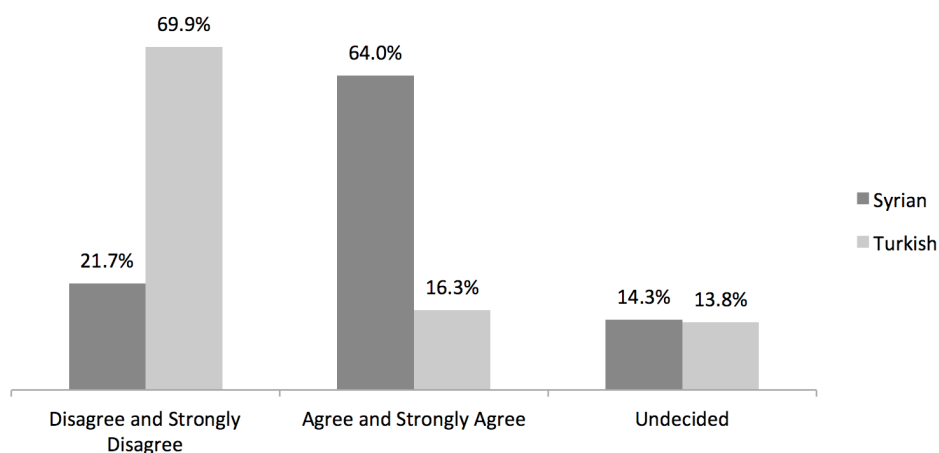

Figure 6. “I feel Syrian immigrants are very similar to Turkish people in terms of their culture and way of life” Comparative responses between the two sample groups.

Work and life opportunities. Perhaps the most important divergence in perceptions was found when respondents were asked to answer the statement, “My Syrian identity does not prevent me from finding a job.” The difference appears between those who *can* and those who *cannot* access the job market because of their nationality. Of the Syrian respondents, 42.9% were found to disagree with the statement, whereas 41.6% agreed, leaving 15.5% undecided. This split in opinion within the Syrian group shows that the sample was divided between two groups: those who perceived discrimination in the job market and those who did not. Unfortunately, the data does not allow for an exploration of the reasons as to why this split should occur. Thus, further enquiry in this area is needed. The reason this could be important is that considering the current Syrian population in Turkey has reached a number estimated at anything between 2.7 and 3 million people (UNHRC, 2016), these findings,

though not representative, must be placed within the context of a large population of unemployed and/or underpaid workers. The problem is that once the attitude of potential Turkish employers towards Syrians is considered within the context of the overall negative opinions so far discussed, it may in fact enhance the difficulties already presented by those lacking a proficient command of the Turkish language, in addition to the real shortage of job openings in the local markets resulting from the deceleration of the Turkish economy and the devaluation of the Turkish Lira in the recent past. Answering the statement, “I would hire Syrians to work for me,” 46.9% of Turkish respondents either disagreed (20.4%) or strongly disagreed (26.5%) with the statement; 36.1% either agreed (26.3%) or strongly agreed (9.8%), and 17.1% were undecided.

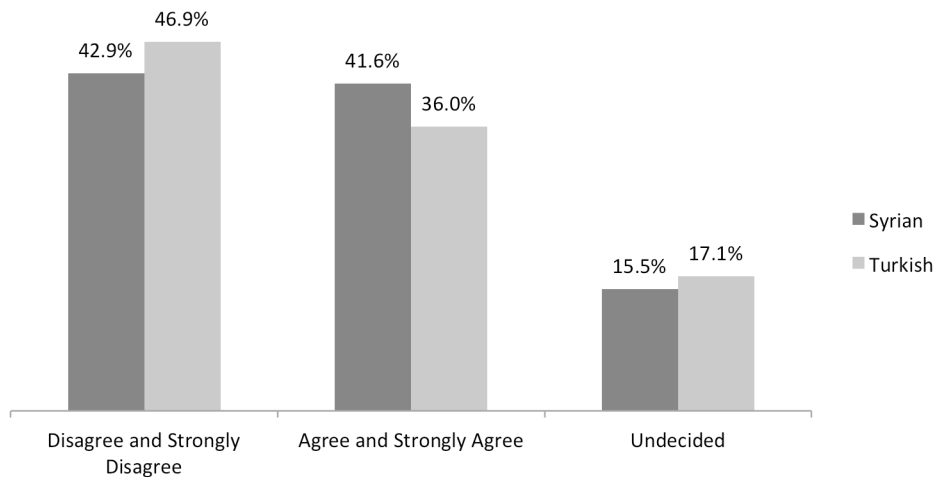

Figure 7. Joint graph showing the results of two statements a) My Syrian identity does not prevent me from finding a job (Syrian sample) and b) I would hire Syrians to work for me (Turkish sample).

Despite that, Syrians seem to be generally content with how their most basic needs have been met so far (e.g., housing, schooling, and health care). In the statement, “I can access basic services such as health and housing,” 60.7% of respondents were found to be positive about this, while 25.5% were not. Again, this may reflect the fact that our sample was relatively well-educated, had better access to resources, and therefore a more middle-class lifestyle. Nevertheless, the topic of resources allocated to Syrians is a source of contention between the populations that have been studied, and research findings may be dramatically influenced by location, as different results have been found between cities such as Mersin, Gaziantep, and Istanbul. For example, a qualitative study conducted by [Dawn Chatty \(in press\)](#), an anthropologist working at the Refugee Studies Centre in Oxford University, showed that the most pervasive preoccupation amongst the local Turkish population was the belief that more benefits were being given to Syrians than to Turkish citizens themselves. She also found that,

when compared to the situation of Syrians in Lebanon and Jordan, those in Turkey fared far better in terms of the provisions made available to them. She also noted a higher general sense of well-being among Syrians in Turkey as opposed to those in Jordan and Lebanon.

Overall, Syrians in Turkey seem to fare better than their counterparts in Jordan and Lebanon. However, that may simply be because in the latter countries Syrians are undergoing exceptionally high levels of hardship and discrimination. This should not detract from the fact that Syrians in need in Turkey, those with little or no economic or social capital to bank on, are only furnished with the bare minimum: the right to enter and remain in Turkey and the ability to go to a hospital in case of an emergency. Also, attitudes towards Syrians amongst Turkish populations that were studied reveal the perception that Syrians are an economic burden. They are often accused of taking advantage of the benefits provided to them by Turkish society without adding or contributing economically to the country.

At the risk of facing economic hardship as they migrate to the Turkish inner cities, the refugees who are more mobile and have access to more income will pursue life in the city despite lacking Turkish language skills or the restrictions imposed by law or the job market. This undoubtedly has an impact on how Syrians and Turks come to relate to one another. The report by [Altengi et al. \(2015\)](#) for example, shows that "...the harmonization of Syrians with Turkish society decreases by 36.7% for Syrians who face economic, social, and legal problems" (p. 15). However, when we asked Syrians whether they believed the Turkish government provides them with enough to live by ("I feel that the assistance provided by the Turkish government is enough"), more Syrians answered negatively than positively: 44.5% said they either disagree (25%) or strongly disagree (19.5%), and 21.1% were undecided. When respondents were asked to answer a statement about whether Europe was more enticing than Turkey, 68.2% were found to answer positively ("Syrian refugees who have gone to European countries find more privileges than here"). Only 19.4% answered that that was not the case. Here one sees the pull-effect Europe creates among the displaced population of conflict-ridden countries in the eastern Mediterranean basin.

Perceptions about discrimination. Despite some of the positive views Syrian reported, whether about their Turkish hosts or how they are being treated in Turkey in general, Syrians nevertheless feel stigmatized. For example, as an answer to the statement, "When a Syrian does something wrong all Syrians get blamed," 75.3% were found to agree (33.2%) or strongly agree (42.1%) with it. Only 12.7% disagreed (8%) or strongly disagreed (4.7%).

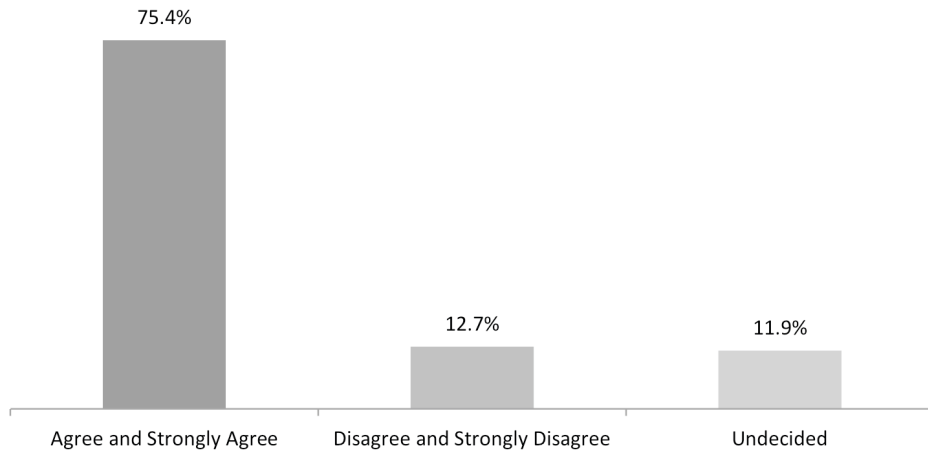

Figure 8. When a Syrian does something wrong all Syrians get blamed.

When asked to react to the statement, “People discriminate against me publicly,” the majority of Syrian respondents answered negatively. Nearly half of the sample (49.1%) either disagreed (32.8%) or strongly disagreed (16.3%), compared to the 28.4% who either agreed or strongly agreed. This shows three things: (a) There is a marked difference between *attitudes* and actual *behavior* (opinions and actions) of Turks towards Syrians. This would explain why the opinions of Turkish respondents, although mostly negative, did not make Syrians feel they had ever experienced direct discrimination (broadly defined). However, (b) Syrians found questions about discriminatory behavior rather ambiguous. That is, it is possible that their understanding of the word *discrimination* was based on the idea of physical aggression or verbal abuse – none of which they felt they had experienced in the cities that were studied. However, (c) even when discrimination was identified, under the conditions of being allowed to live in a country, immigrants may not want to highlight discriminatory behavior for fear of being marked or identified by officials, especially in those cases where the person is waiting for a visa or permit to remain in the country, work, travel abroad, or for a response from a school or university application. This can happen despite the research team reassuring each participant as to the strong ethical guidelines that orient this research and the anonymity clause.

Furthermore, and still on the theme of respondents’ perception regarding their place in Turkish society, Syrian participants were asked to give their opinion concerning the statement, “I feel alienated by Turkish people when I speak Arabic in public places.” The result was that the majority of respondents felt that speaking Arabic in public attracted negative attention to them (42.40% [29.6% agreed, 12.8% strongly agreed]), 36.4% disagreed with the statement (12.1% strongly disagreed), and 21.2% were undecided. The perception of negative behavior is felt to be more apparent

because the statement makes a detailed description of the implied behavior. This makes it easier for participants to decide whether this has happened to them or not, as opposed to the more abstract word *discrimination*.

General Discussion: Immigrant Typologies and Guest-Host Relations in Turkey

Immigrants, refugees, or asylum seekers who cross sovereign borders and arrive in a new country are often perceived as the classic anthropological *other*. The pervasiveness of this other is seen expressed in foundational works of sociology such as George Simmel's *The Stranger* (1908), in the work of Robert Park and Ernest Burgess (1921), Norbert Elias and John L. Scotson (*The Established and the Outsiders*, 1965), and of course, in the influential work of Zigmunt Baumann (1995), particularly his notions on modern and post-modern outsiders.

From this earlier literature one learns that the other or stranger is constructed in diverse ways related to legal status (i.e., when people are classified as *aliens* in English, *aussländer* in German, *extracomunitari* in Italian or *yabancı* in Turkish), for instance. People from outside may also in fact be classified on account of their physical appearance (race); their ethnic, cultural, and religious differences; economic characteristics (as in economic migrants); or any combination of these categories. One other pervasive characteristic of the outsider found in literature is the temporal element applied to the condition of being the other. Namely, it is the assumption that the other, or stranger, is and will remain an outsider on account of the short-lived contact between the two groups. Indeed, one sees an example in the work of Rinus Penninx (2004) that the first and most basic type of policy regarding immigration is "...the one that defines the immigrant principally as an alien and outsider, who is only *temporarily* part of society. That society emphatically does not define itself as an immigration country, and migrants are therefore temporary 'guests'" (italics added; p. 22).

As opposed to the Americas, those self-defined immigrant nations, the old world of Europe has been overwhelmingly prone to apply the guest policy, placing the other in a permanent state of temporary residence. The guest policy has been applied in Europe during the 1950's and 1970's, especially in Germany, but also in other countries such as the United Kingdom where immigrant workers from the former British colonies were expected to return to their homelands after their work contracts expired. The guest policy is described in Michel Alexander's (2003) typology of immigration policies, one that he defines also as a *non-policy* on account of its *laissez-faire* nature.

But are typologies of immigration with a focus on post-war Europe relevant to the assessment of the case of Syrian refugees in Turkey in the 21st century? The answer is both yes and no. This is because Syrians in Turkey are not recognized as refugees

in the legal sense of the word. Initially referred to as guests since 2011, Syrians were subsequently granted the status of *temporary protection*. As Turkey has not signed the 1967 UN Protocol on refugees that lifted the geographical limitations of the 1951 Geneva Convention on refugees, it claims no obligation to give Syrians official refugee status. Syrians in Turkey are neither refugees, nor are they allowed to become legally bound immigrants *tout court* (those with working visas or permanent residence permits). They are neither functioning members of Turkish society (only a minority of Syrian youths go to school or universities in Turkey), nor are they recognized by migration policies that would grant them working visas and a clear social status or securities. Indeed, for Korkut (in press), “the restrictive Turkish asylum regime and aversive Turkish public philosophy to immigration have enforced political authorities to continuously resort to discursive rather than institutionalized means to handle the impacts of forced migration” (p. 1).

The invisibility of concrete migration policies in Turkey is quite striking considering the EU-Turkey deal that sealed an international migration management agreement on the basis of “helping refugees.” Instead, one witnesses mass migration being discretely controlled through discourses that revolve around the axis of *charity*, which are in turn intrinsically linked to the widespread notion of a distinct *Turkish hospitality* towards the *acceptable refugee*, thought of as the Muslim other and often depicted as a threat, an administration problem, and economic burden (Yıldırım & Tekdemir Yurtdaş, 2016) by the population while the government contradictorily emphasizes the need to help Syrians on the basis of their common Muslim identity.

Typologies of immigration policies seem to be overwhelmingly biased towards classic countries of immigration (mainly Europe and North America), and immigration research has yet to incorporate new thinking regarding emerging economies such as Turkey who are now simultaneously both sending and receiving countries (see Boucher & Gest, 2015), as well as a corridor through which *transit refugees* journey in their hope to reach another country. Hence, and given this complexity, if one wants to achieve better understanding of the situation of Syrians in Turkey by implementing a classification of immigration policies as proposed by Alexander (2003), for example (to cite one well-known typological scheme) one would quickly realize that the assessment of the Turkish (local and national) policies regarding Syrian asylum seekers would have to fall within what Alexander calls “the transient attitude” (p. 417).

Alexander describes four main attitudes toward otherness on the part of local authorities in Europe: the *transient*, the *guestworker*, the *assimilationist*, and the *pluralist*. Unfortunately, these are mostly inapplicable in the case of Syrians in Turkey because Alexander’s theorizing takes for granted the autonomy and democratic vein of localities within European spaces. The situation of Syrians in Turkey, however,

must be contextualized, for it occurs in the midst of an increasingly centralized state dominated by President Recep Tayyip Erdoğan's Justice and Development Party that heavily dictates uniform directives from Ankara without really considering the needs and differences in host-guest populations within these localities. The current Turkish refugee system therefore eschews classification because in its (perhaps purposeful) confusion, it offers Syrians no real structural or practical migration policy that can be realistically followed. Perhaps for this reason, one observes the transient attitude predominantly among the discourses of the local officials in the two cities studied here for whom the mass migration of Syrians into the country is something that, at best, should be considered an act of kindness towards a neighboring Muslim population in need of respite and, at worse, a situation to be completely ignored. The same discourses are found on the street level, as the research presented here reveals. More recently, however, pronouncements from both the Turkish government and media have been witnessed that point to a potential integration of a select group of Syrians who are to be offered Turkish citizenship. This move would cement the looming probability that Syrians are here to stay, and that they should now be recognized as an Arabic-speaking ethnic minority within Turkey. This leads one to classify the current Turkish refugee or asylum regime as a selective and temporary settlement.

It is not geography that dictates that Turkey needs to be a transit country but rather its internal state bureaucracy in conjunction with its foreign policy. Of course, transit country is a term that also alludes to the nature of the aspirations of the victims of forced migration who have seen Turkey as a corridor into Europe and the rest of the world. This has occurred partly because of the belief among displaced people from Syria and those populations coming from other countries in the region that Turkey does not offer an infrastructure that would allow for sustainable long-term settlement, allow them to receive either refugee or citizen rights, or offer them real life opportunities of any kind (see also [Gümüş & Eroğlu, 2015](#)). Hence, new thinking and more research needs to take place if one is to understand the new patterns of migratory flows that place Turkey center-stage in the so-called European refugee crisis. This is also valid for asylum policies and how responses to immigration (particularly local) can make a world of difference with regards to not only the security but also the potential prosperity of outsiders. This change in perception could also favor the very communities in emerging middle-income countries that do the hosting.

A step forward would be to conduct research that casts light on how the victims of forced migration make a living in environments that offer them little infrastructural conditions to do so. A study recently conducted in Uganda, for example, has found evidence that challenges what the authors of that study call the five predominant myths regarding refugees. These are that refugees are economically isolated, that they are a burden on host states, that they are economically homogenous, that they are

technologically illiterate, and that they are dependent on humanitarian assistance (see [Betts, Bloom, Kaplan, & Omata, 2014](#)). Contrary to the perception often propagated in the world media, Syrians are economically, socially, and culturally diverse. The ORSAM report, which was mentioned in the introduction, shows that Syrian refugees are resourceful individuals. They open large, medium, and small businesses; they find ways to be self-employed even in the most adverse of circumstances. The report also makes clear that because of the nationalism inherent in asylum policies and discourses on refugees, Turkey has missed the chance to have more investments from Syria in its struggling markets. The report also clearly outlines that because of the assumption that Syrians are only in Turkey temporarily, little has been done to ensure their rights or give them incentives to invest in Turkey and become financially independent. After listing a series of worrying findings regarding the situation of Syrians in Turkey, including the rise in child labor, dilapidation of neighborhoods, and lack of appropriate access to services and employment, the authors of that report describe Turkey as “a suitable environment for ethnic and sectarian polarization” ([Orhan, 2015, p. 7](#)). The report recommends the creation of:

... an immigration policy that includes the prevention of reactions from the local communities. The issue should be considered as a social integration problem. There should be a holistic policy covering education, working conditions, accommodation, social services and improving the receptivity of the host community. (p. 9)

The lack of a concrete immigration policy with tangible outreaching effects translates into a lack of rights; this is part of the difficulty in seeing displaced people as those who inhabit the spaces outside of the nation state. It is what [Wimmer and Schiller \(2002\)](#) called *methodological nationalism*, by which they meant that “In nationalist doctrine as well as according to the container model of society, immigrants must appear as antinomies to an orderly working of the state and society” (p. 227). In this case, Syrians are seen as weak and in need of help and charity. They could have stayed in Syria and resisted against their oppressors (as Turks did after the fall of the Ottoman Empire), but they chose to give up the fight and instead come to Turkey ([Yıldırım & Tekdemir Yurtdaş, 2016](#)). According to [Tolay \(2013\)](#):

The Turkish public appears to be confused, relatively indifferent, without clear-cut fixed views on migration, relatively exclusive in their expressed ideas towards immigrants, and yet relatively self-gratifying; on the issue of Syrian refugees, they see asylum increasingly through a political lens. (p. 2)

Considering the previously discussed findings emerging from the present enquiry, it would be hard to disagree with this view.

Conclusion

Taking all this into account, the present enquiry has offered a small contribution towards fulfilling the need for more studies that look at the relationship between guest and host communities in urban spaces, which the majority of Syrian refugees in Turkey now inhabit, away from the monotony and limitations of *guest camps*. For a combination of reasons, both the host population and the guests largely see Turkey as a transitional and temporary refuge. But such views will most likely begin to change given the increasing securitization of EU external borders and the new deal signed between Turkey and the EU to keep refugees in Turkey. This mental framework built around the idea of temporary protection rather than permanent *integration* (whatever meaning we may wish to give to the word *integration*) could also be transformed if real infrastructural improvements were made in Turkey that target each locality. This would have to be a policy that was sensitive to the cultural and economic contexts of each urban space and the number of refugees living there.

Although, negative *opinions* do not necessarily equate to negative *actions* or outright prejudice, negative opinions can distort the relations between groups and inform many potential prejudices that may emerge from the lack of full contact (language barriers, urban segregation) and misleading perceptions (i.e., Syrian culture is very different from Turkish culture; Syrians are prone to violence, untrustworthy and thus an economic burden). More importantly, this distortion can have an impact on a person's chances to improve their condition within the host society, therefore seeking alternatives elsewhere through perilous journeys, even at the risk of dying. Even if Turkey seems like the exception of solidarity towards refugees on the surface, boredom, lack of opportunities, cultural isolation, language differences, lack of participatory citizenship, and a general sense of being mistrusted and unwanted – all consequences of an ineffective asylum regime – can be powerful triggers for economic hardships, social awkwardness and deep personal discontentment all of which can result in psychological distress.

Under these conditions, people will risk everything, including their lives, for the possibility of living a dignified life where they feel more like contributing citizens and less like passive objects of charity. Therefore, a dramatic change of policy in Turkey is desperately needed, one that allows for Syrians to work and encourages new thinking regarding Syrian people not as a *burden* but as *potential*. This will not solve the problems faced by Syrians in Turkey, in Europe, or elsewhere, but it will surely be a good beginning.

References

- Alexander, M. (2003). Local policies toward migrants as an expression of host-stranger relations: A proposed typology. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 29(3), 411–430.
- Al Jazeera. (2016, July 4). *Erdoğan: Syrian refugees could become Turkish citizens*. Retrieved from <http://www.aljazeera.com/news/2016/07/Erdoğan-syrian-refugees-turkish-citizens-160703133739430.html>
- Al Rifai, D., & Haddad, M. (2015, March 15). What's left of Syria? *Al-Jazeera News* [Online]. Retrieved from <http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2015/03/left-syria-150317133753354.html>
- Altengi, M., Al-Bahr, G., Najjar, A., Babelli, M. H., & Asheer, A. (2015). *Syrian-Turkish harmonization – Study on the Syrian-Turkish harmonization in Gaziantep*. Ankara, Turkey: SABR & MDN.
- Amnesty International. (2015). *Syria: Left out in the cold: Syrian refugees abandoned by the international community* [Online]: Amnesty International. Retrieved from <https://www.amnesty.org/en/documents/MDE24/047/2014/en/>
- Amnesty International. (2016). *Syrian refugee crisis in numbers* [Online]. Retrieved from <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/09/syrias-refugee-crisis-in-numbers/>
- Bauman, Z. (1995). Making and unmaking of strangers. *Thesis Eleven*, 43(1), 1–16.
- Betts, A., Bloom, L., Kaplan, J., & Omata, N. (2014, January). *Refugee economics: Rethinking popular assumptions* (Humanitarian Innovation Project). Oxford, UK : Oxford University.
- Betts, A., & Loescher, G. (2015). Introduction: Continuity and change in global refugee policy. *Refugee Survey Quarterly*, 33(1), 1–7.
- Boucher, A., & Gest, J. (2015). Migration studies at a crossroads: A critique of immigration regime typologies. *Migration Studies*, 3(2), 182–198.
- Central Intelligence Agency. (2015). *The World fact book*. [Online]. Retrieved from <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>
- Chatty, D. (in press). The Syrian humanitarian disaster: Understanding perceptions, aspirations and behaviour in Jordan, Lebanon and Turkey. In E. Chemin, Ö. Cetrez, U. Korkut, & D. Chatty (Eds.), *Methodologies of forced migration: Past and present among refugees in the eastern Mediterranean* (Unpublished manuscript).
- Cohen, R. J., & Swerdlik, M. E. (2010). *Psychological testing and assessment: An introduction to tests and measurement* (7th ed.). Boston, MA: McGraw Hill Higher Education.
- Dinçer, O. B., Federici, V., Ferris, E., Karaca, S., Kirişçi, K., & Çarmıklı, E. Ö. (2013). *Turkey and Syrian refugees: The limits of hospitality*. International Strategic Research Organization (USAK), Ankara, Turkey.
- Elias, N., & Scotson, J. (1965). *The established and the outsiders: A sociological inquiry into community problems*. London, UK: Sage.
- Erdoğan, M. M. (2014). Perceptions of Syrians in Turkey. *Insight Turkey*, 16(4), 65. Retrieved from <https://files.acrobat.com/a/preview/bbbf7e11-77fc-43c6-bfc1-0165b2fd51e2>
- German Marshall Fund. (2014). *Transatlantic trends: Mobility, migration and integration*. Retrieved from http://trends.gmfus.org/files/2014/09/Trends_Immigration_2014_web.pdf
- German Marshall Fund. (2015). *Turkish perception survey*. Retrieved from http://www.gmfus.org/sites/default/files/TurkeySurvey_2015_web1.pdf

- Gümüş, B., & Eroğlu, D. (2015). Partial integration of Syrian escapees under the rule of Turkey's Justice and Development Party (AKP). *Contemporary Arab Affairs*, 8(4), 469–487.
- Harlak, H. (2000). *Önyargılar: Psikososyal bir inceleme* [Prejudices: A psychosocial research]. İstanbul, Turkey: Sistem Yayıncılık.
- Korkut, U. (in press). Applying the theory of discursive analysis of the governance of forced migration. In E. Chemin, Ö. Cetrez, U. Korkut, & D. Chatty (Eds.), *Methodologies of forced migration and resilience: Past and present in the Mediterranean* (Unpublished manuscript). Swedish Research Institute of Istanbul, Turkey.
- Orhan, O., & Gündoğar, S. (2015, January). *Effects of the Syrian refugees on Turkey* (ORSAM Report No: 195). Retrieved from http://www.orsam.org.tr/en/enUploads/Article/Files/201518_rapor195ing.pdf
- Özden, S. (2013). *Syrian refugees in Turkey* (MPC Research Report 2013/05). Retrieved from <http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/29455/MPC-RR-2013%2005.pdf?sequence=1>
- Park, R., & Burgess, E. (1921). *Introduction to the science of sociology*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Penninx, R. (2004, January). *Integration of migrants: Economic, social, cultural and political dimensions*. Paper presented at the UNECE-conference, Geneva, Switzerland. Retrieved from http://www.unece.org/fileadmin/DAM/pau/_docs/pau/2004/PAU_2004_EPF_BgDocPenninx.pdf
- Simmel, G. (1950). The stranger. In K. H. Wolff (Ed.), *The sociology of Georg Simmel* (pp. 402–408). New York, NY: Free Press. (Original work published 1908)
- Syrian Centre for Policy Research. (2016, February 11). *Confronting fragmentation!* [Online]. Retrieved from <http://scpr-syria.org/publications/policy-reports/confronting-fragmentation/>
- Tolay, J. (2013). Deconstructing Turkish public attitudes towards refugees: Empowering rights over politicization and self-gratification. *USAK Yearbook of Politics and International Relations*, 6, 1–29.
- Tolay, J. (2015). Discovering immigration into Turkey: The emergence of a dynamic field. *International Migration*, 53(6), 57–73.
- United Nations. (2013). *UN demographic year book: Economic and social affairs* [Online]. Retrieved from <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/dybssets/2013.pdf>
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2015, May 17). *Syrian regional refugee response: Inter-agency information sharing portal*. [Online]. Retrieved from <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/asylum.php>
- Wimmer, A., & Schiller, N. G. (2002). Methodological nationalism and the study of migration. *European Journal of Sociology*, 43(2), 217–240.
- Yıldırım, S., & Tekdemir Yurtdaş, G. (2016). Social construction of Syrian refugees in daily speech in Turkey: Interpretative repertoires and social media. *Middle East Journal of Refugee Studies*, 1(1), 103–122.

Mültecilerin ve Sığınmacıların Sağlık Sorunlarına Hemşirelik Yaklaşımı

Ayşe Çiçek Korkmaz^a

Öz

Bu derlemede mültecilerin ve sığınmacıların sağlık sorunları üzerinde durulmuş ve hemşirelik hizmetlerinin mülteci ve sığınmacı sağlığı üzerindeki konumu ele alınmaktadır. Savaş ya da iç karışıklıklar nedeniyle ülkesini terk eden insanların Türkiye'ye doğru sığınma hareketi ilk olarak 1979 yılında İran-İrak savaşı ile başlamıştır. Günümüzde ise Suriye'deki şiddetin artmasıyla, 2011 yılından itibaren Suriye vatandaşlarının yurdunu terk ederek ülkemize sığınması yeni bir mülteci ve sığınmacı sorununu gündeme taşımaktadır. Türkiye için önemli bir olgu olan bu durum birçok problemin nedenini oluşturmakla birlikte sağlık sorunlarına da yol açmaktadır. Bu nedenle hemşireler bu insanları öncelikli grup olarak kabul etmeli, sağlıklarının korunması ve geliştirilmesi için çevrelerinin daha sağlıklı hâle getirilmesini, sağlık hizmetlerinin daha kolay erişilebilir ve daha az maliyetli hâle getirilmesini sağlamalıdır.

Anahtar Kelimeler

Mülteci sağlığı • Sığınmacı sağlığı • Hemşirelik hizmetleri • Sağlık hizmetleri

a (✉) Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yusuf Şerefoğlu Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Karataş Kampüsü Kilis 79000.
Eposta: aysecicek@kilis.edu.tr

Türkiye için önemli bir sorun olan mülteci ve sığınmacı hareketliliğinin ilk olarak 1988’de Halepçe Katliamı ile başlamış olduğu ve ardından 1990’lı yıllarda Körfez Savaşı’ndan sonra Iraklı mülteci/sığınmacı akını ile gündeme geldiği söylenebilir. Bu süreçte, 1988 yılında yaklaşık 50.000, 1990-1991’de ise 500.000 ile 600.000 kişi arasında Iraklı, Türkiye sınırına hareket etmiştir. Daha sonra 1992 yılında Eski Yugoslavya’daki iç savaştan kaçarak Bosna’dan da ülkemize gelenler olmuştur. 1999 yılında Kosova olaylarından kaçan 17.000’den fazla Kosovalı Türkiye’ye sığınmış ve kısa bir süre sonra tekrar ülkelerine geri dönmüşlerdir. Türkiye’de bulunan mülteciler ve sığınmacılar ile ilgili 2010 yılı istatistikleri incelendiğinde başta Irak, İran, Afganistan ve Somali olmak üzere 50 değişik ülkeden mültecilerin yer aldığı görülmektedir. Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş nedeniyle 1,7 milyon Suriyeli sığınmacı Türkiye’ye sığınmıştır. Bu hareketlilik Türkiye’de yeni bir sığınma dönemi başlatmıştır (Çiçek Korkmaz, 2014).

Aynı amacı ifade ettiğinden ve aralarında bir nüans olmadığından mülteci ve sığınmacı terimleri genellikle birbirinin yerine kullanılmaktadır (Korkut, 2010). Birleşmiş Milletlerin (BM), Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi’ne göre mülteci “ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi”dir.

“Mülteci” ile “sığınmacı” sadece bir noktada farklı kavramlardır. Mülteciler ve sığınmacılar ülkelerini terk etmeye zorlanan insanlar olmasına rağmen sığınmacı henüz mülteci statüsü resmi olarak karara bağlanmamış kişilerdir. Sığınmacı, aynı zamanda henüz mülteci başvurusunda bulunmamış veya başvurusu incelenen kişidir. (Çiçekli, 2009; Jastram, 2001; Peker Sancar, 2005, s. 7). Kısaca sığınmacı, sığınma hakkı talebinde bulunan kişidir (Çiçek Korkmaz, 2014).

Bu tanımlamalar sonucunda sığınmacı ve mülteci terimleri arasındaki farklılık sığınmacı durumunun “geçici koruma statü” olmasıdır (Çiçek Korkmaz, 2014). Örneğin 2011 Suriye Savaşı’ndan itibaren ülkemize sığınan Suriyelilerin “geçici koruma ilkesiyle” barınma merkezlerinde “sığınmacı” statüsünde misafir edildiği AFAD tarafından bildirilmektedir (AFAD, 2013).

Suriye örneğinde olduğu gibi büyük bir korku ve kaçışla ülkemize gelen Suriyeli sığınmacılar, toplumsal yaşamla ilgili sorunların yanı sıra sağlık hizmeti sunumuna yönelik sorunları da beraberinde getirmişlerdir (Çiçek Korkmaz, 2014). Bu nedenle Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) için zorunlu olarak göç eden bu insanların sağlığı öncelikli bir konudur (IOM, 2004) ve mültecilerin sağlığının korunmasında ve geliştirilmesinde temel insan gücü olarak hemşireler önerilmektedir (Topçu & Beşer, 2006).

Türkiye’de göç ve insan sağlığı ile ilgili çalışmalar sınırlı sayıdadır. Ülkemizde sığınmacı hareketliliğinin ivme kazanmasıyla hemşireler, mülteci-sığınmacı sağlığının korunması ve geliştirilmesinde her zamankinden daha fazla bilgi ve beceriye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu nedenle bu çalışmada literatür incelemesi yoluyla mültecilerin ve sığınmacıların yaşadıkları sağlık sorunları üzerinde durulmakta ve hemşirelik hizmetlerinin mülteci-sığınmacı sağlığı üzerindeki rolü ele alınmaktadır.

Mülteci ve Sığınmacıların Sağlık Sorunları

Mecburi göçle yaşam koşulları değişen mülteci ve sığınmacılar birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu insanların ortak sorunları yeterli barınma, sağlık ile ilgili sorunlar, beslenme olanaklarına sahip olamamaları, çocuklarının eğitimlerine devam edememeleridir. Bu nedenle oldukça kötü şartlarda yaşamak durumunda olan mülteci ve sığınmacılar daha çok sağlık tehditleri yaşamakta ve bu tehditleri içinde bulundukları topluma da yansıtmaktadırlar. Literatüre göre mültecilerin ve sığınmacıların en sık karşılaştıkları sağlık sorunları aşağıda ele alınmıştır;

Bulaşıcı hastalıklarda artış. Yetersiz ekonomik şartlar, beslenme sorunları, sağlık kuruluşlarından yararlanılmaması, yetersiz alt yapı olanakları mülteci ve sığınmacıların bulaşıcı hastalıklara yakalanmalarını kolaylaştırmakta ve bu bireylerde salgınlar yaparak ölümlere yol açmaktadır (Ertem, 1999). Bu insanların ülkelerini terk etmeleriyle bağışıklama hizmetlerinden yararlanamaması sonucu kızamık, pnömoni, difteri, çocuk felci gibi aşı ile önlenabilir hastalıkların derinleşmesine neden olabilmektedir. Ayrıca kış aylarında kapalı ve kalabalık alanlarda yaşama tüberküloz, grip, akut solunum hastalıklarının artmasına neden olmaktadır. Sanitasyon ve gıda hijyeninin bozuk olması nedeniyle de ishal, dizanteri, kolera gibi su ve besinlerle bulaşan hastalıklar artış gösterebilmektedir (Karaca & Doğan, 2014). Örneğin, ülkemizde 2012 yılında 349 kızamık hastalığı görülmüş ve bu artışın Suriye’deki iç savaştan kaçarak Türkiye’ye sığınan Suriyeli sığınmacılardan kaynaklandığı ileri sürülmüştür. Türk Tabipleri Birliği (TTB) de Suriyeli sığınmacıların kızamık gibi bulaşıcı hastalıkların yayılmasında etken olduğunu belirtmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından kızamık, verem, bulaşıcı deri hastalıkları gibi bulaşıcı hastalıkların Lübnan, Ürdün, Irak ve Türkiye’deki kamplarda kalan Suriyeli sığınmacılarda görüldüğü bildirilmektedir. Çiçek Korkmaz’ın (2014) belirttiğine göre ülkemizin sınır illerinden Kilis’te çocuk felci riskini ortadan kaldırmak için 0-5 yaş grubu çocuklara aşılama başlatılmıştır.

Beslenme bozuklukları. Mülteci ve sığınmacıların beslenme alışkanlıkları açısından değerlendirildiğinde ekonomik koşullara ve alışkanlıklara bağlı olarak yeterli ve dengeli beslenemedikleri, yağ ve karbonhidrat ağırlıklı beslendikleri belirtilmektedir (Choudry, 1998). Yapılan çalışmalar sığınmacıların gıda temini ve beslenme konusunda da sorunlar yaşadığını ortaya koymaktadır (Kamer Vakfi & Hasna Inc, 2013, s. 12). UNICEF Türkiye (2015) Suriyeli çocuklar üzerine yaptığı

çalışmada, çocukların %45'inin orta düzeyde beslenme yetersizliği sorunu yaşadığını ve tedavi altına alındığını belirtmektedir. Çünkü malnütrisyon, çocuklarda beslenme yetersizliği sonucu gelişen ve ölümle sonuçlanacak kadar ciddi bir sağlık sorunudur (Ertem, 1999).

Ana çocuk sağlığı ve aile planlaması hizmetlerinden yararlanamama.

Literatüre göre mülteci ve sığınmacı kadınların ana çocuk sağlığı ve aile planlaması hizmetlerinden yeterince yararlanmadığı ve sağlık sorunları arasında HIV/AIDS dâhil cinsel yolla bulaşan hastalıklar, fiziksel ve cinsel şiddet, riskli gebelikler, istenmeyen gebelikler, düşükler, doğum komplikasyonları yaşadığı görülmektedir (Refugee Council, 2005, s. 15). Ayrıca bu kadınların doğum öncesi ve sonrası sağlık bakım hizmetlerinden yeterince yararlanamamakla birlikte düzensiz adet kanamaları, vajinal enfeksiyonlar gibi sağlık sorunları yaşadığı da sık görülmektedir (McCan, Poot & Sanderson, 2010). Suriyeli kadınlar üzerinde yapılan bir araştırmada, Suriyeli sığınmacı kadınların çoğunun Türkçe bilmediği belirtilmektedir. Aynı çalışmaya göre sığınmacı kadınlar genellikle yabancı bir ülkede oldukları için dışarı çıkamamakta ve bu sebepten hem kaldıkları ülkenin dilini öğrenememekte hem de bulundukları çevreyi tanıyamamaktadırlar (Mazlum-Der, 2005, 60).

Psikolojik sorunlar. Mülteciler ve sığınmacılar sığındıkları yerlerdeki çeşitli sorunlardan dolayı pek çok ruhsal problem yönünden risk altındadır. Depresyon, anksiyete ve post-travmatik stres bozukluğu bu kişilerin sağlık sorunları arasında öne çıkan ruhsal sorunlardır (Karadağ & Altıntaş, 2010, s. 56). En sık karşılaşılan psikolojik sorun stres bozukluğudur. Stres bu insanların başa çıkma stratejilerini, fiziksel ve psikolojik iyi olma durumlarını ve çevreye uyum sürecini doğrudan etkilemektedir (Şeker, Sirkeci & Yüceşahin, 2015, s. 19). Suriyeli kampında kalan sığınmacıların anksiyete ile depresyon durumlarını saptamak için yapılan bir araştırmada, bu insanların depresyon ve anksiyete düzeyleri yüksek bulunmuş ve savaşın psikososyal yansımalarının sığınmacıların anksiyete ve depresyon düzeyiyle ilişkisi olduğu bulunmuştur (Önen, Güneş, Türeme ve Ağaç, 2014).

Sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan sorunlar. Mültecilerin ve sığınmacıların sağlığını yeni yaşama başladıkları çevredeki olanaklar, düzenli bir çalışacak işlerinin olup olmaması, sağlık hizmetlerinden faydalanıp faydalanamamaları ve yeterli zamanlarının olup olmaması etkilemektedir (Ertem, 1999). Birçok çalışmada mülteci ve sığınmacıların sağlık sorunlarının tanı ve tedavisi için sağlık hizmetlerine ulaşmada birçok engelle karşılaştıkları ve bu engellerin ekonomik ve kültürel olduğu saptanmıştır (Williams & Hampton, 2005). Ayrıca eğitim düzeyi, sosyoekonomik durum, sağlık hizmetlerinin ücretli olması, sağlık hizmetlerine uyum sağlayamamak ve işleyişin bilinmemesi, dil ve kültür farklılığı, sürekli yer değişikliği, sağlık/hastalıkla ilişkili değerler ve geçici kimlik belgelerinin olmaması veya kimliğini ispatlayamamak gibi

nedenlerden dolayı da mültecilerin ve sığınmacıların sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamamaktadır (Çiçek Korkmaz, 2014; Ertem, 1999; Scheppers, Van Dongen, Dekker, Geertzen & Dekker, 2006). Özellikle yapılan çalışmalarda dil sorununun mülteci ve sığınmacıların sağlık hizmetinden yararlanmalarını ve sağlık bakım hizmetini almalarını etkileyen en önemli faktör olduğu belirtilmektedir (Fassaert, Hesselink & Verhoeff, 2009). Hemşirelerin bakım verme sürecinde hemşireler ile sığınmacılar arasındaki dil engelini araştıran bir çalışmada, sığınmacılara sağlık sorunları, yaşadıkları fizyolojik ve psikolojik semptomların neler olduğu konusunda sorular sorulmuş ve sonuç olarak dil farklılığının semptomları belirlemede engelleyici olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada dil farklılığının sağlık hizmet kalitesini olumsuz etkilediği ve bu nedenle profesyonel bir tercümandan yardım alınmasının gerekli olduğu vurgulanmaktadır (Kelaher & Manderson, 2000). Bu nedenle sağlık bakımında dil farklılığının olumsuz sonuçlara neden olmaması (Leininger & McFarland, 2002) için sağlık hizmetlerinde pek çok ülkede tercümana başvurulmaktadır (Akhavan & Lundgren, 2012).

Suriye'den gelen sığınmacıların sağlık hizmetlerinden yararlanma durumlarını karşılaştıran bir çalışmada, kamp içinde yaşayan sığınmacıların sağlık hizmetinden yararlanma oranlarının en yüksek olduğu, kamp dışında kalan sığınmacıların ise en düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca sağlık hizmetinden yararlanma oranının kadın sığınmacılarda yüksek olduğu belirlenmiştir. Kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacılar arasında sağlık hizmeti kullananların oranının düşük olmasının nedeni, Türkiye'de hastaneleri kullanabilmeleri için gerekli olan geçici kimlik belgelerine sahip olmamaları nedeniyle ilişkilendirilmektedir (AFAD, 2013, s. 38–39). Suriyeli sığınmacılar yalnızca ülke içinde kurulan kampların bulunduğu illerdeki sağlık hizmetlerinden yararlanabiliyorlardı. Ancak AFAD tarafından Eylül 2013'te yayınlanan "Suriyeli Misafirlerin Sağlık ve Diğer Hizmetleri hk." konulu 2013/8 No'lu genelge ile Suriyeli misafirlerin sağlık hizmetlerine erişimi konusundaki sınırlamalar kaldırılmasına rağmen ilaçları parayla temin etmek zorunda kalmaları farklı bir sorunu gündeme getirmektedir. Bu nedenle Suriyeli sığınmacıların düzenli ilaç kullanımı ve periyodik izlem gerektiren kronik hastalıklarda sağlık hizmetine erişim daha da zorlaştırmaktadır (Mazlum-Der, 2005, s. 28).

Mülteci ve Sığınmacıların Sağlık Sorunlarına Hemşirelik Yaklaşımı

Mülteci ve sığınmacılar dünyada ve ülkemizde dil, iletişim, temel sağlık hizmetleri ve koruyucu sağlık hizmetleri, tanı, tedavi olanakları ve ilaca erişim gibi sağlık gereksinimlerinde ciddi sorunlar yaşamaktadırlar. Bu nedenle mültecilerin ve sığınmacıların sağlık gereksinimleri olarak enfeksiyon hastalıklarının kontrolü, acil gereksinimlerin karşılanması, zihinsel ve fiziksel sağlık, kronik hastalıklar, kültür ve sağlık inançlarının algılanması ve sağlıkları üzerine etkili olan faktörlerin

ortadan kaldırılması büyük önem taşımaktadır (IOM, 2004). Mültecilerin ve sığınmacıların sağlıklarının korunması ve geliştirilmesi için sağlıkları üzerinde etkili olan değişkenler, yaşam şekilleri ve sağlık davranışları bu hizmetin önemli bir parçası olan hemşireler tarafından değerlendirilmelidir (Ertem, 1999). Ayrıca bu insanların sağlığının korunması, yükseltilmesi ve geliştirilmesinde hemşirelerin eğitici rolü önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda hemşireler mültecilerin ihtiyaçlarına ve özelliklerine uygun, planlı ve sürekli olarak doğru yöntem ve tekniklerle eğitimler düzenlemelidirler (Özpuat, 2010). Ayrıca hemşireler bulaşıcı hastalıkların yayılmasını durdurabilmek için gerekli önlemler alınmasını sağlamalıdır. Gerektiğinde hemşireler sık sık karşılaşmadıkları bulaşıcı hastalıklara nasıl bakım ve uygulama yapılacağını öğrenmeli ve hatta bu konuda eğitim almalıdır.

Mülteci ve sığınmacı konumundaki kadınların psikososyal gereksinimleri bilinmeli ve bunlara yönelik girişimlerde bulunulmalıdır. Hemşireler, mülteci ve sığınmacı kadınların ana çocuk sağlığı ilgili sorunlarını çözmede, kontreseptif kullanmalarında ve bebek-ölüm oranlarını azaltmada önemli rollerinin olduğunu bilmeli, bu kadınların ana çocuk sağlığı ve aile planlaması hizmetlerine ulaşılabilirliğini sağlamalıdır (Topçu & Beşer, 2006). Hemşireler özellikle kayıt dışı sığınmacı kadınların sağlık problemleri konusunda bilgi sahibi olmalıdır (Schoevers, Muijsenberg & Largo-Janssen, 2009).

Hemşireler, yaşadıkları koşullarının değişim sürecinden etkilenen mülteci ve sığınmacılara psikolojik destek vermeli ve rehberlik etmelidir. Bu insanların depresyon ve diğer psikososyal sorunları ile ilgili farkındalıklarını artırma ve uygun baş etme becerileri geliştirme konusunda danışmanlık hizmeti vermelidir.

Hemşireler mültecilerin ve sığınmacıların haklarının korunması, sağlık hizmetine erişilebilmesi ve hizmetlerden yararlanması konusunda etik ilkelere dayalı onlara rehberlik etmeli, mültecilerin kültürel farklılıklarını ve inançlarını dikkate alarak bakım vermelidirler. (Ergül, 2005). Eğer yeterli bakım sağlanmazsa özellikle küçük çocuklar gibi hassas grupların sağlık durumları hızla kötüleşecektir. Ayrıca sağlık çalışanları farklı dille konuşan ve farklı kültürel kökenlere sahip mülteci ve sığınmacılarla nasıl iletişim kurulacağı konusunda hazırlıklı olmalı ve gerekirse bu konuda eğitim almalıdırlar.

Sonuç ve Öneriler

Dünyada ve Türkiye’de giderek artacağı ve daha büyük sorunlara yol açacağı öngörülen mülteci ve sığınmacı sorunu daha ağır hâle gelmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde mülteci ve sığınmacıların yaşam koşulları açısından daha fazla sağlık sorunu yaşadıkları söylenebilir. Yetersiz beslenme, dil farklılığı, sağlık güvencesine sahip olmama, sosyal ve psikolojik stres gibi faktörler mülteci ve sığınmacıların

sağlığını olumsuz etkilemektedir. Mülteci ve sığınmacıların sağlığını olumsuz yönde etkileyen sağlık sorunlarının başında bulaşıcı hastalıklar gelmektedir. Depresyon, bunaltı gibi psikolojik sorunlar mülteci ve sığınmacıların yaşadığı bir diğer önemli sağlık sorunudur. Kötü barınma şartları ve bulundukları ortama adapte olma zorluğu ise psikolojik sorunları tetiklemektedir. Ayrıca sağlık hizmetlerinin ücretli olması, sağlık hizmetlerine ulaşmada yaşanan güçlükler (yol parasını karşılayamamak, uzak yerde olması vb.), sağlık hizmetlerine uyum sağlayamamak ve işleyişin bilinmemesi, dil ve kültür farklılığı, geçici kimlik belgelerinin olmaması veya kimliğini ispatlayamamak gibi sorunlar da mültecilerin ve sığınmacıların sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını engellemektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda mülteci ve sığınmacıların sağlığını korumak için uygun ve yeterli barınma koşullarının sağlanması, temiz besin ve suya ulaşma, uygun sanitasyon, ruh sağlığı hizmetlerinin sunumu ile hastalıklara karşı gerekli önlemlerin alınması hayati önem taşımaktadır. Bu noktada hemşireler bu insanları öncelikli grup olarak kabul etmelidir. Hemşirelerin mülteci ve sığınmacıların sağlığının geliştirilmesi için çevrelerinin daha sağlıklı hâle getirilmesinde aktif rol alması, sağlık hizmetlerinin erişilebilirliğinin kolaylaştırılması ve daha az maliyetli hâle getirilmesi sağlanmalıdır. Hemşirelik eğitimi, uygulamaları ve araştırmalarının mülteci-sığınmacı sağlığının korunması ve geliştirilmesi konularına daha fazla önem vermesi, mülteci-sığınmacı sağlık sorunlarının niteliksel ve niceliksel araştırmalarla ortaya konması önerilmektedir.

Refugee and Asylum Seekers' Health Problems: The Nursing Approach

Ayşe Çiçek Korkmaz^a

Abstract

This compilation dwells on refugee and asylum seekers' health problems, discussing the role of nursing services in terms of refugee and asylum seekers' health. The movement to seek asylum in Turkey for people who have left their country due to war or internal disturbances first started in 1979 with the Iran-Iraq War. Today, due to the increased violence in Syria, Syrian citizens' seeking refuge in Turkey by leaving their own country has brought this to a new agenda. This situation, an important one for Turkey, causes many problems that include health concerns. For this reason, nurses must accept these people as priority groups, provide them with a healthier environment to promote and protect their health, and make their health services more easily accessible and less costly.

Keywords

Refugees' health • Asylum seekers' health • Nursing services • Health • Health services

a (✉) Ayşe Çiçek Korkmaz, Department of Nursing, Yusuf Şerefoğlu vocational Health High School, Kilis 7 Aralık University, Karataş Kampüsü Kilis 79000 Turkey. Email: aysecicek@kilis.edu.tr

Received: June 5, 2016

Revision received: September 25, 2016

Accepted: September 29, 2016

OnlineFirst: October 30, 2016

Copyright © 2016 • The International Refugee Rights Association • <http://mejrs.com/en>

ISSN 2149-4398 • eISSN 2458-8962

DOI 10.12738/mejrs.2016.1.2.0002E • Summer 2016 • 1(2) • 82-89

The movement of refugees and asylum seekers, an important problem for Turkey, came to the agenda beginning first with the 1988 Halabja massacre, and then with the influx of Iraqi refugees and asylum seekers after the Gulf War in the 1990s. In this process, around 50,000 Iraqis moved to the border of Turkey in 1988, together with 500-600 thousand people in the 1990-1991 war. Later in 1992, those fleeing the civil war in former Yugoslavia also came to Turkey from Bosnia. In 1999, more than 17,000 Kosovars fled the events in Kosovo and took refuge in Turkey, only to return back to their countries shortly after. When examining 2010 statistics related to refugee and asylum seekers in Turkey, over 50 countries occur, the most being from Iraq, Iran, Afghanistan, and Somalia. As a result of the civil war that began in Syria in 2011, 1.7 million Syrian refugees have sought asylum in Turkey. This activity marks the beginning of a new period of asylum in Turkey (Çiçek Korkmaz, 2014).

As a result of the terms *refugee* and *asylum seeker* expressing the same goal, they are generally used interchangeably due to the lack of nuance between them (Korkut, 2010). According to the 1951 United Nations Convention on the Status of Refugees, a refugee is: a person who bears a just fear of persecution due to race, religion, nationality, membership in a particular social group, or political opinion and who has left their country, unable or not wanting to return out of fear.

The concepts of refugee and asylum seeker, both people who have been forced to leave their country, are different on only one point. The most important difference between them is that asylum seekers are people who have not yet officially been decided as having refugee status. At the same time, refugees are people who do not yet have a refugee application or whose application has yet to be examined (Çiçekli, 2009; Jastram, 2001; Peker & Sancar 2002, p. 7). In short, asylum seekers are people who have requested asylum.

As a result of these definitions, the difference between asylum seekers and refugee is that the asylum seeker has “temporary protected status” (Çiçek Korkmaz, 2014). For example, Turkey’s Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) reported that Syrians who have taken refuge in Turkey since the Syrian war are guests in shelter centers with the status of asylum seeker through the “principle of temporary protection” (AFAD, 2013).

A great fear, as is in the example of Syria and Syrian asylum seekers who fled to Turkey, bring together issues related to social life, as well as problems in the direction of health service applications (Çiçek Korkmaz, 2014). Therefore, the health of these people, who are essentially migrants, is a priority for the International Organization for Migration (IOM) and the World Health Organization (IOM, 2004); nurses have been proposed as the basic human force in protecting and enhancing refugees’ health (Topçu & Beşer, 2006).

There are a limited number of studies in Turkey related to migration and human health. With the acceleration of the activities of asylum seekers in Turkey, nurses feel the ever growing need for more knowledge and skills in the preservation and development of refugee/asylum-seekers' health. Therefore, this study discusses clarification over the health problems experienced by refugees and asylum seekers, and the role of nursing services on refugee/asylum-seekers' health.

Refugee and Asylum Seekers' Health Issues

Refugees and asylum seekers, whose living conditions have changed through forced migration, are faced with many questions. Their common problems are adequate housing, health issues, not having nutritive opportunities, and being unable to continue their children's education. Therefore, refugees and asylum seekers who have to live in quite poor conditions experience more health hazards and bring what they are experiencing to the community. According to the literature, these are refugees and asylum seekers' most commonly encountered health problems:

Increased problems with infectious diseases. Poor economic conditions, nutritional problems, inability to benefit from health organizations, and inadequate facility infrastructures make it easier for refugees and asylum seekers to come down with infectious diseases and lead to mortalities by causing epidemics in these individuals (Ertem, 1999). The result of not being able to benefit from immunization services because these people abandoned their country can lead to vaccine-preventable diseases like measles, pneumonia, diphtheria, and polio becoming more entrenched. Additionally, living winter months in enclosed and crowded areas leads to an increase in tuberculosis, influenza, and acute respiratory diseases. Diseases transmitted through water and food like diarrhea, dysentery, and cholera can also increase because of weakened sanitation and food hygiene (Karaca & Doğan 2014). For example, 349 cases of measles were seen in Turkey in 2012, and this increase was suggested to be caused by Syrian asylum seekers fleeing to Turkey from the civil war in Syria. The Turkish Medical Association (TTB) also indicated that Syrian asylum seekers were a factor in the spread of contagious diseases like measles. WHO observed infectious diseases like measles, tuberculosis, and skin diseases in Syrian refugees who had stayed at camps in Lebanon, Jordan, Iraq, and Turkey. According to Çiçek Korkmaz (2014), children aged 0-5 began receiving vaccinations to eliminate the risk of polio in Kilis, one of Turkey's border provinces.

Malnutrition. When evaluating refugee and asylum seekers' in terms of their eating habits, they are determined unable to eat adequate or balanced diets due to economic conditions and habits, getting most of their nutrition from fats and carbohydrates (Choudry, 1998). Studies that have been performed reveal that asylum seekers experience problems on the topic of food supply and nutrition (Kamer Vakfi & Hasna

Inc, 2013, p. 12). In Union des Industries de la Communauté européenne's (UNICEF, 2015) study on Syrian children in Turkey, 45% of children were determined to be undernourished and undergoing treatment. It is a serious health problem because malnutrition in children comes as a result of being undernourished and may result in death (Ertem, 1999).

Mother/child health and the inability to benefit from family-planning services.

According to the literature, women refugee and asylum seekers do not benefit enough from mother/child health and family planning services; among the health problems seen are sexually transmitted diseases including HIV/AIDS, physical and sexual violence, high-risk pregnancies, unwanted pregnancies, abortions, and birth complications (Refugee Council 2005, p. 15). In addition to women failing to adequately benefit from prenatal and postnatal health care services, other women's health problems are also often seen, like irregular menstruation and vaginal infections (McCan, Poot, & Sanderson, 2010). A study of Syrian women determined most Syrian female asylum seekers do not know Turkish. In this same study, asylum-seeking women were generally unable to go outside because of being in a foreign country, and therefore they were both unable to learn the country's language and could not recognize their surroundings (Mazlum-Der, 2005, p. 60).

Psychological problems. Due to refugees and asylum seekers seeking refuge from the variety of problems that have taken place, they are at risk for many mental issues. Depression, anxiety, and post-traumatic stress disorder are the prominent psychological problems among these people's health problems (Karadağ & Altıntaş, 2010, p. 56). The most commonly encountered psychological problem is stress disorder. Stress directly affects these people's strategies for handling things, their physical and psychological well-being, and the process of adjusting to the environment (Şeker, Sirkeci, & Yüceşahin, 2015, p. 19). One study determining the status of depression and anxiety of Syrian asylum seekers staying in camps found their levels were high and emphasized that this was related to their psychosocial reflections of the war (Önen, Güneş, Türeme, & Ağaç, 2014).

Problems experienced in accessing health services. The facilities in the area where refugees and asylum seekers begin their new life, whether or not there is regular work, whether or not they can benefit from health care, and whether or not they have enough time all affect their health (Ertem 1999). Many studies have determined that refugee and asylum seekers face many obstacles in accessing health care for diagnosis and treatment of their health problems; these obstacles were determined to be economic and cultural (Williams & Hampton, 2005). Reasons such as education level, socio-economic status, health-care costs, unknown process, language and cultural differences, constantly relocating, values related to health and illness,

and the absence of temporary identity documents or being unable to prove one's identity make it difficult for refugees and asylum seekers to benefit adequately from health care services (Çiçek Korkmaz, 2014; Ertem, 1999; Scheppers, Van Dongen, Dekker, Geertzen, & Dekker, 2006). In the research, the problem of language has been identified as the most important factor affecting refugees and asylum seekers' ability to benefit from health services and receiving health care services (Fassaert, Hesselink, & Verhoeff, 2009). In a study investigating the language barrier between nurses and asylum seekers in the process of nurses giving care, questions were asked to asylum seekers on the topic of health problems and what physical and psychological symptoms did they experience; as a result, language difference was found to be an obstacle in determining symptoms. This same study emphasized that language differences adversely affect the quality of care, and for this reason it is necessary to get help from a professional interpreter (Kelaher & Manderson, 2000). Thus interpreters are referred in health care in many countries (Akhavan & Lundgren, 2012) in order to avoid the negative results of language differences in health care (Leininger & McFarland, 2002).

In a study comparing the situations of asylum seekers from Syria benefitting from health services, refugees living in camps were found to benefit the most from health services while those outside of camps benefitted the least. Additionally, female asylum seekers were determined to utilize health services at a higher rate. The reason health services were little used among Syrian refugees living outside of camps was related to them not having temporary identity documents, which is required to be able to use hospitals in Turkey (AFAD, 2013, pp. 38–39). Syrian asylum seekers were able to benefit from health services only in provinces with domestically established camps. However, despite the removal of restrictions on the topic of Syrian guests' access to health services through Circular No. 2013/8 (AFAD, 2013), having to provide money for medicine raised a different problem. Consequently, access to health services has become more difficult for Syrians with chronic illnesses that require regular medication and periodic follow-ups (Mazlum-Der, 2005, p. 28).

The Nursing Approach to Refugees and Asylum Seekers' Health Issues

Refugees and asylum seekers experience serious problems regarding their health needs in the world and in Turkey, such as language, communication, basic health services, preventative health services, access to diagnosis and treatment facilities, and access to medicine. Therefore as health requirements, refugees and asylum seekers' perceptions of infectious disease control, how to meet emergency needs, mental and physical health, chronic illness, cultural beliefs, health beliefs, and how to eliminate factors that affect health carry great importance (IOM, 2004). In order for refugees and asylum seekers' health to be protected and improved, variables,

lifestyles, and health behaviors that have an effect on health should be evaluated by nurses, an important part of these services (Ertem, 1999). Furthermore, protecting these people's health and the educational role of nurses in broadening and developing this has gained importance. In this context, nurses should regularly organize planned training programs on proper methods and techniques appropriate to the needs and characteristics of the refugees (Özpulat, 2010). They should also provide measures that need to be taken to stop the spread of infectious diseases. When necessary, nurses should learn how to care for and appropriately treat infectious diseases that are often encountered.

On the topic of refugee and asylum seekers, women's psycho-social needs should be known and there should be initiatives for them. Nurses should be aware of their important role in solving female refugee and asylum seekers' problems related to mother/child health, in using contraceptives, and in reducing infant-mortality rates; nurses should ensure refugee and asylum seekers' accessibility to mother/child care and family planning services (Topçu & Beşer, 2006). In particular, they should know about the health problems of unregistered female asylum seekers (Schoevers, Muijsenberg, & Largo-Janssen 2009).

Nurses should guide and give psychological support to refugees and asylum seekers who have been affected by the bitter conditions of the process of change. Consultation services should provide these people with increased awareness related to their depression and other psychosocial issues, as well as how to develop appropriate coping skills.

Based on ethical principles, nurses should guide refugees and asylum seekers on how to protect their rights, be able to access health services, and benefit from the services; they should provide care by taking into account the refugees' cultural differences and beliefs (Ergül, 2005). If sufficient care is not provided, the health status of vulnerable groups, especially those like little children, will deteriorate rapidly. Furthermore, health workers should be prepared on how to communicate with refugees and asylum seekers who speak different languages and have different cultural backgrounds; if necessary, they should receive training in this regard.

Conclusion and Proposals

The issue of refugees and asylum seekers, who are predicted to gradually increase in Turkey and the world and lead to bigger problems, has come to a more severe state. When considering previous studies, one can say that refugees and asylum seekers experience more health problems in terms of their living conditions. Factors like their potential for being undernourished, language differences, lack of health insurance, and social and psychological stress adversely affect their health. Infectious

diseases come at the head of health problems that negatively affect the health of refugees and asylum seekers. Psychological problems like depression and anxiety are another major health problem they experience. Poor housing conditions and difficulty in adapting to their environment trigger psychological problems. Also, problems such as paying for health care, difficulties in accessing health care (affording travel costs, being in a remote location, etc.), inability to comply with and not knowing the function of health services, language and cultural differences, lacking temporary identity documents, and not being able to prove one's identity prevent refugees and asylum seekers from benefitting from health services.

In line with these results, taking the necessary precautions against diseases by ensuring appropriate and adequate shelter, access to clean food and water, proper sanitation, and providing mental health services in order to protect the health of refugees and asylum seekers carries vital importance. On this point, nurses should accept these people as a priority group. To improve refugees and asylum seekers' health, nurses should provide them with a healthier environment and more comfortable, less costly access to health care. It is recommended that more importance should be given to nurse training, applications, and research that preserve and develop the health of refugees and asylum seekers, as well as revealing their health problems through qualitative and quantitative research.

Kaynakça/References

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2013). *Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar: Saha araştırması sonuçları*. Ankara: Yazar.
- Akhavan, S., & Lundgren, I. (2012). Midwives' experiences of doula support for immigrant women in Sweden: A qualitative study. *Midwifery*, 28(1), 80–85.
- Choudhry, U. K. (1998). Health promotion among immigrant women from India living in Canada. *Image: The Journal of Nursing Scholarship*, 30(3), 269–274.
- Çiçek Korkmaz, A. (2014). Sığınmacıların sağlık ve hemşirelik hizmetlerine yarattığı sağlık sorunları. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 1(1), 37–42.
- Çiçekli, B. (2009). *Uluslararası hukukta mülteciler ve sığınmacılar*. Ankara: Seçkin.
- Ergül, Ş. (2005). Halk sağlığı hemşireliğinin dünü, bugünü ve geleceği. *Ege Üniversitesi. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 21(1), 157–166.
- Ertem, M. (1999). Göç ve bulaşıcı hastalıklar. *Toplum ve Hekim*, 14(3), 225–228.
- Fassaert, T., Hesselink, A. E., & Verhoeff, A. P. (2009). Acculturation and use of health care services by Turkish and Moroccan migrants: A cross-sectional population-based study. *BMC Public Health*, 9(332). <http://dx.doi.org/10.1186/1471-2458-9-332>
- International Organization for Migration. (2004). *Health and migration seminar report of meeting* (Report No. CRP/14). Retrieved from <http://www.iom.int/jahia/page8>
- Jastram, K. (2001). *Mültecilerin korunması: Uluslararası mülteci hukuku rehberi*. Ankara: Damla Matbaası.

- Kamer Vakfı & Hasna Inc (2013). *Suriyeli mülteciler ihtiyaç analizi anketi değerlendirme çalışması*. www.kamer.org.tr/menus/suriyeli_multeciler_ihtiyac_analizi_anketi.docx adresinden edinilmiştir.
- Karaca, S. & Uğur, D. (2014). *Suriyeli göçmenlerin sorunları çalıştay sonuç raporu*. Mersin: Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Araştırma Merkezi.
- Karadağ, Ö. & Altıntaş, K. H. (2010). Mülteciler ve sağlık. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 9(1), 55–62.
- Kelagher, M., & Manderson, L. (2000). Migration and mainstreaming: Matching health services to immigrants' needs in Australia. *Health Policy*, 54, 1–11.
- Leininger, M., & McFarland, M. R. (2002). Transcultural nursing: Concepts, theories, research and practice. *Journal of Transcultural Nursing*, 13(3), 261. <http://dx.doi.org/10.1177/104365960201300320>
- Mazlum-Der. (2005). *Türkiye'deki geçici sığınmacı kadın ve çocukların psikososyal durumlarının tespiti ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi için çözüm önerileri*. Ankara: Yazar.
- McCann, P., Poot, J., & Sanderson, L. (2009). Migration, relationship capital and international travel: Theory and evidence. *Journal of Economic Geography*, 10(3), 361–687. <http://dx.doi.org/10.1093/jeg/lbp044>
- Önen, C., Güneş, G., Türeme, A. & Ağaç, P. (2014). Bir mülteci kampında yaşayan Suriyelilerde depresyon ve anksiyete durumu. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 223–30.
- Özputat F. (2010). Sağlıkın korunması ve geliştirilmesinde hemşirenin çağdaş bir rolü: Eğitici kimliği. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Sempozyum Özel Sayısı*, 293–297.
- Peker, B. & Sancar, M. (2005). *Mülteciler ve iltica hakkı*. Ankara: İnsan Hakları Derneği.
- Refugee Council (2005). *A study of asylum seekers with special needs*. London, UK: Author.
- Scheppers, E., Van Dongen, E., Dekker, J., Geertzen, J., & Dekker, J. (2006). Potential barriers to the use of health services among ethnic minorities: A review. *Family Practice*, 23(3), 325–348.
- Schovers, M. A., Muijsenbergh, M. E., & Largo-Janssen, A. L. (2009). Self-rated health and health problems of undocumented immigrant women in the Netherland: A descriptive study. *Journal of Public Health Policy*, 30(4), 409–422.
- Şeker, B. D., Sirkeci, İ. & Yüceşahin, M. (Der.) (2015). *Göç ve uyum*. London, UK: Transnational Press.
- Topçu, S. & Beşer, A. (2006). Göç ve sağlık. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(3), 37–42.
- UNICEF. (2015). *Türkiye'deki Suriyeli çocuklar*. http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/T%C3%BCrkiyedeki%20Suriyeli%20%C3%87ocuklar_Bilgi%20Notu%20Kasim%202015.pdf adresinden edinilmiştir.
- Williams, D. P., & Hampton, A. (2005). Barriers to health services perceived by Marshallese immigrants. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 7(4), 317–326.

Education of Syrian Children in Turkey: Policies for Basic Education

İpek Coşkun^a, Müberra Nur Emin^b

Abstract

Since the beginning of the Syrian civil war, Turkey has taken responsibility for by far the largest number of refugees in the world over the past five years. Undoubtedly, hosting almost three million refugees has been neither logistically nor politically easy. This is why the success of sustainable migration policies is crucial in terms of the mutual adaptation of Syrians and the host community in Turkey. Therefore, educating refugees is the most important issue for reaching social agreement. Even though various regulations on education have been implemented in Turkey since 2012, it is hard to affirm the existence of any stable policies on this issue. This study discusses Turkey's current education policies for Syrian children and sets forth the essentials needed to increase the number of Syrian children being educated and to upgrade educational facilities.

Keywords

Syrian refugees • Crisis • Education • Public schools • GEMs

a (✉) İpek Coşkun, SETA Foundation, Nenehatun Quarter No 66 Çankaya Ankara 06700 Turkey. Email: ipek86coskun@gmail.com

b SETA Foundation, Nenehatun Quarter No 66 Çankaya Ankara 06700 Turkey. Email: mgormez@setav.org

Received: July 20, 2016

Revision received: October 27, 2016

Accepted: October 22, 2016

OnlineFirst: October 30, 2016

Copyright © 2016 • The International Refugee Rights Association • <http://mejrs.com/en>
ISSN 2149-4398 • eISSN 2458-8962
DOI 10.12738/mejrs.2016.1.2.0005 • Summer 2016 • 1(2) • 91-107

Since the beginning of the Syrian crisis in 2011, almost five million people have taken refuge in neighboring countries while Syria has gradually deteriorated into war and violence. Thanks to Turkey's open-door policy, more than 2.5 million Syrians are being hosted, most of whom probably won't return home in the near future. In addition to this, more than half of Syrian refugees are school-aged. For this reason, the need for education and related issues have also emerged, along with refugees' basic needs such as security of life, food, shelter, and clothing.

As the number of Syrian refugees in Turkey has gradually increased, Turkey has prioritized meeting refugees' urgent needs. With the passage of time, issues related to educating Syrian children have taken over. In this framework, the Turkish Ministry of National Education (MoNE) issued two circulars, one on April 23, 2013 and another on September 26, 2013, for solving Syrian children's education problems through various activities. As the population of Syrian refugees totaled about two million in 2014, Turkey prepared the first comprehensive legal regulation on foreigners, refugees, and asylum-seekers by passing the Law on Foreigners and International Protection (Law No. 6458) in April of that year.

On account of the Temporary Protection Regulation introduced in October 2014, Syrians have been granted access to health, education, and social-assistance services. Through MoNE Circular No. 2014/21, titled *Education Services for Foreign Nationals* and published on September 23, 2014, Turkey subsequently standardized and guaranteed educational services for Syrian children. Moreover, the Ministry for the first time introduced Strategic Plan 2015-2019 for educating refugees.

This study presents an analysis of political and other relevant documents in addition to interviews with school directors and teachers as well as a small-scale field research. Representatives of the involved public institutions and non-governmental organizations (NGOs) were interviewed about the relevant educational policies and services that Turkey provides to Syrian school-aged children, their access to education, and the difficulties they experience in school.

Educational Situation of Syrian Children in Turkey

As for the population of Syrian children in Turkey, data obtained from the Directorate General of Migration Management (DGMM) have revealed that 51% of Syrian refugees living in Turkey are between the ages of 0-18 (Figure 1); this amounts to about 1.5 million Syrian children.

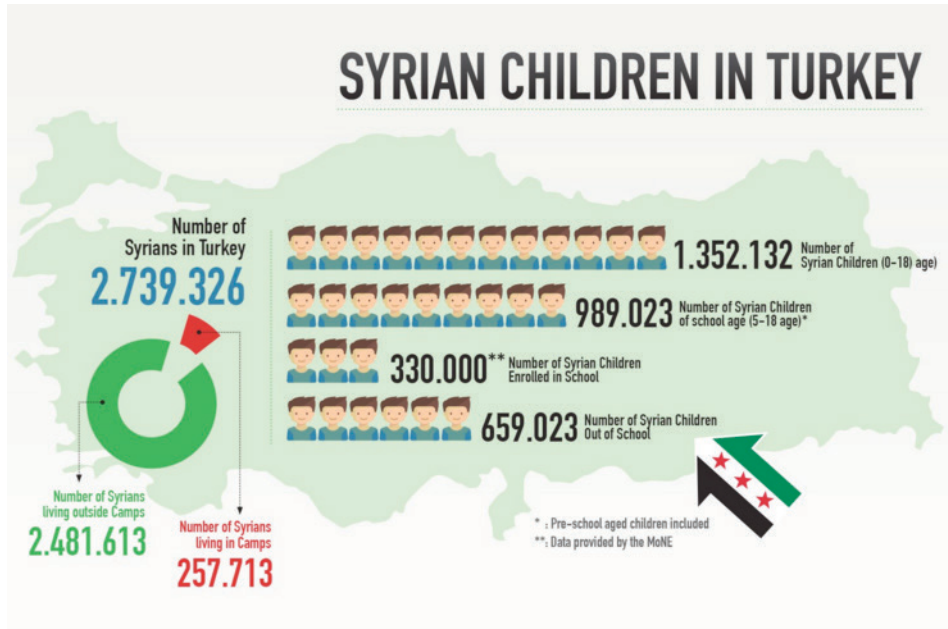

Figure 1. Syrian children in Turkey (Foundation for Political, Economic and Social Research) [SETA], 2016).

According to age group, 73% of Syrian children, including preschoolers, are between the ages of 5-18; in other words, they are in the stage of basic education (Figure 2).

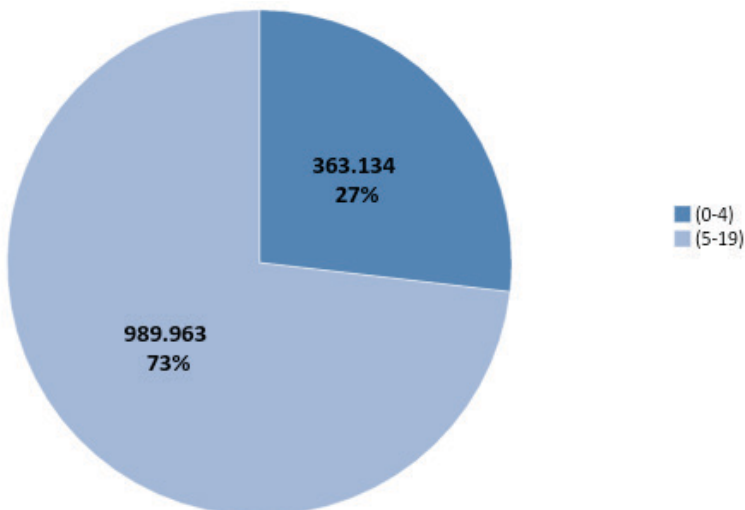

Figure 2. Age distribution of Syrian children in Turkey (compiled from 2016 data provided by DGMM).

Ten percent of them are pre-school; 35%, primary-school; 27%, secondary-school; and 28%, high-school aged (Figure 5). Therefore, there is a large group of Syrian children in need of education who are not in school. Prior to the Syrian civil war, 99% of Syrian children had been attending primary school, and 82% had been in secondary schools; the enrollment rate of boys and girls was generally equal. About 3 million Syrian children, both in and out of the country, are estimated to not be in school (United Nations Children's Fund [UNICEF], 2015a). This figure indicates that Syria had managed to have almost all school-aged children attend school before the war, but these children dropped out of school after the war. The population of Syrian children born in Turkey who are approaching school-age is also high, considering that 27% of Syrian children are between the ages of 0-4 (Figure 2).

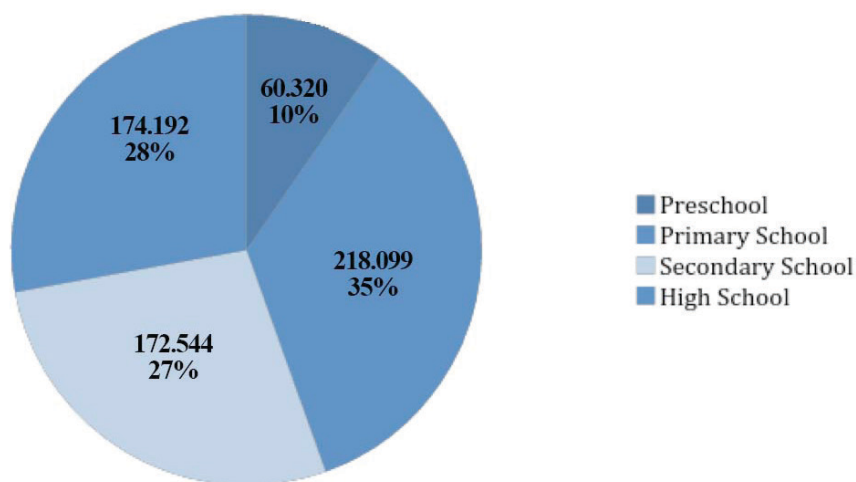

Figure 3. Syrian children in terms of their basic educational stage for 2015-2016 (Data provided by MoNE).

About 90% of the children living in the 25 refugee camps built by the Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD)] in 10 cities during the 2014-2015 school year have continued their education; however, the number of children inside camps only comprises 13% of Syrian school-aged children. The Syrian children's education outside camps can be said to lag that of those living in the camps. In fact, about 26% are estimated to have been enrolled in temporary education schools (GEMs) and public schools in the 2014-2015 school year (Figure 4).

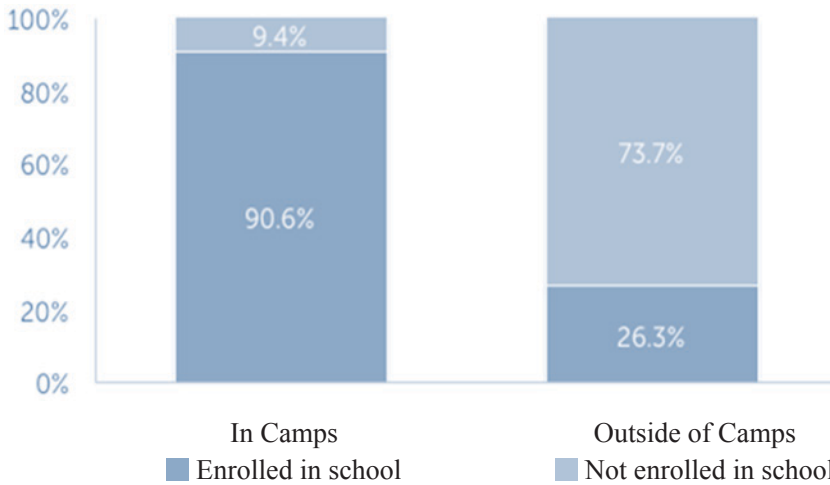

Figure 4. Number of children enrolled/not-enrolled in schools in and out of camps for 2014-2015 (UNICEF, 2015b).

Syrian children's access to basic education in Turkey indicates that the number of Syrians has been increasing constantly since 2011, while the schooling rate of Syrian children in Turkey has also increased. As 34,000 Syrian children were provided education both inside and outside of camps upon their arrival in 2011, this figure has since increased to 330,000 in 2016 (Figure 1).

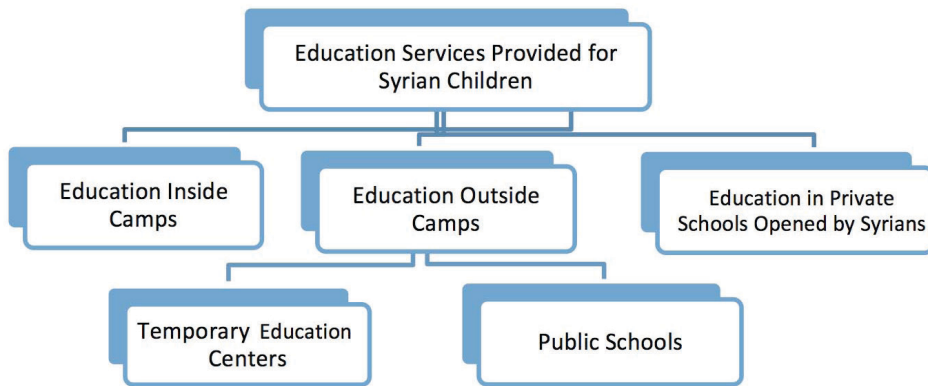

Figure 5. Education services Turkey provides to Syrian children.

The circular entitled “Education for Foreign Services” provides educational services to school-aged Syrian children living both inside and outside camps in temporary education centers and public schools, as well as in private schools opened by Syrians (MoNE, 2014). These educational services are described below.

Temporary Education Centers (GEMs)

GEMs are locations that provide primary and secondary education to school-aged Syrian children and adolescents who live either in one of the 25 tent cities set-up by AFAD in 10 different cities, or outside of these camps. GEMs follow the Syrian curriculum, and courses are in Arabic (MoNE, 2014). Textbooks prepared in Syria by the Syrian Transitional Government’s Ministry of Education are taught after course subjects on Bashar al-Assad, Baathism, and the Syrian regime have been filtered out of these textbooks (Bilim Eğitim Kültür Araştırmaları Merkezi [Center for Research on Science, Education, and Culture], 2015).

GEMs have been built for educating Syrian children in all of the refugee camps in Turkey. However, GEMs outside of camps are not in every province, only in 19 cities with a high population of Syrian refugees. During the 2014-2015 school year there were 34 in-camp and 232 out-of-camp GEMs; many charitable organizations, foundations, and philanthropists in Turkey, both Turkish citizens and Syrian nationals, make contributions to them (Human Rights Watch [HRW], 2015; UNICEF, 2015c).

GEMs provide education to students, from pre-school ages to high-school teenagers. Applications for enrollment and equivalency tests are conducted by commissions under the supervision of and consisting of teachers, administrators, and officials from the National Education Provincial Directorates.

Table 1

Education inside Camps (AFAD, 2015)

Number of Classrooms	Number of Students					Courses for Adults			
	Preschool	Primary School	Secondary School	High School	Total	Continuing		Completed	
1211	7,881	41,283	20,105	9,156	78,425	Course 298	Attendees 13,936	Course 2,036	Attendees 61,749

As seen in Table 2, a total of 1,211 classrooms have been set-up for educating Syrian children inside camps, with about 3,000 voluntary teachers for educating a total of 78,425 students in these classrooms. However, the number of high-school students (adolescents) is interestingly low. In fact, the reason given by almost all school principals in their interviews was that this age group has to work due to their families’ financial problems. This creates a spike in underpaid child labor (HRW, 2015). Similarly, high-school-aged girls are married young to lessen the financial and protective burdens on their families (Erdoğan, 2015; Kanat & Üstün, 2015).

Syrian students' living, either in shelters or outside of the camps, in Turkey plays a critical role in education services. Children who live inside camps have an advantage in accessing education compared to those who live outside of them. Owing to a sound registration system in refugee camps, it is easy to track and reach school-aged children, and, therefore, provide education services to them.

However, observations and interviews in refugee camps have shown that some school-aged children do not attend school. For instance, during an interview with a school principal in the Akçakale refugee camp in the province of Şanlıurfa, about 8,000 Syrian children were shown to attend school, while about 3,000 were not. Although children in Turkey are subject to 12 years of compulsory education, the education of Syrian refugee students is under their families' initiative. Children work rather than study due to economic reasons, or they are unwilling to attend school after a long break in their education.

In some camps, however, this problem has been solved through camp administrations' initiative. For instance, in Şanlıurfa's Harran district, Syrian children are subject to compulsory education, as this is the rule for Turkish children. Therefore, all children who live in this camp are continuing their education, apart from some exceptional cases (illness, etc.). Similar practices are needed in other camps, too.

With the [MoNE circular \(2014\)](#) targeting non-registered Syrian refugees living outside of camps, Syrians who hold foreign identification documents are provided education in schools or other facilities deemed appropriate by MoNE. Not all GEMs ask for tuition from students. However, annual fees for some GEMs vary between 440 and 650 Turkish Liras (TL) with a monthly transportation cost of 60-120 TL; this is unaffordable for many Syrian families ([Jalbout, 2015](#)). Failure to meet transportation and school costs was often voiced during visits to schools outside of the camps. A top ranking MoNE official indicated during an interview that in order to solve this problem, Syrian mothers with financial disability will also be provided a conditional cash transfer per child in school – a practice that Turkish students benefit from. The official added that students who live far away from a public school or a GEM would be provided free transportation.

GEMs have become an important model that was developed to promptly meet the educational needs of Syrian refugees in Turkey. In fact, by looking at the past mass migrations around the world, one realizes that it is uncommon for host countries to provide education to refugees in their mother tongue or their own curriculum. However, the point that should be underlined here is that the GEM model would be affective and productive for short-term migration movements. As a matter of fact, Syrian refugees will not be able to go back to their country for many years, given that the crisis in Syria still continues and that social and economic life has already been

devastated. Therefore, long-lasting solutions are necessary for social adaptation in education, as in all other areas.

Public Schools

Another alternative for Syrian refugee children living outside of camps to access education in Turkey is public schools. In fact, according to the same [MoNE circular \(2014\)](#), Syrian children who are provided with foreign identification cards are able to enroll in public schools. Therefore, Syrian students who wish to attend public schools can benefit from all educational services and have full access to education alongside their Turkish peers.

In the scope of this system, a total of 75,000 Syrian children¹ from pre-school to 12th grade in private and public schools under MoNE have been given foreign identification numbers and are registered in the e-school automated system. The number of refugee students in these schools where education is provided in Turkish increased from 31,354 in 2015 to 75,000 in 2016. Such a considerable increase in public school attendance proves the effectiveness of MoNE Circular 2014/21 ([HRW, 2015](#)). However, research on the subject matter indicates that Syrian children who theoretically do not face any obstacles in attending public schools prefer GEMs over public schools. The main reason is that the language of education in such centers is Arabic and the Syrian curriculum is used. Besides, the attitudes and behaviors of teachers and students in public schools also affect their preferences ([İstanbul Bilgi University, 2015](#); [HRW, 2015](#)).

MoNE has acknowledged the situation and announced that school administrators, teachers, students, and even parents are to be given orientation programs for that purpose, and that the programs have yielded positive results. Additionally, MoNE also has emphasized that kindergarten and 1st-grade students will be transferred to public schools in order to ease their adaptation into Turkish society in general, Turkish educational system in particular, because Syrian children's access to education at Turkish public schools is critical and will thus facilitate their adaptation to Turkish social, cultural, and economic life. However, Turkey has about 18 million grade-school-aged students of its own. Naturally, problems of physical infrastructure, capacity, and quality in education already exist. For this reason, placing all Syrian children in Turkish public schools before solving these problems is quite difficult.

Non-Formal Education

Along with the academic education of Syrian children, adults also benefit from non-formal educational courses such as vocational, foreign-language, and arts-and-

¹ Data taken from the speech of the deputy undersecretary at the World Humanitarian Summit held in Istanbul.

crafts courses, in addition to Quran reading, recitation, and memorization courses. A total of 61,749 Syrians have attended these courses. Currently, more than 10,000 Syrians are attending non-formal education within the camps (Table 1).

Numerous projects about the non-formal and formal education of Syrian children outside of camps have been conducted under the cooperation of national and international institutions. For instance, the Center for Women, Family and Youth, under the Türkiye *Diyanet* Foundation, has launched a project to provide non-formal educational support to Syrian girls who have had to leave school. With this project, successful Syrian girls are given an opportunity to transfer to MoNE's formal education institutions.² In addition, the *Diyanet* Foundation provides non-formal religious education upon request to Syrians who attend Quran courses.

Active NGOs such as the IHH, *Bülbülzade*, and *Anadolu* platforms provide support to Syrians' formal education by organizing various art, culture, and social adaptation activities; vocational courses; seminars; and conferences for Syrian students, teachers, and parents.

Translating some Turkish resource books into Arabic, in addition to radio broadcasts and newspapers into Arabic and Kurdish, has been provided to Syrian refugees. Turkey also provides psychological support and health services, as well as compassionate and monetary assistance for Syrian children who have lost their parents, lost loved ones, or experienced trauma due to the civil war. This is in addition to values education, family counseling, and seminars for parents.

Syrian Teachers

UNICEF and the Turkish Post, Telegram, and Telephone (PTT) administration work together to provide financial support to a total of 9,504 Syrian volunteer teachers working at GEMs inside and outside of refugee camps. For this purpose, a UNICEF fund is transferred to PTT, and PTT distributes monthly pre-paid cards to Syrian volunteer teachers designated by MoNE. In recognition of their work towards educating Syrian children, teachers currently receive about \$150 per month (inside camps) and \$220 per month (outside of camps).³

Nevertheless, almost all Syrian volunteer teachers have said that the wages are not enough to provide for themselves and their families; they still have to look for additional jobs. In particular, teachers in GEMs outside of camps added that at the beginning of the school-year they had been promised free bus passes by mayors'

2 News about the Official Announcement of the Protocol Ceremony for the Education Project for Syrian Children: <http://tdvkagem.org.tr/haberler/suriyeli-cocuklar-icin-egitim-projesi-protokol-toreni-72>

3 Compiled from data provided by MoNE.

offices, but this did not happen. As a result, the cost of transportation became a very substantial burden on them.

After a Cabinet meeting on January 11, 2016, Deputy Prime Minister Numan Kurtulmus announced that Syrians would be given work permits; the “Regulation on Work Permits for Refugees under Temporary Protection” was issued in the Official Gazette of Turkey (2016, January 15), stating these refugees would be paid minimum wage. During the interview with Prime Ministry of Migration and Humanitarian Assistance Coordination officials, it was specified that Turkey would grant work permits to Syrian volunteer teachers working both inside and outside of camps, paying their insurance and placing them on a payroll.

In the interview, officials added that the types of GEM high schools would be diversified. In the following school year, seven religious high schools for Syrians are to be opened, particularly in border regions with a high density of Syrian populations; Syrian teachers with work permits will also be paid.

The Challenges Faced by Turkey and Syrian Children

The educational services Turkey has provided for Syrian children in primary school are extremely important. Although steps in these directions have been delayed, Turkey currently provides education to about 330,000 Syrian children who have had to leave their previous education. Getting Syrian refugee children to return to school is crucial for their future, for Turkey, and for the reconstruction of Syria.

However, quite a bit more work has to be done, considering that about 660,000 Syrian children still do not have access to education. Hence, for shaping future studies, it is vital to determine the main problem areas. As a result of the observations and interviews made regarding the education of Syrian refugee children in Turkey, these problem areas can be highlighted as follows:

Access to Education and the Problem of Participation

- The major problem related to Syrian refugees is insufficient data, especially regarding Syrians living outside of camps. Thus, the extent to which Syrian children have access to or are deprived of education is not known. Coordinating and planning educational services that are or will be provided becomes more difficult due to the serious lack of data.
- Another reason preventing access to education is lack of transportation services for a large majority of GEMs outside of camps. In fact, few GEMs are outside of camps, and they are built in specific regions. Therefore, Syrian children who live far from GEMs find it difficult to access education; this situation negatively affects access ratios.

- Segregation between male and female students is another issue in accessing education. Both within and outside of camps, Syrian families facing socio-economic hardship marry their daughters off at a very early age; this deprives female students of the right to have an education.

The Teacher Problem

- An important issue is the insufficient data on the skills and qualifications of Syrians living in Turkey. More precisely, the number of teachers, academics, pedagogues, and so on is unknown among Syrian refugees. For this reason, people from many different professional areas work as teachers for Syrians. For instance, doctors, engineers, and legal experts teach at the GEMs in Ankara. This prevents Syrians in different professions from exercising their professional skills and qualifications, and Syrian teachers cannot be fully benefited from.
- Difficulties in learning Turkish also slows down the adaptation process of Syrians, who are likely to live in Turkey for the foreseeable future.
- One of the problems bothering Syrian teachers working at GEMs is their salary. Syrian teachers are not formally part of the MoNE payroll. As mentioned above, some Syrian teachers recruited by NGOs or other organizations (IHH, *Türkiye Diyanet* Foundation, municipalities, UNICEF, etc.) as volunteers in host community schools have received incentive pay for their work. However, their payment is not regulated, and teachers have reported receiving scarce wages. Issuing work permits to Syrian teachers is expected to solve the salary problem.

The Language Problem

- Both in and out of camps, the problem of recruiting teachers and generating educational materials to teach Turkish to Syrian adults and children exists. The MoNE circular emphasizes the need to employ Turkish teachers, Turkish language and literature teachers, classroom teachers, and foreign language teachers in order to educate Syrians. However, such teachers either can't speak Arabic and Turkish, or they are not experts at providing Turkish education to foreigners. Therefore they are unwilling to teach Turkish to Syrians.
- Insufficient materials and educators of Turkish negatively affect access to and the quality of education. More importantly, however, adapting Syrians to the Turkish community is delayed due to not learning Turkish.
- The language problem is the one Syrians experience most often. Both inside refugee camps and in host communities, few administrative personnel, educators, counseling experts, or doctors speak Arabic. In this aspect, there is a communication problem. Syrian teachers and students have difficulties

expressing their problems. For instance, the administrator in the Ankara GEMS communicates with Syrian students and teachers through service personnel. This prevents sound communication between the administrator and the Syrian teachers and students.

Lack of Coordination

- Another problem that has been frequently voiced during interviews is the lack of coordination between public institutions and NGOs. In fact, sound coordination is key to organizing relief and educational activities in an orderly fashion.
- Additionally, strict bureaucratic rules and slow procedures delay solutions to problems.

Physical Infrastructure Issues

- GEMs in and out of camps have physical infrastructure problems. In particular, education in tent cities is quite difficult, and the number of students far exceeds the tent capacities.
- In host communities, afternoons are reserved for Syrian students and teachers in MoNE schools. However, classrooms are insufficient in size due to the excessive number of students.
- Finding appropriate buildings for GEMs is yet another problem. More so, the part of the 64th Government program that plans to transform the dual education program into a singular education creates difficulty in finding facilities that can be assigned for educating Syrian refugee children. To this end, MoNE has announced that a part of the relief fund expected from the EU will be earmarked for constructing new buildings.
- Particularly in tent cities, playgrounds for Syrian students either do not exist or are insignificant. This leads children to use their energies in harmful ways (violence, etc.).

Curriculum and Teaching Materials

- The curriculum content was frequently visited during the NGO interviews. In fact, a survey conducted by [Bilim Eğitim Kültür Araştırmaları Merkezi \[Center for Studies on Science, Education, and Culture\]](#) (2015) stated the curriculum examined by groups of academics and teachers already has incorrect information about the Ottoman State and Turkish history.
- Schools attended by Syrian students in particular have insufficient teaching-learning materials and technological instruments (projectors, visual aids, etc.).

- Students' stationery and textbooks are supplied by institutions and organizations. However, such materials have been revealed to not be properly distributed. Moreover, the lack of organization while distributing materials results in duplications with multiple deliveries going to the same place.
- The Turkish curriculum needs to be reviewed because Syrian children access education in Turkish public schools. Turkish curriculum should be more pluralistic in such a way as to allow Syrian children to preserve their own language and culture. For this reason, it is extremely important to eliminate reciprocated prejudices and concerns, as well as to build social order, peace, and mutual trust.
- Syrian children's access to education in Turkish public schools is critical because it will facilitate their adaptation to social, cultural, and economic life in Turkey. However, Turkey has about 18 million primary-school-aged students of its own. Naturally, the problems of physical infrastructure, capacity, and quality in education already exist. For this reason, placing all Syrian children in Turkish public schools before solving such problems is quite difficult.

The Problem of Child Labor

- Male high school students in particular are low-cost laborers who work for a daily wage and are therefore less likely to attend school.
- Child beggars are also quite numerous. More so are the students begging from school principals and teachers. Additionally, every child not in school has a potential risk of being involved in crime or any type of criminal organization. This causes serious security risks personally and socially.

The Indifference of the International Community

- Turkey has undertaken a heavy burden in educating Syrian children. Assistance provided by the international community is also inadequate. Significant educational components such as curriculum, teaching materials, learning materials, teachers, and infrastructure are also overlooked when any type of aid is limited to just financial assistance or when financial assistance is the only focus.

Conclusion and Recommendations

Since the internal conflict in Syria transformed into a civil war in 2011, Turkey has worked very hard to meet the basic needs of Syrian refugees, such as securing life, property, shelter, food, and clothing while seeking ways to transform short-term policies into long-term objectives. One of which is undoubtedly the education policy.

Almost 51% (over one million) of Syrians in Turkey are children who have had to leave their education due to war. All in all, this denotes the need to educate the majority of Syrian refugee children. Turkey, being aware of this need, has developed special policies for educating Syrian children. Initially, children in refugee camps built by AFAD were provided education in Arabic in accordance with the Syrian curriculum. However, children living outside of camps outnumber those living in camps, and this requires educational services that embrace not only those in camps but also those outside of camps. Therefore, MoNE issued a circular (2014) to encapsulate all Syrian children under educational services.

As a result, Syrian children in host communities have had access to education in temporary education facilities where the Syrian curriculum is followed and courses are taught in Arabic by Syrian teachers. Another significant service provided to Syrian refugee children is that they have been granted foreigner identification numbers; therefore, they have the right to attend public schools together with their Turkish peers.

On one hand, Syrian families prefer to send their children to GEMs; for example, they have their children study in Arabic according to the Syrian curriculum. On the other hand, permission is granted to Syrian nationals to open private schools. However, the enrollment in such schools is quite low, as the majority of families have financial difficulties. In short, Turkey has met the education need, along with any other needs, of Syrian refugees in camps. In this sense, the educational services Turkey provides to refugees are an example to the world.

Still, non-camp refugee children face difficulties accessing education. In fact, 90% of children in camps resume their education, but only 26% outside of camps attend school. In light of the above discussions, life is compelling for Syrian refugee children in host communities; they have more numerous drawbacks.

For this reason, the education of non-camp Syrian children should be prioritized. In addition, the aforementioned problems should be solved immediately. The following recommendations can support the effort to solve their problems:

- First of all, numerical and demographic data (age, gender, profession, etc.) for all Syrians in Turkey should be compiled by DGMM. Syrian teachers and academics in particular should be provided with opportunities to work in their own professional areas.
- For out-of-school children living in host communities, transportation should be provided to make it easier for students to travel to and from temporary education centers. It is known that the transportation problem has already been solved by municipalities in some provinces. Their efforts should set the precedence for others, and local administrations should support broadening transportation services.

- The physical infrastructure of education centers both in and out of camps should be improved. Prefabricated schools should be opened immediately in regions where education is provided in tent cities.
- MoNE should monitor school-aged children's school attendance and take proper measures in this direction.
- MoNE and local administrations should give more information to Syrian families regarding educational services provided to refugee children.
- It is critical to provide support for teachers who will teach Turkish to Syrian refugees. To this end, institutions in charge of teaching Turkish to foreigners (such as Yunus Emre Institute and TÖMER) should be actively involved in the process. Teachers who will teach Turkish to refugee children should be provided with training.
- Syllabi, curricula, and textbooks used to educate Syrian children should be reviewed by MoNE, NGOs, academicians, and experts.
- MoNE should set-up remedial mechanisms for children who have been out-of-school for a long time.
- Educating Syrian children should not be left only to volunteers; professional expertise should be requested from teachers who speak Arabic.
- Skills and qualifications of Syrian academicians should be benefited from at the maximum level. Measures should be taken to create more employment opportunities for such academics.
- The reasons for Syrian children not attending school both in and out of camps should be discovered.
- Policies and programs should be developed and improved to force non-camp refugee children in particular to receive education. For this purpose, national and international NGOs should be motivated to increase their humanitarian and financial support.
- It is vital for Syrian children and their families to have counseling and guidance services.
- Awareness courses should be opened in the community and in all educational institutions, especially those with Syrian students. Preventing prejudice, intolerance, and conflict in this new process will accelerate adapting to society in Turkey.
- Scholarship programs should be developed for Syrian students at all education levels. Small similar gestures may prevent child labor, begging, and early marriages, as well as increase enrollment in schools.

- Further scientific research on Syrian refugees in Turkey should be encouraged.
- It is also critical for local administrations to cooperate more with international institutions (UNICEF in particular) during their research in Turkey. Through cooperation, more solid data will be obtained.
- In host countries apart from Turkey, more monitoring is needed on education and health services in particular.
- Considering the wave of migration to Europe, international institutions should spend efforts in Germany and Canada with resuming educational activities that target refugees as in Turkey, because both countries have been exposed to a heavy influx of Syrian refugees.

References

- Bilim Eğitim Kültür Araştırmaları Merkezi [Center for Research on Science, Education, and Culture]. (2015, December 3). *Suriyeli misafirlere yönelik sosyal uyum ve eğitim müfredatları çalışmaları raporu* [Report on social cohesion and curriculum studies related to Syrian guests]. Retrieved from <http://bulbulzade.org/indirilebilir/bekam-mufredat-raporu.pdf>
- Directorate General of Migration Management. (2016). *Geçici Koruma* [Temporary protection]. Retrieved from http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik
- Directorate General of Migration Management. (2014). *Geçici Koruma Yönetmeliği* [Directive of Tempory Protection]. Retrieved from <http://www.goc.gov.tr/files/files/20141022-15-1.pdf>
- Disaster and Emergency Management Presidency. (2015). *Afet Raporu I Suriye* [Disaster Report I Syria]. Retrieved from <https://www.afad.gov.tr/tr/IcerikDetay1.aspx?ID=16&IcerikID=747>
- Erdoğan, M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum* [Syrians in Turkey: Social acceptance and compliance]. İstanbul, Turkey: Bilgi Yayınları.
- Foundation for Political, Economic, and Social Research. (2016, July 1). *Syrian children in Turkey*. Retrieved from <https://twitter.com/setavakfi/status/748973231923535872>
- Human Rights Watch. (2015, November). “*Geleceğimi hayal etmeye çalıştığım da hiçbir şey göremiyorum*” Türkiye’deki Suriyeli mülteci çocukların eğitime erişiminin önündeki engeller – Kayıp nesil olmalarını önlemek [“When I try to imagine my future I can’t see anything” Avoiding Syrian refugee childrens’ obstacles to accessing education to prevent being a lost generation]. Retrieved from https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/turkey1115tu_web.pdf
- İstanbul Bilgi Üniversitesi. (2015). *Suriyeli mülteci çocukların Türkiye devlet okullarındaki durumu politika ve uygulama önerileri* [State policy and application recommendations for Syrian refugee children in Turkey’s public schools]. Retrieved from <http://www.cocukcalismalari.org/wp-content/uploads/2015/09/Suriyeli-Cocuklar-EgitimSistemi-Politika-Notu.pdf>
- Jalbout, M. (2015). *Partnering for a better future: Ensuring educational opportunity for all Syrian refugee children and youth in Turkey*. London, UK: Theirworld. Retrieved from http://www.aworldatschool.org/page/-/uploads/Reports/Theirworld%20-%20Educational%20Opportunity%20for%20Syrian%20Children%20and%20Youth%20in%20Turkey%202015_09_10%20Release.pdf?nocdn=1

- Kanat, K. B., & Üstün, K. (2015). *Turkey's Syrian refugees: Toward integration* (Report No. 49). Retrieved from http://file.setav.org/Files/Pdf/20150428153844_turkey%E2%80%99s-syrian-refugees-pdf.pdf
- Ministry of National Education. (2013a). *Ülkemizde kamp dışında misafir edilen Suriye vatandaşlarına yönelik tedbirler* [Measures for Syrian citizen-guests not in camps in Turkey]. Retrieved from http://melikgazi.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_05/03024558_suriye.pdf
- Ministry of National Education. (2013b). *Ülkemizde geçici koruma altında bulunan Suriye vatandaşlarına yönelik eğitim öğretim hizmetleri genelgesi* [Circular on educational services for Syrian citizens under temporary protection in Turkey]. Retrieved from http://fethiye.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_10/02093016_scannedimage24.pdf
- Ministry of National Education. (2014). *Education and Teaching Services for Foreigners*. Retrieved from http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html
- Ministry of National Education. (2015). *The MoNE Strategical Plan (2015-2019)*. Retrieved from http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf
- Official Gazette of Turkey. (2016, January 15). *Geçici koruma sağlanan yabancıların çalışma izinlerine dair yönetmelik* [Regulations on work permits for foreigners provided temporary protection]. Decision No. 2016/8375. Retrieved from <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/02/20160202.%20htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/02/20160202.htm>
- United Nations Childrens Fund. (2015a). *Fact sheet on Syrian children in Turkey*. Retrieved from http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/T%C3%BCrkiyedeki%20Suriyeli%20%C3%87ocuklar_Bilgi%20Notu%20Kas%C4%B1m%202015.pdf
- United Nations Children's Fund. (2015b). *Middle East and North Africa out-of-school children initiative: Syria crisis education fact sheet*. Retrieved from http://www.oosci-mena.org/uploads/1/wysiwyg/150313_Syria_factsheet_English.pdf
- United Nations Childrens Fund. (2015c). *Curriculum, accreditation, and certification for Syrian children in Syria, Turkey, Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt*. Retrieved from http://www.oosci-mena.org/uploads/1/wysiwyg/150527_CAC_for_Syrian_children_report_final.pdf
- United Nations High Commissioner for Refugees. (2015). *Syria regional refugee response*. Retrieved from <http://data.unhcr.org:http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country>

Geçici Koruma Statüsü ve Türkiye’deki Suriyelilere Sağlanan Hizmetlere İlişkin Bir Değerlendirme

Esra Yılmaz Eren^a

Öz

Türkiye’de bulunan ve sayıları 3 milyonu aşan Suriyelilere, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu uyarınca “Geçici Koruma” statüsü sağlanmış; kişilere sağlanacak hizmetler ise geçici koruma statüsünün ulusal mevzuata girdiği ilk hukuki metin olan “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile düzenlenmiştir. Bu çalışmada; geçici koruma statüsü hukuki olarak incelenmiş, statünün özellikleri AB Geçici Koruma Yönergesi ile karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır. Son bölümde ise Geçici Koruma Yönetmeliği’nin Türkiye’de bulunan Suriyeli geçici korunanlara sağladığı hizmetlere değinilmiş, bu bağlamda AB uygulamasından edinilen gözlemler ışığında görüş ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Suriyeliler • Geçici koruma • AB Geçici Koruma Yönergesi • Geçici Koruma Yönetmeliği

a (✉) Türk-Alman Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Şahinkaya Cad. No: 86 Beykoz İstanbul 34820. Eposta: eren@tau.edu.tr

Geçici Koruma Kavramı

“Geçici Koruma” (temporary protection) statüsü, acil nitelikteki kitlesel akınlara çözüm üretebilmek ve kişilere ivedi biçimde koruma sağlamak amacıyla geliştirilen bir kavramdır. Savaş, iç çatışmalar veya doğal afetler gibi nedenlerle ülkesinden ayrılmak zorunda kalmış, acil ve geçici nitelikte koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak bir ülkeye sığınmış yabancılara sağlanan bir koruma türü olarak ifade edilebilir. Geçici korumanın amacı; kişilerin sayılarının çokluğu nedeniyle bireysel değerlendirme yapılamaması ve olağan sığınma prosedürünün uygulanamaması nedeniyle bu kişilerin acilen güvenli bir ortama yerleştirilmelerini sağlamak ve başta geri gönderilmeme ilkesi olmak üzere temel insan haklarını güvence altına almaktır.

Kitlesel akın halinde gelen ani mülteci akınlara yönelik pratik bir çözüm olan geçici koruma esasen tarihi bir geçmişe sahiptir. *Perliss ve Hartman*, 1986 tarihli makalelerinde, o zaman kullanılan tabiriyle “geçici mültecilik” (temporary refugee) kavramının silahlı iç çatışmalardan kaçan kitlelere koruma sağlayan uluslararası örf ve adet kuralının tipik bir örneğini teşkil ettiğini ve ilk geçici mültecilik uygulamasının 1936 İspanya İç Savaşı’ndan kaçanlara Fransa ve İngiltere’nin çatışma süresince güvenli sığınma (safe haven) sağlaması olduğunu ifade etmektedirler (*Perliss & Hartman, 1986, s. 559*). Öte yandan BMMYK de 1981 yılında “geçici mültecilik” kavramını ele almış ve bu kişilere tanınması gereken asgari standartlar da BMMYK İcra Komitesi ve Genel Kurul tarafından belirlenmiştir (*United Nations General Assembly Executive Committee of the High Commissioner’s Programme, 1981*). Bu gelişmelere karşın geçici korumanın kavramlaştırılması ve hukuki bir zemine oturtulması 1990’lı yıllarda gerçekleşebilmiştir. Eski Yugoslavya ve Kosova’da yaşanan çatışmalar sonrası kitleler halinde ülkelerinden kaçmak zorunda kalan kişilere koruma sağlanması ihtiyacı karşısında kavram, bu kez “geçici koruma” olarak Avrupa’nın gündemine gelmiştir (*Kerber, 1999, s. 38*). Ancak bu dönemde de geçici korumaya ilişkin kurallar, şartlar ve sınırların belirlendiği yasal bir mevzuat bulunmadığı için geçici koruma statüsü her bir kabul ülkesinde farklı uygulamalara konu olmuştur. Her kabul ülkesi geçici korunan olarak kabul ettiği kişilere sağlayacağı imkânları kendi şartlarına göre belirlemiş, (*Fitzpatrick, 2000, s. 281*) ve bu bağlamda geçici koruma, mültecilerin korunması için tamamlayıcı bir imkân olarak kullanılmıştır (*UN High Commissioner for Refugees [UNHCR], 2012, para. 3*). Söz konusu farklı uygulamaları sona erdirmek için çıkarılan AB Geçici Koruma Yönergesi bu alandaki ilk bağlayıcı metni oluşturmuş ve geçici korumaya ilişkin sonraki düzenlemeler de esasen Bosna- Hersek ve Kosova tecrübeleri ışığında oluşturulan Yönerge’ye dayalı olarak geliştirilmiştir.

Avrupa Birliği uygulaması ışığında geçici koruma ile sistematik veya yaygın insan hakları ihlalleri, silahlı çatışma ya da yaygın şiddet nedeniyle kitlesel olarak ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan ancak ilk etapta başka bir ülkeye uzun süreli

sığınma gibi bir amacı olmayan kişilere, acil ve sınırlı bir süre için çözüm bulunmuş olmaktadır (Goodwin-Gill & McAdam, 2007, s. 340). Avrupa Birliği özelinde konu değerlendirildiğinde geçici koruma 3 amaca hizmet etmiş olmaktadır: (i) Görünüş itibariyle (prima facie) topluluk bazında sığınma değerlendirmesi yapılması suretiyle idari ve ekonomik kaynaklardan tasarruf edilmektedir. ii) Siyasi olarak menşe ülkedeki durum düzeldiği zaman söz konusu olan ikamet izninin iptali veya yenilenmesi söz konusu olmayacağı için kişilerin geri gönderilmesi daha kolay olmaktadır. (iii) Ayrıca geçici koruma, kamuoyuna yönelik olarak durumun geçici bir koruma durumu olduğu, bir göç olmadığı imajını da yansıtmaktadır (Kjaerum, 1994, s. 450).

Geçici Korumanın Unsurları

Genel anlamda bakıldığında olağan iltica hukuku ve sığınma sisteminin dışında bir imkân olarak değerlendirilebilecek, kişilere mülteci statüsü verilmesini engelleyen, bazı hallerde olağan sığınma başvurusu imkânını donduran geçici koruma statüsünün hangi hallerde uygulamaya konulabileceğinin ve özelliklerinin neler olacağının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Genel anlamda bakıldığında, geçici koruma rejiminin aktif hale getirilebilmesi için; kitlesel bir akının varlığı, kişileri kabul eden devletin bu nitelikte bir insan topluluğunu idame ettirmekte yetersiz kalması, olağan sığınma usulüne başvuru için bireysel usullerin işlemez halde olması şeklinde şartların bulunması gerektiği ifade edilmektedir.

Kitlesel akının varlığı. Geçici Koruma rejiminin işletilebilmesi için aranan ilk şart, ülkelerinden kaçmak zorunda bırakılmış önemli sayıda insan nüfusedir. BMMYK İcra Komitesi tarafından verilen 2004 tarihli “Kitlesel Akın Hallerinde Uluslararası İşbirliği ve Yük ve Sorumluluk Paylaşımı Konusunda Karar” (United Nations General Assembly Executive Committee of the High Commissioner’s Programme, 2004, para. a), ülkesini terk etmek zorunda kalan kişilerin özelliklerini; örneğin hangi tür sığınmaların kitlesel sığınma olarak kabul edilebileceği, yahut bir akının kitlesel akın sayılabilmesi için sayısal değerlerin önemli olup olmadığı gibi hususları hüküm altına almıştır. Bu bağlamda kitlesel sığınmanın varlığını tespit ederken:

(i) Önemli sayıda insanın birlikte uluslararası bir sınıra ulaşması, (ii) Bu varışın hızlı bir sürede gerçekleşmesi, (iii) Kabul ülkesinin bu sayıda kişiyi barındırma kapasitesinin yetersiz olması ve (iv) Bu sayıdaki sığınmacıya bireysel sığınma usulleriyle cevap verilmesinin mümkün olmaması şeklinde şartlar belirlenmiştir. Başka bir deyişle, çok sayıda kişinin ani bir biçimde belirli bir ülkeye sığınma talebinde bulunduğu ve kabul ülkesinin kurum ve kaynakları üzerinde ciddi yük oluşması nedeniyle bu kişilere olağan sığınma usulleri çerçevesinde koruma sağlayamayacağı hallerde kitlesel bir sığınmadan bahsedilebilecektir (Goodwin-Gill & McAdam, 2007, s. 335). Öte yandan kitlesel sığınmanın niceliksel bakımdan

nasıl değerlendirileceği hususunda belirlenmiş bir sayı bulunmamakta olup Avrupa Konseyi kitlesel sığınmanın varlığına karar vermekte yetkili kılınmıştır ([Council of the European Union, 2001, m. 5](#)).

Devlet kapasitesinin yetersiz olması. Geçici koruma kararı alınabilmesi için sadece devletlerin sınırına ulaşmış bir kitle olması ve aniden gelişen bir akın olması yeterli değildir. Aynı zamanda kitlesel akınla yüzleşen ülkenin olağan sığınma prosedürünü işler hale getiremeyeceği ve çoğu zaman tek tek sığınma hakkı tanınmanın imkânsız olduğu bir durumun varlığı aranmaktadır. Bu noktada kitlenin sayısal niteliği kitlesel akının varlığını belirlemekte önemli bir unsur iken sadece sayısal çoğunluk değil bu çoğunluk karşısında sığınma devletinin kapasitesi de önem taşımaktadır. 2001 tarihli “Mültecilerin Kitlesel Akın Hallerinde Korunması” adlı BMMYK mütalaasında “kitlesel sığınma” kavramı, sığınmacıların kabul devletine sığınma talebinde bulundukları aşama ve devamında da ilgili devletin bu kişilere koruma sağladığı süreci de kapsayacak bir biçimde tanımlanmaktadır ([UNHCR, 2001](#)). Öte yandan bir sığınmanın kitlesel olup olmadığı belirlenirken sadece sayısal verilerin değil, kabul devletinin kaynaklarının da değerlendirilmesi gerektiği BMMYK tarafından ifade edilmektedir ([UNHCR, 2001, par. 14](#)).

Bireysel usullerin yetersiz kalması. Yaşanan bir kitlesel akın karşısında en iyi çözümün geçici koruma olduğuna karar verilebilmesi için aranan bir başka koşul da, olağan sığınma usulünde uygulanan bireysel değerlendirme ile kişilere korunma sağlanmasının mümkün olmayışıdır. BMMYK, kabul devletinin bireysel başvuruları değerlendirip karar verebileceği bir ortam oluşmuşsa bu halde kitlesel sığınma durumunun oluşmayacağını ifade etmektedir.

AB Geçici Koruma Yönergesi

Öncelikle Eski Yugoslavya ve kısa bir süre sonra Kosova’da yaşanan iç çatışma sonrası ülkelerinden ayrılmak zorunda kalan milyonlarca kişinin çoğunlukla Almanya, Fransa gibi ülkelere sığınması ve bu devletlerin farklı uygulamaları özellikle yük paylaşımı konusunda ülkeler arasında sıkıntılara yol açmıştır. Bu sorunlara çözüm bulmak amacıyla AB Konseyi tarafından 15-16 Ekim 1999 tarihinde gerçekleştirilen Tampere toplantısında, yerinden edinilmiş kişilere ilişkin uygulamalar arasındaki farklılıkların ortadan kaldırılması ve yük paylaşımının sağlanması hususunda tüm devletler mutabık kalmıştır. Mevcut durumu yasal bir çerçeveye oturtan taslak metin Avrupa Komisyonu tarafından 24 Mayıs 2000 tarihinde hazırlanmış ve “Yerinden Edinilmiş Kişilerin Kitlesel Akını Hâlinde Sağlanacak Geçici Korumanın Asgari Standartları ve Bu Kişilerin Kabul Edilmesi ve Kabulün Sonuçlarının Üstlenilmesi Konusunda Üye Devletler Arasında Bir Gayret Dengesinin Sağlanmasına İlişkin Önlemler Hakkında Yönerge” ([Council of the European Union, 2001 s. 12-23](#)) (Geçici Koruma Yönergesi- Temporary Protection Directive) olarak 20 Temmuz

2001 tarihinde kabul edilmiştir. Böylece, AB hukukunda kitlesel akın hallerinde uygulanabilecek istisnai bir mekanizma oluşturulmuş ve adil yük paylaşımının sağlanması hedeflenmiştir (Arenas, 2005, s. 437).

Geçici Koruma Yönergesi kapsamına bakıldığında, Yönerge'nin amacının, üçüncü ülkelerden kitlesel olarak gelen ve ülkelerine geri dönemeyen yerinden edilmiş kişilere geçici koruma sağlamak için gerekli minimum standartları belirlenmesi ve yerinden edilmiş kişileri kabul eden üye devletlerin gösterecekleri çabaların dengelenmesi olarak belirlendiği görülmektedir (mad. 1). Öte yandan “yerinden edilmiş kişiler” kavramının tanımlaması da Yönerge'nin 2 (c) maddesinde yapılmış ve silahlı çatışma, yaygın şiddet veya insan haklarının ihlal edildiği durumlar nedeniyle bulundukları yerleri terk etmek zorunda kalmış üçüncü ülke vatandaşları ve vatansız kişiler olarak belirlenmiştir.¹

Böylece madde 2 (a), (c), (d) ve madde 3(4), 7 ve 28 hep birlikte değerlendirildiğinde, Yönerge tarafından oluşturulan geçici koruma düzeninin “potansiyel mültecilere” ve “yerinden edilmiş kişilere” yönelik bir sistem olduğu (Arenas, 2005, s. 444-445); silahlı çatışma veya yaygın şiddet nedeniyle bulunduğu yeri terk eden yahut insan hakları ihlali riski altında olan veya mağdur olmuş kişilerin Yönerge tarafından öncelikli olarak kabul edildiği görülmektedir. Başka bir deyişle, Geçici Koruma Yönergesi sadece silahlı çatışma olarak adlandırılabilir durumları değil, yaygın şiddet veya sistematik ve genelleştirilmiş insan hakları ihlallerini de kapsamaktadır (Nykanen, 2012, s. 332). Ayrıca, bu kişilerin kitlesel bir akının parçası olmaları [madde 2 (a) ve (d)], 3. ülke vatandaşı yahut vatansız olmaları (AB vatandaşları kapsam dışıdır), ülkelerini terk etmek zorunda kalmış ya da ülkelerinden tahliye edilmiş ve geri dönemiyor olmaları gibi şartlar aranmaktadır. Böylece geçici koruma statüsü koruma sağlanan kişilerin kategorileri genişletilmiş ve yeni bir göçmen statüsü oluşturulmuştur (Fitzpatrick, 2000, s. 292).

Son olarak belirtmek gerekir ki tüm bu unsurların bulunması hali de, esasen AB Hukuku bağlamında geçici koruma statüsü sağlanması için yeterli değildir. Bir kitlesel akın halinde sayılan bu şartların mevcut olduğunun ve yerinden edilmiş kişilere geçici koruma statüsü sağlanması gerektiğinin Avrupa Konseyi tarafından karar altına alınması gerekmektedir. Alınacak Konsey Kararı'nın niteliği ve şartları da Yönerge'de belirlenmiştir. Buna göre tüm AB ülkelerinde geçici korumanın yürürlüğe girmesi anlamına gelecek olan bu kararda, geçici korumanın uygulanacağı

1 “(...) kendi ülkelerini ya da bulundukları yerleri terk etmek zorunda kalmış ya da özellikle uluslararası organizasyonlar tarafından gelen bir istek üzerine tahliye edilmiş ve ilgili ülkede devam eden durum dolayısıyla güvenli ve devamlı koşullar altında geri dönemeyen üçüncü ülke vatandaşları ya da vatansız kişiler, Cenevre Sözleşmesi'nin 1A sayılı maddesinin ya da uluslararası koruma sağlayan başka uluslararası ya da ulusal nitelikte araçlar kapsamına girebilen özellikle; (i) silahlı çatışma bölgelerinden ya da yaygın şiddetten kaçan kişiler; (ii) insan haklarının sistematik ya da genel olarak ihlal edilmesi durumlarının mağduru olmuş ya da böyle bir duruma maruz kalma hususunda ciddi bir biçimde risk altında olan kişiler...”

özel kişiler topluluğunun bir tanımının, geçici korumanın yürürlüğe gireceği tarihin, (Komisyon önerisinde de bu unsurlar aynen bulunmaktadır), üye devletlerden ağırlama kapasiteleri hakkında alınan bilgilerin ve Komisyon, BMMYK ve ilgili diğer sivil toplum kuruluşlarından alınan bilgilerin de asgari olarak bulunması gereken unsurlar olduğu belirtilmiştir (mad. 5).

Uluslararası Hukuk Bağlamında Geçici Korunanlara Sağlanacak Haklar

Geçici korunanlara sağlanması gereken haklar incelenirken İltica Hukuku alanında temel metin olan 1951 Cenevre Sözleşmesi'nden karşılaştırmalı bir bakışla faydalanılabilir. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne bakıldığında mültecilere genel anlamda din özgürlüğü (madde 4), medeni haklardan yararlanma özgürlüğü (madde 12), menkul ve gayrimenkul edinme hakkı (madde 13), fikri ve sınai mülkiyet hakkı (madde 14), dernek kurma hakkı (madde 15), mahkemelerde taraf olma hakkı (madde 16), çalışma hakkı (madde 17), iş yeri açma ve şirket kurma hakkı (madde 18), mesleğini icra etme hakkı (madde 19), vesika hakkı (madde 20), kalınacak mesken edinme hakkı (madde 21), eğitim hakkı (madde 22), sosyal yardım hakkı (madde 23), sosyal sigortadan yararlanma hakkı (madde 24) gibi hakların tanındığı görülmektedir.

İnsan hakları perspektifinden bakıldığında sayılan bu hakların asgari oranda geçici korunanlara da tanınması gerektiği söylenebilir. Ancak kitlesel akın hallerinin özellikli durumu, hem kişi sayısının çokluğu hem de bu akının çok kısa bir zamanda gerçekleşmesi gibi sebepler bu hakların sağlanmasını oldukça zorlaştırmaktadır. Öte yandan tüm bu olumsuzluklara rağmen sağlanması gereken asgari haklar skalasının belirlenmesi de gerekmektedir. Bu bağlamda, sığınma hukukunun doğası gereği tanınması gereken ilk hak *güvenli sığınma hakkı*dır. Bu hak kapsamında kişilerin güvende olacakları bir bölgeye geçmeleri ve bu yerde de temel ihtiyaçlarının karşılanması kastedilmektedir. Sığınma hakkı dışında kalan haklar bakımından ise, geçici korunanlara sağlanacak haklar, AB nezdindeki ülkeler bazında farklı uygulamalara konu olmuştur. Bu farklı uygulamaları ortadan kaldırmak amacıyla üye ülkelerin geçici korunan statüsünde bulunan kişilere sağlayacağı imkânlar 1994 yılında BMMYK tarafından yayınlanan raporda ele alınmıştır (UNHCR, 1994). Öncelikle geçici koruma statüsünün şartlarının belirlendiği raporda, geçici korunanlara sağlanması gereken haklar da sığınma talep ettikleri ülkeye kabul edilme, menşe ülkeye geri gönderilmeme ve temel insan haklarına saygılı olunmasını talep etme olarak belirtilmiştir. Bu raporla birlikte esasen, BMMYK Yürütme Kurulu tarafından hazırlanan 22 numaralı kararda düzenlenen geçici korunanlara insani standartlara uyum içinde muamele edilme ve menşe ülkedeki şartlar düzeldiğinde kendi ülkelerine geri dönebilme hususlarının teyit edildiği görülmektedir.

BMMYK tarafından düzenlenen bu koruma standartları gelişmiş ülkelerin karşılayabileceklerinin çok altında düzenlenmiş olmaları nedeniyle oldukça eleştirilmiş ve özellikle geçici korumanın süresinin uzatılmasının gerektiği

hallerde daha gelişmiş imkânların tanınması gerektiği ifade edilmiştir. 1995 yılına gelindiğinde geçici korunanlara tanınacak olan aile birleşmesi, iş, eğitim ve belli bir süre sonra entegrasyon gibi imkânların mültecilere tanınan imkânlarla benzer şekilde düzenlenmesi gerektiği BMMYK tarafından ifade edilmiştir (UNHCR, 1995, s. 2'den akt., Joly, 1998, s. 64). Benzer şekilde Avrupa Mülteci ve Sürgün Konseyi (ECRE- European Council on Refugees and Exiles) de geçici koruma statüsünün eğitim ve staj uygulamaları, aile birleşmesi hakkı, yeterli yaşam standartlarının karşılanacağına ilişkin teminat, sosyal imkânlar ve kazanç getirici iş imkânları ve diğer mültecilere tanındığı şekliyle kimlik kartı ve seyahat belgeleri gibi olanaklarla birlikte uygulanması gerektiğine dikkat çekmiştir (European Consultation on Refugees and Exiles [ECRE], 1994).

AB Geçici Koruma Yönergesi Bağlamında Üye Devletlerin Geçici Korunanlara Yönelik Yükümlülükleri

1990'lı yıllarda geçici korunanlara sağlanacak haklara ilişkin yaşanan bu tartışmaların ardından yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönergesi ile durum yasal mevzuata kavuşturulmuştur. Geçici Koruma Yönergesi "Üye Devletlerin Geçici Korumadan Yararlanan Kişilere Karşı Yükümlülükleri" başlığı altında devletlerin sağlayacağı imkânları düzenlemektedir. Bu noktada Yönerge'nin geçici korunanlara sağlanan hizmetleri düzenlerken "geçici korumadan yararlananların hakları" yerine devletlerin sağlayacağı "imkânlarla" vurgu yapması önem taşımaktadır. Doktrinde bu kullanımın geçici koruma altında bulunan kişiler bakımından talep edilebilir nitelikte subjektif haklar bulunmadığı, öte yandan devletlerin geçici korumadan yararlanan kişilere bazı minimum standartları sağlamakla yükümlü olduğu anlamına geldiği ifade edilmektedir (Kerber, 2002, s. 201). Yönerge'de sığınmacı ile sözleşmesel mülteciler arasında bir konumda düzenlenmiş bulunan geçici korunanlara (Durieux ve Hurwitz, 2004, s. 149'dan akt., Çiçekli, 2016, s. 311) sağlanacak imkânları ise; geçici koruma süresi boyunca ikamet izni sağlanması, vize verilmesi, bilgi ve geri kabul; kayıt altına alınma ve verilerinin korunması; konaklama ve konut imkânı; sosyal yardım ve sağlık yardımı, öğretim ve aile birleşimi ve refakatsiz çocuklara ilişkin düzenlemeler oluşturmaktadır. Bu noktada belirtmek gerekir ki, Geçici Koruma Yönergesi III. Bölüm'de yer alan yükümlülükler üye devletler bakımından asgari standartları belirlemektedir. Başka bir deyişle, Yönerge'nin 9 ila 16. maddelerinde yer alan düzenlemelerden geçici korunanlar için daha az lehe olanları kabul edilemezken, üye devletler daha lehe imkânlar tanımakta serbesttirler.²

2 Avrupa Parlamentosu (OJ 2001, C 343/86) ve BMMYK (Konsey Belgesi 11620/00 ASILE 44, para. 25) tarafından önerilen kabul eden üye devlet içinde serbest dolaşım hakkı tanımamış; Komisyon'un ilk öneri metninde yer alan ayrımcılık yasağı da (Council Document 6914/01 ASILE 24, para. 8) tartışmalar sırasında silinmiştir. Üye devletlerin geçici korunanlara yönelik temel hakları sağlama ödevi Yönerge'den kaynaklanmasa da AİHS gibi diğer uluslararası belgeler bağlamında devam etmektedir.

Yönerge incelendiğinde geçici korunanlara sağlanan ilk imkânın “Oturma İzni, Vize, Bilgi ve Geri Kabul” alanında olduğu görülmektedir. Üye devletler, geçici koruma süresi boyunca geçici korunanlara belge ve benzeri dokümanlardan faydalanmak suretiyle oturma izni verilmesi için gerekli imkânları sağlayacaklardır (mad. 8/1). Öte yandan üye devletler geçici koruma statüsünden faydalanan kişilerin transit vize gibi gerekli vizeleri almaları için de düzenlemeler yapmayı taahhüt etmişlerdir. Vizeler için bürokrasi asgari düzeyde tutulacak ve ücret ya talep edilmeyecek yahut çok az ücret talep edilecektir (mad. 8/3).

Ayrıca üye devletlerin, geçici koruma rejiminin etkili bir biçimde işlemlerini temin etmek için geçici korumadan yararlanan kişilerin *kişisel bilgilerinin* (isimleri, uyrukları, doğum tarihleri ve doğum yerleri, medeni halleri ve aile ilişkileri gibi) bilgiler kayıt altına alınmalıdır.

Kişilere sağlanması gereken bir başka imkân da Çalışma ve Sosyal Güvenlik’tir. Üye devletler geçici koruma rejiminin süresi boyunca geçici korunanların ücretli olarak herhangi bir yerde ya da serbest meslek sahibi olarak ilgili mesleğe uygulanan kurallara tabi olmak suretiyle çalışmalarına izin vereceklerdir (mad. 12).

Yine geçici korunanlara sağlanması gereken en temel imkânlardan birini de *Konaklama ve Barınma* oluşturmaktadır. Yönerge’nin 13. maddesi üye devletlerin, geçici korumadan yararlanan kimselerin uygun şekilde barınmalarını ve gerekir ise konut edinme imkânlarına sahip olmalarını sağlamaları gerekliliğini düzenlenmiştir. Barınma merkezlerinden kastedilen geçici kabul merkezleri, halka açık konaklama merkezleri olabileceği gibi özel yaşam üniteleri de olabilecektir. Ayrıca maddi imkân olan geçici korunanların kendilerine konut edinmeleri için kiralama vs. gibi imkânları da üye devletin sağlaması beklenmektedir.

Öte yandan uzunca bir süre ilgili devlette kalmaları öngörülen geçici korunanlara *Sosyal Refahın ve Tıbbi Bakım*’ın da sağlanması bir diğer önemli husustur. Üye devletler, geçici korunanların yeterli kaynakları bulunmadığı hallerde sosyal refahlarının ve geçimlerinin sağlanması, ayrıca tıbbi bakım olanaklarından da yararlanmalarını sağlayacak yardıma erişimlerini temin edeceklerdir.

Ayrıca özel ihtiyaç sahiplerinin sosyal refahının sağlanması ve tıbbi bakımdan yararlanmaları hususu da ayrıca bir fıkra ile özel düzenlemeye tabi tutulmuştur. Buna göre, tecavüz, işkence veya buna benzer ciddi nitelikte fiziksel, psikolojik veya cinsel zulüm görmüş kişiler ya da refakatsiz küçükler gibi özel ihtiyaç sahibi olan geçici korunanların ihtiyaç duyduğu tıbbi ve psikolojik destek gibi yardımlar da üye devletler tarafından karşılanacaktır (mad. 13/4).

Yönerge'de yer alan bir başka husus da, geçici korunanlara eğitim imkânı sağlanmasına ilişkindir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, herkesin eğitim hakkına sahip olduğunu belirtirken (mad. 26), genel anlamda eğitimin ancak özellikle ilk ve temel eğitimin parasız ve zorunlu olması gerektiğini hükme bağlamaktadır. Benzer şekilde BM Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi de 13. Maddesinde, Sözleşmeye taraf devletlerin, herkese eğitim hakkı tanıyacağını düzenlerken; ilköğretimin zorunlu olduğunu ve herkese ücretsiz ilköğretim sağlanacağını hüküm altına almıştır (mad. 13/2/a). Yükseköğrenim bakımından ise kişilerin yetenekleri ölçüsünde herkese eşit olarak yararlanma imkânı sağlanması gerektiği belirtilmiştir (mad. 13/2/c). BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi de ayrıca 13 nolu Genel Yorumu'nda ayrımcılık yapmama ilkesinin, bir devletin topraklarında bulunan okul yaşındaki herkesi, vatandaş yahut- yabancı olunmasına veya hukuki statülerine bakılmaksızın, kapsadığına dikkat çekmiştir (UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights [CESCR], 1999).

Geçici Koruma Rejimi bağlamında eğitim hakkı ise yaş aralığına göre sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Üye devletler Yönerge uyarınca, 18 yaş altında olan geçici korunanlara kendi vatandaşlarına sunduğu koşullara denk koşullarda eğitim sisteminden faydalanma imkânı tanınmalıdır. Devletler tanınacak bu imkânların devlet eğitim sistemi ile sınırlı olacağını öngörebileceklerdir (mad. 14/1).

18 yaş üstü yetişkinler bakımından ise Yönerge devletlere takdir hakkı tanımış, zorunlu eğitim sağlanmasını öngörmemiştir. Buna göre üye devletler yetişkinlere genel eğitim sisteminden faydalanmasına izin verebilecekleri gibi (mad. 14/2 zorunluluk ifade etmeyen “may” kalıbı kullanılmıştır), mesleki eğitim ve işyerlerinde staj imkânı gibi farklı eğitim olanakları da sunabileceklerdir (mad. 12).

Yönerge'de düzenlenen bir başka imkân da kitlesel akına yol açan olaylar göz önüne alındığında en çok ihtiyaç duyulan haklardan biri olan *aile birleşmesi* imkânıdır. Her şeyden önce belirtmek gerek ki Geçici Koruma Yönergesi geçici korunanlar bakımından “aile birleşmesi hakkı” tanındığına ilişkin herhangi bir hüküm içermemektedir. Ancak bir üye devlet tarafından geçici koruma yahut ailelerin birleşmesi imkânı sağlanmayan geçici korunanların, ilgili üye devlete karşı yargı yoluna başvurma imkânı da yine Yönerge'de düzenlenmiş bulunmaktadır (mad. 29). Öte yandan 15. maddede de menşe ülkelerinde daha önce aile olarak varlıklarını sürdüren ancak kitlesel akının oluşturduğu atmosfer nedeniyle birbirlerinden ayrılmış olan hangi kişilerin aynı ailenin ferdi olarak kabul edileceklerini düzenlemiştir. Madde metni incelendiğinde öncelikle yakın aile ve geniş aile olarak ikili bir ayırma gidildiği görülecektir. Buna göre kişilerin eşleri, ya da istikrarlı bir ilişki içinde olduğu partneri, evlilik içi yahut dışı olmalarına, ya da evlatlık olmalarına bakılmaksızın, reşit olmayan evlenmemiş çocukları yakın aile ferdi olarak düzenlenmiştir (mad. 15/1/a).

Geniş aile ferdi kavramından ne anlaşılması gerektiğine bakıldığında ise; geçici korunanların ülkelerini terk etmelerine neden olan olaylar esnasında bir aile olarak beraber yaşamakta olan ve tamamen veya kısmen ilgili kişiye bağlı olan yakın aile ferdi dışındaki kişilerin de geniş aile ferdi olarak kabul edildiği görülmektedir (mad. 15/1/b). Yönerge aile birleşmesinin şartlarını tanımlarken yine ikili bir sınıflandırma yapmış ve farklı devlet sınırları içerisinde geçici korumadan yararlanan aile fertleri ve aile fertlerinden birinin bir üye devlette geçici korumadan yararlanırken diğer fertlerin henüz herhangi bir üye devlette bulunmadıkları hali ayrı ayrı düzenlemiştir. Buna göre yakın aile fertleri olarak tanımlanan ve mad 15/1/a’ da sayılan kişiler farklı üye devletlerde geçici korumadan faydalanan iseler, üye devletler bu kişilerin talepleri uyarınca aile fertlerini birleşmelerini sağlayacaklardır (mad. 15/2). Bu talebin yerine getirilmesi yükümlülüğünün doğabilmesi için üye devletin ilgili kişilerin yakın aile ferdi olduğuna emin olmaları gerekmektedir. Aile birleşmesi talebinde bulunan kişiler eğer geniş aile fertleri iseler bu halde üye devletlere birleşme sağlanması konusunda zorunluluk getirilmemiş; ancak birleşme olmaması halinde fertlerin çekecekleri zorluklar göz önüne alınarak birleşmenin sağlanabileceği şeklinde takdire dayalı bir düzenleme getirilmiştir. Bu olasılıkta da ilgili kişilerin geniş aile kapsamına girdiğinden emin olunması şartı aranmaktadır. Üye devletlerden birinde bulunan ve geçici korumadan yararlanan bir kimsenin yakın aile fertlerinden biri olduğuna emin olunan kişi ya da kişiler henüz bir üye devlette bulunmuyor ise, bu halde *korunmaya ihtiyaç duyan* aile fertlerinin birleştirilmesine karar verilecektir. Geniş aile fertleri tanımına girdiğine emin olunan kişi veya kişilerin henüz bir üye devlette bulunmamaları halinde ise, birleşme olmaması halinde yaşanacak büyük sıkıntılar dikkate alınarak her bir aile ferдинin tek tek koruma ihtiyacı olup olmadığına bakılarak aile fertlerinin birleştirilmesine karar verilebilecektir (mad.15/3). Aile birleşmesinin usulünün nasıl olacağı hususu ise aynı maddenin 5. fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre üye devletler aile birleşmesinin hangi ülkede gerçekleşeceğine madde 25 ve 26’da düzenlenen dayanışma ve yük paylaşımını da dikkate alarak karar vereceklerdir. Yeniden birleştirilmiş aile fertlerine geçici koruma izni ve geçici korumadan yararlananlara sağlanan tüm imkânlar tahsis edilecektir. Aile fertlerinin 2 ayrı üye devlette geçici korumadan yararlandıkları hallerde bir devlette fertlerin birleştirilmesi; birleşme sonrası ayrıldıkları ülke bakımından oturma izinlerinin geri alınması ve üye devletin yükümlülüklerinin sona ermesi ile sonuçlanacaktır (mad. 15/6).

Aile birleşimi konusunda üye devletlere getirilmiş bir başka yükümlülük de çocukların üstün çıkarlarını göz önünde bulundurulmasıdır (mad. 15/4). Yönerge bu madde dışında da muhtelif düzenlemelerde *Refakatçisi Olmayan Küçüklere İlişkin Koruma İmkânı* sağlamaktadır. “Refakatçisi olmayan küçükler” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği Yönerge’nin 2 (f) maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; kendisinden sorumlu bir yetişkin refakatçisi olmaksızın bir üye devlete sığınan yahut üye devlete sığındıktan sonra refakatçisiz kalan on sekiz yaşından küçük

üçüncü ülke vatandaşları ya da vatansız kişiler “refakatçisi olmayan küçükler” olarak adlandırılmaktadır. Bu kişilerin korunmaya ihtiyaçları olması hasebiyle 16. maddede özel olarak düzenlemeye konu edilmişlerdir. Üye devletlerin hızlı biçimde bir kanuni vasi veya bu mümkün değilse reşit olmayan kişilerin bakımı ve iyiliğinden sorumlu bir örgüt tarafından ya da başka uygun bir vasıta ile bu kişilerin korunmasını sağlaması beklenmektedir. Ayrıca; refakatçisi bulunmayan küçük geçici korunanların yetişkin akrabaları, bir koruyucu aile, reşit olmayan kişiler için özel koşullar sağlayan ağırlama merkezleri ya da uygun başka bir barınağa, yahut da ülkelerini terk ederken çocuğun bakımını üstlenmiş kişilerin yanına yerleştirilmesine yardımcı olacaklardır. Bu yerleştirme yapılırken çocuğun yaşı ve olgunluğuna göre kendisinin fikrini almak veya ilgili yetişkin kişi veya kurum ile anlaşma sağlamak gibi tedbirleri alması da istenmektedir (mad. 16/2). Bu noktada Avrupa Parlamentosu Yönerge’nin hükümlerinin refakatsiz küçüklerin BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’nden kaynaklanan haklarını ortadan kaldırmayacağına dair bir hükmün eklenmesini istemiş³ ancak bu kabul görmemişse de bu hakların çocuk bakımından saklı olduğunu belirtmek gerekmektedir (Kerber, 2002, s. 206).

Yönerge’de en dikkat çeken hususlardan biri de, geçici koruma kapsamında bulunan kişilere ne bulundukları ülkede ne de AB içerisinde serbest dolaşıma ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamış olmasıdır. ECRE bu konuda üye devletlerin geçici koruma sağladıkları kişilere kendi devletleri içerisinde serbest dolaşım hakkı tanınmasını tavsiye etmektedir (ECRE, 2004, s. 32).

Yönerge kapsamında eleştirilen bir başka husus da, sığınma sistemine erişimle ilgilidir. Her ne kadar Yönerge’de geçici koruma statüsünde bulunan kişilerin herhangi bir zamanda olağan sığınma sisteminden yararlanmak için başvuruda bulunabilecekleri hususu düzenlenmiş olsa da (mad. 17/1), bu başvurunun ne kadar süre içerisinde inceleneceğine ilişkin herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, sığınma başvurusunun işleme alınmaması veya geçici koruma süresinin bitimine kadar bekletilebilmesi mümkün olabilmektedir. Ancak başvurunun geçici koruma sona erdikten sonra tamamlanması gerekmektedir (mad. 17/2). Bu hüküm tartışmalar sonucu, tavizlerle mutabık kalınmış bir hüküm olarak önümüzde durmaktadır. Komisyon önerisinde esasen sığınma prosedürüne erişimin en geç geçici korumanın sona ermesinden önce temin edilmesi gerektiğini ifade etmekte idi. Öte yandan Sığınma Çalışma Grubu’nda yer alan Fransa⁴ ve İspanya⁵ ise geçici korumadan yararlananların, üye devletlerin süreci bekletme imkânı olmaksızın her zaman sığınma başvurusunda bulunabilmeleri gerektiğini savunmuşlardır. Ancak

3 OJ 2001, C 343/87.

4 Sığınma Çalışma Grubu’ndaki Fransız delegenin beyanı, Konsey Belgesi 8510/00 ASILE 24, para. 2.

5 Konsey Belgesi 6128/01 ASILE 15, para. 22.

Almanya, Avusturya⁶, İsveç, Birleşik Krallık, İrlanda, Lüksemburg, İtalya, Hollanda ve Finlandiya, gibi pek çok ülkenin delegeleri sığınma başvurusu sürecinin askıya alınması imkânı yönünde karar almıştır.

Öte yandan üye devletler, bir sığınma başvurusunun değerlendirmesi devam etmekte iken, geçici koruma statüsünden yararlanan bir kimsenin aynı zamanda sığınma arayan statüsünden yararlanamayacağını kararlaştırabilirler (mad. 19/1). Üye devletler ayrıca, geçici korumadan yararlanmaya hak kazanmış birine, yaptığı sığınma başvurusunun incelenmesi sonucunda eğer mülteci statüsü ya da başka uygun bir korunma tanınmamışsa, bu halde koruma süresinin kalanı için geçici koruma sağlanmasına ya da geçici koruma statüsünden yararlanmaya devam etmesine karar verebileceklerdir (mad. 19/2). Sığınmaya ilişkin başvuruların kabulü ve değerlendirilmesinde hangi usulün geçerli olacağı hususu da Yönerge'nin 18. maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre sığınma arayan kişiler için uygulanan kriter ve mekanizmalar bu usulde de geçerli olacaktır.

Türk Hukukunda Geçici Koruma ve Suriyeliler

Suriyeli Mültecilere Uygulanan Hukuki Rejim (Geçici Koruma)

Suriye Arap Cumhuriyeti'nde yaşanan karışıklıklar sonucu Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin hukuki statülerinin ne olacağı hususu 2011 yılından itibaren tartışılmaya başlanmıştır. İlk girişlerin yaşandığı dönemde resmi açıklamalarda dahi “misafir” gibi hukuki olmayan ancak kavramsal olarak geçicilik ifade eden tanımlamalar yapıldığı görülmektedir.⁷ Bu tartışmalar devam ederken; İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” 30.03.2012 tarihinde yürürlüğe konulmuş ve İçişleri Bakanlığı’nın 95 sayılı Kurum İçi Genelgesi ile yasal girişi olan Suriyelilere 1 yıl ikametgâh imkânı tanınmıştır.⁸ Devam eden süreçte ise Türkiye’nin geçmişten beri karşılaştığı kitlesel akınlar karşısında aldığı tedbirler ve yaşanan tecrübeler yanında, ülkenin konumu ve özellikleri de göz önüne alınarak gerçekleştirilen çalışma süreci sonunda 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 11 Nisan 2014 itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Türkiye’nin Yabancılar ve İltica Hukuku alanında kanuni bir düzenlemeye sahip olmaması her zaman bir sorun teşkil etmekte iken yaşanan bu kitlesel akın da mevzuatın hazırlanması sürecini hızlandırmıştır. YUKK’nun 91. maddesinde Suriyelilerin hukuki statüsü “geçici

⁶ Konsey Belgesi 10209/00 ASILE 29, para. 2.

⁷ Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) (201) tarafından hazırlanan çalışmanın başlığında, “Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında” şeklinde misafirlerimiz ifadesi kullanılmaktadır.

⁸ Göç İdaresi Müdürlüğü uzmanı Erol Kaya ile yapılan söyleşi (17.04.2014).

koruma” olarak hüküm altına alınmış ve Türkiye’de bulunan Suriyeliler yasal bir statüye kavuşmuş bulunmaktadır.⁹ Öte yandan kitlesel bir akınla Türkiye’ye sığınan bu kişilerin ülkeye girişleri, kabul edilmeleri, Türkiye’den gönüllü olarak ülkelerine geri dönüşleri, yanında kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerin ve bu süreçte ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği ile koordinasyon gibi konuların Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle detaylarının hüküm altına alınması kararlaştırılmıştır. Esasen Suriyelilere barınma, sağlık, eğitim gibi temel haklar sağlanmasına yönelik çalışmalar Kanun yürürlüğe girmeden önceki dönemde de gerçekleştirilmiştir. Başka bir deyişle Türkiye, adı konmamış olsa da, uluslararası hukukta düzenlenen geçici koruma hükümlerine uygun bir biçimde; “açık sınır politikası ile ülkeye şartsız kabul”, “non-refoulment ilkesinin uygulanması” ve “sığınmacıların temel ihtiyaçların karşılanması” unsurlarını barındıran bir geçici koruma kapsamı belirlenmiş bulunmaktadır.

Öte yandan geçici koruma statüsünün şartlarının ve uygulama detaylarının belirlenmesi için YUKK’nun 91. maddesi uyarınca çıkarılması öngörülen Geçici Koruma Yönetmeliği de 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ayrıca geçici korunanların iş piyasasına erişimlerine ilişkin “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik”¹⁰ ve uygulama detaylarının belirlenmesi için hazırlanan “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”¹¹ bu süreçte hazırlanan temel yasal mevzuatı oluşturmaktadır. Bu düzenlemeler yanında geçici korumaya ilişkin bazı özel uygulamaları belirlemek üzere genelgeler de çıkarılmıştır. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın (AFAD) genelgeleri buna örnek gösterilebilir.¹² Ayrıca özellikli alanlar olan eğitim ve sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi için çıkarılmış genelgeler de bulunmaktadır. Bu genelgeler ilerleyen bölümde konu bağlantısı ile ele alınacaktır.

Geçici Koruma Yönetmeliği. 6458 sayılı YUKK’un 91’inci maddesi, geçici korumayı düzenlemekte ve ülkesini terk etmek zorunda kalmış, geri dönemeyen acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye’ye sığınan yabancılara sağlanabilecek geçici korumayla ilgili tüm iş ve işlemlere ilişkin usul ve esasların Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceğini hükme bağlamaktadır. Bu amaçla

9 YUKK mad. 91: “(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. (2) “Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

10 11.01.2015 tarihli Yönetmelik 15.01.2016 tarih ve 29594 sayılı RG yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

11 “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” 17 Mart 2016 tarihli ve 29656 sayılı Yönetmelik.

12 “Geçici Koruma Altındaki Yabancılara İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi” genelgesi 18.12.2014 tarih ve 2014/4 ve 12.10.2015 tarih ve 2015/8 sayılı genelgeler.

hazırlanan¹³ Geçici Koruma Yönetmeliği de 22/10/2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve bu yönetmelik ile geçici koruma kavramı ilk defa ulusal bir mevzuata dâhil edilmiş olmaktadır.

Yönetmelik kapsamında geçici koruma sağlanacak kişilerin kimler olduğu sorusuna geçici 1. maddede cevap verilmiş ve Suriye Arap Cumhuriyeti’nde meydana gelen olaylar sebebiyle Suriye Arap Cumhuriyeti’nden kitlesel veya bireysel olarak Türkiye’ye sığınan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarına, vatansız kişilere ve mültecilere 28.04.2011 tarihinden itibaren geçici koruma statüsü sağlanacağı (uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi) hükme bağlanmıştır.¹⁴ Söz konusu tarihten önce uluslararası koruma talep eden kişilerin geçici koruma statüsüne alınmaları ise talep etmeleri halinde mümkün olacaktır (Geçici madde 1/2). Yine aynı tarihten itibaren ikamet izni almış olanlar ancak süresi uzatılmamış ya da iptal edilmiş olanlar ile vize süresi veya muafiyeti sonunda koruma talep edenler de geçici koruma kapsamına alınacaklardır. Benzer şekilde Yönetmeliğin kapsamını düzenleyen 7. maddede Yönetmeliğin; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya aynı dönemde bireysel olarak Türkiye’ye sığınan yabancılardan uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayanlara sağlanacak geçici korumanın usul ve esaslarını düzenlediği ifade edilmektedir. Geçici korumanın ilanından önce ülkeye giriş yapan kişilere geçici koruma uygulanamamakta; ayrıca geçici koruma statüsü altında bulunan kişiler de başka bir uluslararası koruma statüsünü doğrudan elde edememektedirler (mad. 7/2-3).

Geçici Koruma Kararı’nın alınması usulünü düzenleyen 9. maddeye göre geçici koruma kararı, Bakanlar Kurulu tarafından ve kararda koruma kapsamına alınacak kişilerin kimler olduğunun, kararın başlangıç tarihinin ve gerekli görülmesi halinde geçici koruma süresinin uzatılması veya sona ermesinin koşullarının; geçici korumanın tüm ülke genelinde mi yoksa sadece bir bölgede mi uygulanacağını belirleneceği; öte yandan YUKK’nun 105. maddesinde düzenlenen Göç Politikaları Kurulu’nun görev alanına giren hususların neler olduğunun ve 15. madde uyarınca ülkeye kabul işlemlerinin sınırlandırılması veya durdurulmasıyla ilgili hususlar yanında, varsa gerekli görülen diğer hususları içerecek şekilde hazırlanmalıdır. Geçici koruma ilanına ilişkin Bakanlar Kurulu kararı ilan edildikten sonra alınacak bireysel nitelikte kararlar ise Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından alınacak ve süreç de müdürlükçe yürütülecektir (mad. 9/3).

13 Yönetmeliğe ışık tutan Geçici Koruma Yönergesi ise amacını geçici koruma sağlanacak kişilere ilişkin asgari standardı belirlemek, bu kişileri kabul etmenin getireceği sonuçları kabul etmek ve bunlara katlanmak konusunda üye devletler arasında sarf edilecek çabada denge sağlanmasına katkıda bulunan önlemler almak olarak belirlemiştir. Hedef ve kapsam değişikliği amaca da yansımıştır.

14 Esasen Yönetmelik hazırlık çalışmalarında Irak’tan gelen sığınmacıların da kapsama alınması tartışılmıştır ancak bu teklif kabul görmemiştir.

Geçici Koruma Statüsünün Sağladığı Haklar. Türk hukukunda Suriyelilere tanınacak hakların nasıl belirleneceği noktasında öncelikle genel anlamda yabancılara ilişkin muamelenin nasıl olması gerektiği sorusuna cevap bulunmalıdır. Türkiye Anayasası'nda devletin özellikleri arasında belirtilen “insan haklarına saygılı devlet” tanımlaması, *tüm eylem ve işlemler bakımından devletin yol haritasını oluşturmaktadır. Ayrıca Anayasa'nın “herkes” vurgusuyla başlayan bütün haklara ilişkin hükümleri aynen sığınmacılara da uygulanabilecektir.* Bu noktada yabancı-vatandaş ayrımı söz konusu değildir ve vatandaş için de yabancı için de bu hükümler uygulanmalıdır. *Öte yandan Anayasa'nın 16. maddesi de “Temel hak ve özgürlükler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir.”* demek suretiyle, devletin uluslararası teamül kuralları ve hukukun genel ilkelerine uygun davranması zorunluluğunu düzenlemektedir (Tarhanlı, 2004, s. 132).

Türkiye’de bulunan Suriyeli geçici korunanlara Türkiye tarafından sağlanacak imkânlar yukarıda belirtilen bu ilkeler ışığında AB Geçici Koruma Yönergesi’nde belirtilen haklar esas alınarak “Geçici Koruma Yönetmeliği”nin “Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler” başlıklı 6. bölümünde düzenlenmiştir. *Öncelikle sayılan bu hizmetler bakımından* devlete takdir hakkı tanınmış, başka bir deyişle bir zorunluluk öngörülmemiştir. Madde metninde “haklar” yerine sunulacak “hizmetler” ifadesinin kullanılması da, AB Yönergesi düzenlemesi ile uyumlu olmuştur. 26. madde metnine bakıldığında geçici korunanlara sağlanması öngörülen hizmetlerin sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler, tercümanlık ve benzeri şeklinde sayıldığı görülmektedir.¹⁵ Bu çalışmada Türkiye tarafından Suriyeli geçici korunanlara sağlanan imkânlardan geri gönderme yasağı ve sağlık hizmetlerine kısaca değinilecek ve eğitim hizmetlerinden de detaylı olarak bahsedilecektir.

Geçici Koruma Statüsü- Geri Gönderme Yasağı (Non- Refoulment) İlişkisi

İltica hukukunda sığınmacıların fiziken korunması için en temel ilkelerden birini geri göndermenin ve sınır dışı etmenin yasaklanması oluşturmaktadır. Uluslararası örf ve adet kuralı olarak kabul edilen bu yasaklar, sığınmacıların sağlık ve güvenliklerinin tehlikede olacağı ülkeye geri gönderilmelerini engellemek üzere getirilmiştir. “Geri gönderme yasağı” (*Non- Refoulement* ilkesi), 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin 33. maddesinde mülteci olan yahut sığınma arayan kişilerin ırk, din, vatandaşlık, belli bir sosyal gruba aidiyet ve siyasi düşüncelerine bağlı olarak hayatlarının tehlike altında olduğu menşe ülkelerine doğrudan veya dolaylı olarak gönderilememelerini düzenlemektedir. Gönderilecek yer, kişinin uyrukluğunda bulunduğu ülke olabileceği gibi, ikametgâhının bulunduğu herhangi bir yer de olabilir (Wouters, 2009, s. 25).

¹⁵ “Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara; sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanabilir”

BMMYK El Kitabı'nda (UNHCR, 1992, para. 28) geri gönderme yasağının mülteciler dışında, korunma ihtiyacı bulunan herkes için uygulanması gerektiği, başka bir deyişle mülteci olma şartlarını taşımayan kişilerin de bu korumadan yararlanmaları gerektiği ifade edilmektedir (Lauterpacht & Bethlehem, 2003, s. 116'dan akt., Özkan, 2013, s. 158). *Geri göndermeme*, kişilerin işkence, kötü, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya tabi olmalarını engellemek amacıyla getirilmiş bir norm olarak kabul edilmektedir; bu bağlamda geçici korunanlar bakımından da bu ilkenin uygulanması gerekmektedir. Kitlel akın halinde geri gönderme yasağı konusu ise, geçici koruma statüsünün tanımlanması ve bu statüde bulunan kişilerin hangi imkânlardan yararlanabilecekleri hususları tartışılırken gündeme gelmektedir. Geri göndermeme ilkesinin kitlel akın hallerinde nasıl uygulama alanı bulacağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Kitlel akın halinde ciddi sayıda mültecinin bir ülkeye giriş yapması ve belirsiz bir süre boyunca ülkede bulunması pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu noktada kitle akını halinde geri dönme ve sınır dışı yasağının uygulanıp uygulanmayacağı hususu sadece yasağın özellikleri bağlamında değil, bir ülkenin kabul kapasitesinin üzerinde sığınmacıya maruz kalması halinde kitlel sınır dışı yasağından istisna yapıp yapılamayacağı bağlamında da doktrinde tartışılmıştır. Genel kabul gören görüşe göre, kitlel bir akının kabulü, devlet üzerinde oluşturduğu yük ne denli ciddi olursa olsun, uluslararası hukuk bakımından da, insan hakları hukuku bakımından da, kitlel akın durumu geri göndermeme ilkesinin bakımından bir istisna hali oluşturmamakta; ne ani kitle akını nedeniyle ne de kabul eden devletin kaynakları, ekonomisi yahut siyasi durumu nedeniyle meşru görülmemesi gerekmektedir (Goodwin- Gill & McAdam, 2007, s. 335). Ayrıca 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 33. maddesinde de bu maddenin kitle akını halinde uygulanmayacağına dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Türk iltica hukuku bakımından geri gönderme yasağının nasıl düzenlendiğine bakılacak olursa; YUKK madde 4 uyarınca hiç kimsenin işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemeyeceği hüküm altına alınmış bulunmaktadır. Benzer şekilde geri gönderme yasağı, Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 6. maddesinde aynı ifadelerle düzenlemiştir. Yönetmeliğin kapsamının kitlel olarak ülkeye sığınanlar oluşturduğu göz önüne alındığında Türk hukuku bakımından kitlel akın halinde geri gönderme yasağına ilişkin her hangi bir tartışma kalmadığı anlaşılmaktadır.

Sağlık Hizmetlerinden Faydalanma

1951 Cenevre Sözleşmesi, mültecilere sosyal yardım ve geçim konusunda devletlerin kendi vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısının uygulanmasını öngörmektedir (mad. 23). 29 Nisan 2004 tarihli Konsey Yönergesi (Council of the European Union, 2004) ise; üye ülkelerin mülteci veya ikincil koruma statüsünden yararlananlara

sağlık hizmetlerinden yararlanma imkânı sağlaması gerektiğini belirtirken, sağlık hizmetlerinin temel gereksinimler (core benefits) ile sınırlandırılabilceğini hükme bağlamıştır (mad. 7/1). Uluslararası literatürde bir insan hakkı olarak düzenlenmiş olan sağlık hakkı, Türkiye Anayasası madde 56'da sağlık hizmetleri olarak yer almakta ve madde 16'nın düzenlemesi uyarınca da, ihtiyaçlara göre yahut vatandaşlık temeline bağlı olarak sınırlandırılabilcek olan bir haktır.

Yönetmelik bağlamında geçici korunanlara sağlanacak hizmetler, AB Geçici Koruma Yönergesi'nin sıralamasına benzer şekilde düzenlenmiş ve sağlanacak ilk hizmetin sağlık hizmeti olduğunu hükme bağlanmıştır. Yönetmeliğin 27. maddesi uyarınca, sağlık hizmetleri hem geçici barınma merkezlerinde hem de dışarıda Sağlık Bakanlığı'nın kontrolünde sağlanacaktır. Öte yandan (b) bendine göre temel ve acil sağlık hizmetleri ile bu kapsamdaki tedavi ve ilaçlardan hasta katılım payı alınmayacağı hükme bağlanmıştır. Bu kapsam dışında kalan sağlık hizmetleri ise AFAD tarafından karşılanacak ve Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenen bedeli aşamayacaktır. Ayrıca acil ve zorunlu haller dışında geçici korunanların özel sağlık kuruluşlarına doğrudan başvuramayacakları da aynı maddede hükme bağlanmıştır.

Geçici Koruma Yönetmeliği'nin "Hizmetler" başlıklı 26. maddesi, Suriyelilere sunulacak hizmetlerin koordinasyonu konusunda Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nı (AFAD) yetkilendirirken; 27. madde sağlık giderlerinin AFAD tarafından karşılanacağını belirtmektedir. Sağlık hizmetlerinin yürütülmesi usulüne ilişkin detaylar ise AFAD Yönetimi Başkanlığı tarafından 12.10.2015 tarihinde çıkarılan "Geçici Koruma Altındaki Yabancılar İlişkin Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi" başlıklı genelgede (AFAD, 2015) düzenlenmiştir. Sağlık Bakanlığı, kitlesel sığınmacıların bulaşıcı hastalıklardan korunmaları için gerekli tedbirleri alma, toplu kullanım alanlarının ve sağlık hizmetlerinin verildiği birimlerin sağlığa uygunluğunu denetleme, geçici barınma merkezlerinin bulunduğu çevre koşullarının sağlık açısından elverişli hale getirilmesi gibi hususları sağlayacaktır (Genelge, mad. 1).

Bu noktada geçici korunanların kayıt altına alınmalarının sağlanması amacıyla teşvik edici bir hüküm getirilmiş ve GKY mad. 21 uyarınca kayıt işlemlerini tamamlamayan geçici korunanların bulaşıcı ve salgın hastalıklardan korunma ve acil sağlık hizmetleri dışındaki hizmetlerden faydalanamayacakları belirtilmiştir. Ayrıca geçici korunanların hareketliliğini kontrol etmek için bir hüküm daha getirilmiş ve geçici korunanların mad. 24'te düzenlendiği şekliyle kalmalarına izin verilen illerde sağlık hizmetleri alabilecekleri hükme bağlanmıştır (Genelge mad. 2). Sayılan bu hizmetleri koordineli biçimde yürütebilmek amacıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kayıt sistemi ile Merkezi Nüfus İdare Sistemi (MERNİS) ve Eczane Provizyon Sistemi'nin (MEDUSA) eşgüdümlü hale getirilmesi de genelgede belirtilmiştir (Genelge mad. 3). Ayrıca YUKK'un 135. maddesinin 5. fıkrası ve Sosyal

Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda¹⁶ değişiklik yaparak uluslararası koruma başvuru sahibi veya statüsü sahibi olanlar ve vatansız kişileri sigortadan yararlananlar kapsamına dâhil etmiştir. Sağlanacak sağlık hizmetinin suiistimal edilmesini önlemek amacıyla da bir dizi önlemler ele alınmıştır. Özellikle Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için karşılanan sağlık hizmetleri dışında sağlık hizmeti sunulmaması ve geçici korunanlara sunulan sağlık hizmeti bedelinin de Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan bedelleri geçemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca geçici korunanlar aşılar dışında bedelsiz sunulan hizmetlerden de yararlanamayacaklardır (Genelge mad. 4-5). Geçici barınma merkezlerinde de geçici sağlık hizmet birimleri kurulması kararlaştırılmış ve bu merkezlerin usul ve esaslarının da Sağlık Bakanlığı tarafından belirleneceği hükme bağlanmıştır (Genelge mad. 6). Ayrıca geçici korunanlara sağlanacak tüm bu sağlık hizmetleri AFAD tarafından Sağlık Bakanlığı'na aktarılacak afet ve acil durum faaliyetleri ödeneğinden karşılanacaktır (Genelge mad. 7). Genelge'nin 13. maddesinde de yalnız ülkemize yaralı olarak organ ve uzuv kaybı ile gelmiş kişilerden asgari düzeyde basit ve mekanik protez gibi giderlerin karşılanabileceği belirtilmiştir ve elektronik yazılımlı, yüksek maliyetli cihazlarla yapılan tedaviler ise yine kapsam dışında tutulmuştur.

Son olarak, 15. maddede hizmetlerin etkili biçimde yürütülebilmesi ve maliyetlerin doğru tespit edilerek geleceğe ilişkin olarak mali kaynakların verimli şekilde yönetilebilmesi amacıyla sınırdan giriş yapan yaralı sayısı, hastaneye sevk edilen kişilerin sayısı, geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında faaliyet gösteren polikliniklerin sayısı, hastaneden yatan kişi sayısı, doğum sayısı, personele ilişkin bilgiler gibi verilerin rutin biçimde AFAD ile paylaşılması öngörülmüştür.

Eğitim Hizmetleri. Eğitim ve öğretim özgürlüğü pek çok uluslararası belgede güvence altına alınmış bir haktır. 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre üye devletlerin özellikle eğitim çağındaki mülteci çocuklara kendi vatandaşlarına uyguladıkları usule paralel bir usulde temel eğitim sağlamaları hüküm altına alınmıştır (mad. 22). Benzer şekilde 29 Nisan 2004 tarihli Konsey Yönergesi de, üye devletlerin okul çağındaki mültecilere kendi vatandaşlarına tanıdıkları şekliyle eğitime tam katılma imkânı sağlamalarını öngörmektedir (mad. 10/b).

Türkiye Anayasası madde 27 uyarınca da, “Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.” denilmek suretiyle eğitim hakkı tanınmış; ayrıca 42. maddede de kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağı hükme bağlanmıştır. Öte yandan, ilköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur denilmek suretiyle vatandaşlar için zorunlu hale getirilmiş iken; yabancılar bakımından bu nitelikte bir düzenleme öngörülmemiştir. Yabancıların eğitim hakkına ilişkin yasal

16 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.

temeli “Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun” oluşturmaktadır.¹⁷ Suriyeli geçici korunanlara tanınacak eğitim imkânları ise; Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 28. maddesinde düzenlenmiştir. Geçici korunanların eğitim faaliyetleri barınma merkezlerinde ve merkez dışında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülecektir. Bu kapsamda 54-66 ay arası öncelikli olmak üzere çocuklara okul öncesi eğitim hizmeti verilebilecek (mad.28/a), ilköğretim ve orta öğretim yaşındaki çocuklara eğitim faaliyeti verilebilecek (mad. 28/b), ayrıca her yaş grubuna yönelik olarak dil eğitimi, meslek edindirme, beceri ve hobi kurslarının isteğe bağlı olarak düzenlenebilecektir (mad. 28/c).

Ön lisans ve üzeri eğitimler ile ilgili usul ve esaslar, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı tarafından belirlenecektir (mad. 28/2). Türkiye’de bulunan Suriyelilerin yarısından fazlası 18 yaş altındaki çocuk ve gençlerdir. Suriyeli çocukların okullaşması konusunda, Türkçe dilinin bilinmemesi nedeniyle sorunlar yaşanmaktadır. Geçici koruma kimlik belgesi düzenlenmiş olan Suriyeli çocuklar, MEB’in 21 sayılı genelgesi uyarınca ilk ve orta öğretime kayıt yaptırabilmektedirler. 400 bin okul çağında çocuk vardır ve bunlardan 70 bini Türk okullarında Türkçe eğitim görmektedirler (Okur, 2015).

Geçici korunanlar bakımından okullaşma genel anlamda bakıldığında düşük düzeyde kalmıştır.¹⁸ Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 30.07.2015 tarihli brifinge¹⁹ ait bilgi notundan elde edilen bilgilere göre, Bakanlık geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin eğitimlerini geliştirmek amacıyla yaygın eğitim faaliyetleri de düzenlenmektedir. Bu kapsamda ilk olarak İl Millî Eğitim Müdürlüklerince 2011 yılında sınır illerde misafır konumunda olan Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarının eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerekli çalışmalar bölgesel olarak başlatılmıştır. Bu çalışmalar yetişkinlere yönelik olarak Halk Eğitimi marifetiyle çadırlarda, konteynerlerde ve okullarda sürdürülmektedir. Bu kapsamda Hatay ilinde oluşturulan geçici barınma merkezlerinin tamamında İl Millî Eğitim Müdürlüğü halk eğitimi merkezleri aracılığı ile başta Türkçe dil kursları olmak üzere birçok alanda kurslar açılmış ve her yaş grubundan Suriyeli misafirin bu kurslara katılımı sağlanmıştır. Hatay ilindeki eğitim öncelikle Türkçe müfredat üzerinden, çocuklara Türkçe öğretecek Arapça bilen öğretmenler görevlendirilerek başlatılmış ve buna ek olarak boş zamanlarında Suriyeli öğretmenlerin kendi müfredatlarında, öğrencilerin eğitimlerine kaldıkları yerden devam etmelerine izin verilmiş; bu sistem 2011-2012 öğretim yılında bu şekilde Bakanlık yetkililerinin zaman zaman sahada yerinde incelemeleri ile devam etmiştir.

17 14.10.1983 tarih ve 2922 sayılı kanun, RG 19.10.1983- 18196.

18 Suriyeli geçici korunanlar bakımından okullaşma düzeyi %15-20 oranındadır (Erdoğan, 2014, s. 15).

19 MEB Eğitim Dairesi Müdürlüğü’nden yetkili ile gerçekleştirilen kişisel görüşme ile elde edilmiştir.

Ancak Bakanlık Bilgi Notu'nda belirtildiği üzere; 2012 yılının son döneminde ülkemize yönelik akının artarak devam etmesi ve daha yüksek kapasiteli geçici barınma merkezlerinin oluşturulmasının ardından Bakanlık eğitim öğretim faaliyetlerini koordine edecek personel görevlendirmelerini yapmış, eğitim öğretim dairelerinden sorumlu Müsteşar Yardımcısı görevlendirilmiş ve AFAD ile koordineli olarak eğitim ortamları oluşturulmuştur.

2012 Kasım ayında, Adıyaman, Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa illerinde yürütülen faaliyet ile ilgili yerinde incelemeler yapan eğitim müsteşarlığı heyeti süreç yönetiminde kademeli olarak politika değişikliği kararı almış ve öncelikle Türkçe öğretilmesi ve Türkçe müfredat uygulanması yerine, ülkelerinde yarım bırakmak zorunda kaldıkları eğitimlerine kaldıkları yerden devam etmelerini, bu sayede kısa bir süre içerisinde geri dönülebilmesi durumunda sene kaybı yaşanmasının önüne geçilmesinin hedeflendiği ve bu kapsamda Suriyeli öğretmenlerin yürütülen eğitim öğretim faaliyetlerine gönüllü olarak destek olabilmelerinin sağlandığı ifade edilmektedir.

2012-2013 yılları arasında şehir merkezlerine yönelik yaşanan yoğun akın sonucu, İstanbul başta olmak üzere büyük-şehirlerdeki Suriyeli sayısının artması sağlanan hizmetlerde sıkıntılara neden olmuş ve belediyeler ile sivil toplum kuruluşları desteği ile şehir merkezlerinde Suriyelilere yönelik eğitim hizmetleri sunulan merkezler oluşturulmaya başlanmıştır. Bu bağlamda Bakanlık, Eylül 2013'te konu ile ilgili yürütülen çalışmalarda yol gösterici ve uygulamalarda birlikteliği sağlayıcı bir düzenleyici yazıyı 81 il valiliğine göndermiştir.

Suriyelilere yönelik yürütülen faaliyetlerde Bakanlık işbirliği içinde olduğu Başbakanlık AFAD, UNICEF ve UNHCR'ın katılımı ile bir çalışmaya grubu oluşturmuştur ve rutin istişare ve değerlendirmeler ilgili birimlerle paylaşılmıştır. Böylece 2013-2014 öğretim yılında geçici barınma merkezlerinde yürütülen faaliyetlerin büyük oranda düzenli hale geldiği Bakanlıkça ifade edilmektedir. Bu süreçte yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriye vatandaşlarının statüsü belli olmuş ve buna bağlı olarak uygulamaların yasal bir zemine oturtulması amacıyla 2014 Eylül ayında "Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri" konulu 2014/21 sayılı genelge yayımlanmıştır. Bu bağlamda [Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü \(2014\)](#) tarafından yayınlanan "Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri" genelgesinde detaylar düzenlenmiştir. Bu Genelge'nin 2. maddesine göre Bakanlık Müsteşarı kontrolünde bir Bakanlık Komisyonu kurulacaktır. Komisyon, kitlesel olarak ülkeye sığınanların eğitim-öğretim ihtiyaçlarına ilişkin raporlar hazırlamak, bu alanda faaliyet gösteren diğer kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve/veya uluslararası kuruluşlar ile koordinasyonu sağlamakla görevlendirilmiştir. Öte yandan İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde yabancılar yönelik eğitim-

öğretim faaliyetleri için bir komisyon kurulması ve söz konusu ilde bulunan yabancılardan, eğitim-öğretim konusunda deneyimli olanlar arasından komisyon tarafından belirlenecek temsilcilerin, gerek görüldüğünde komisyona davet edilmesi imkânı düzenlenmiştir. Aynı maddede geçici barınma merkezlerinde geçici eğitim merkezleri oluşturulması yanında eğitim-öğretim faaliyetine gönüllü olarak destek olmak isteyen yabancılara, eğitim koordinatörü denetiminde bu imkânın sağlanması da hüküm altına alınmıştır. Bakanlık yetkililerinin beyanlarına göre; Suriyelilerin geçici koruma altına alınması ve Bakanlığın konu ile ilgili mevzuat güncellemesi yaparak kayıt kabullerin önündeki engelleri kaldırması sayesinde 2014-2015 öğretim yılında okullaşma oranlarında çok büyük bir artış sağlanmıştır. Geçici barınma merkezleri dışında da sadece Suriyelilere yönelik faaliyet gösterecek eğitim ortamları “geçici eğitim merkezleri” olarak tanımlanarak açılmaya başlandığı, 2015 Haziran ayı itibarıyla geçici barınma merkezlerinde ve şehir merkezlerinde yaklaşık 270 geçici barınma merkezi oluşturulduğu ve bu merkezlere yaklaşık 190.000 Suriyeli öğrencinin devam etmesinin sağlandığı ve ayrıca 2015 yılı Haziran ayı itibarıyla yaklaşık 40.000 Suriyeli öğrenci Bakanlığa bağlı eğitim kurumlarında eğitimlerine devam ettikleri belirtilmektedir.

Ayrıca BMMYK Türkiye Ofisi ile MEB arasında IPA kapsamında doğrudan sözleşme yöntemi ile yaklaşık 10 milyon Avro bütçeli bir geliştirildiği ve projenin ana hedefinin Türk eğitim sistemine uyumu desteklemek ve yetişkinlere yönelik kursların arttırılması olduğu da bilgi notunda belirtilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Geçici koruma, acil kitlesel akın durumlarına çözüm üretmek için oldukça etkili bir yoldur. Bu yöntem devletlerin iç savaştan yahut ülkelerindeki karışık sosyopolitik ortamdan kaçan kişiler gibi 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan mülteci statüsünün aradığı şartları karşılamayan ancak korunmaya ihtiyaç duyan kişilere de koruma sağlamalarına imkân vermekte ve bu boşluğu doldurmaktadır. Ayrıca kitlesel akına neden olan krizin boyutu ve süresi anlaşıldıktan sonra daha kalıcı çözümler sunulması için de fırsat tanımaktadır.

Geçici korumanın bir başka avantajı da, kitlesel bir akına cevabın global ölçekten çok bölgesel seviyede verilmesinin daha etkili olmasıdır. Bölgesel seviyede sorunların tespit edilmesi ve yeknesak bir uygulamanın sağlanması da bu yöntemle daha kolay olmaktadır. Sığınmacılarla kabul ülkesinin aynı bölgede olmasının, sığınmacıların bu ülkelerle var olan aile ilişkileri- dil- kültür gibi ortak özelliklerinden de faydalanılarak kişilerin kabul ülkesiyle bütünleşmesini daha çok kolaylaştırabileceği gibi, sığınma hakkı tanıyan ülkenin üstleneceği toplumsal yardım giderlerinin azalmasına dayardım edebilecektir. Ancak bu noktada geçici korumanın kendi başına bir çözüm olmadığını

sadece gönüllü geri dönüş, 3. ülkeye yerleştirme, entegrasyon ve vatandaşlık gibi nihai bir çözüme giden yolda fonksiyonel bir adım olduğunu mutlaka göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Türkiye bakımından konuyu irdelediğimizde de, Suriye’de yaşanan çatışmalar nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve Türkiye’ye sığınan Suriyelilere yasal düzenlemelerle birlikte “geçici koruma statüsü” tanınmış ve temel hizmetlerden faydalanmaları sağlanmıştır. Ancak çalışma boyunca da ifade edildiği üzere geçici korumada hedef, çatışma veya kargaşanın devam ettiği sürece koruma sağlamak ve menşe ülkede istikrar ve güvenlik sağlandığında da kişilerin geri dönüşlerine yardımcı olmaktır. Mevcut durum açısından konu ele alındığında ise, ilk kabullerin gerçekleştiği 2011 yılında savaşın kısa süreceği ve “misafir” olarak adlandırılan Suriyelilerin savaş sonrası ülkelerine geri dönecekleri üzerine bir strateji geliştirilmiştir. Rejime bağlı silahlı birliklerle muhalifler arasında yaşanan çatışmalar bir yandan sürerken, etnik ve dini inanç grupları arasında yaşanan çatışmalarla birlikte, ülkede savaşın yakın gelecekte sona ereceği söylemek mümkün değildir. Öte yandan savaş Suriye’yi yerle bir etmiş ve yaşanamaz hale getirmiştir. Suriyelilerin savaş bitse dahi görülür bir iyileşme yaşanmadan ülkelerine dönmek istemeleri de olası değildir. Kosova krizi gibi yaşanan tecrübeler de kişilerin kabul ülkesinde kalış süreleri arttıkça kalış eğilimlerinin de arttığını göstermektedir. Esasen bu durum insan fitratının da bir gereğidir. Savaştan kaçan ve travma yaşayan kişilerin yeni bir ülkeye yerleşerek yeni bir hayat kurmaları sonrası tekrar sıkıntı yaşadıkları ülkeye dönmeleri zaman geçtikçe zorlaşmaktadır. Bosna Hersek’ten kaçan kişilerin çoğunluğu ilk dönemlerde çatışma bittikten sonra evlerine dönmek istediklerini ifade etmişler ve bu bağlamda ihtiyaçları sadece geçici bir süre için barınacak yer ve yiyecek, sağlık gibi temel hizmetler olarak düşünülmüş, ancak zaman ilerledikçe kişilerin ya geri dönüş istekleri azalmış ya da ülkelerindeki durumun düzeliş de geri dönebileceklerine inançlarının kalmadığını ifade etmişlerdir²⁰ (Thorburn, 1995, s. 471). Böylece sağlanması gereken imkânlar da uzun vadeli bir stratejiyi gerektirmiştir.

Benzer bir durum Türkiye’deki Suriyeliler için de geçerlidir. AFAD tarafından 2013 yılında yapılan “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar 2013 Saha Araştırmasında kamplarda yaşayan Suriyelilerin yüzde 56’sı ve kamp dışında yaşayan Suriyelilerin yüzde 63’ü, ülkelerindeki çatışmalar bittiğinde geri dönmek istediklerini belirtmişlerdir. Hacettepe Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi (HUGO) tarafından 2015 tarihli bir araştırmada dahi savaş bitince ülkelere geri dönmek isteyen kişilerin oranı %50’nin olarak belirlenmiştir. Ancak bu oran her geçen gün düşmekte, Türkiye’deki Suriyeliler zaman geçtikçe Türkiye’de sürekli olarak kalmayı tercih etmektedirler. Ancak statülerindeki belirsizlik onların hayata

²⁰ İngiliz İçişleri Bakanlığı, Alman Adalet Bakanlığı ve Slovenya Göç ve Mülteciler Ofisi ile gerçekleştirilen mülakatlar.

devam etmelerine de imkân vermemektedir. Artık geçicilik üzerine değil, bu kişilerin büyük bir oranda kalıcı olacağı bilgisi üzerine bir strateji geliştirilmesi gerekmektedir.

Sadece geçici korumanın devam ettiği süre zarfında değil, geçici korumanın sona ermesinden itibaren de en önemli olacak husus kuşkusuz eğitimidir. Geçici koruma sonrası Suriyelilerin Türkiye'ye entegrasyonu söz konusu olduğunda Türkçeyi öğrenmiş ve eğitim sistemine dâhil edilmiş olmaları pek çok sorunu baştan önleyecektir. Bunun yanında Suriye'deki iç savaşın ortadan kalkması ve geçici korunanların ülkelerine geri dönmeleri ihtimalinde de eğitilmiş kişiler olarak ülkelerinin yeniden gelişimine katkıda bulunmaları çok büyük önem arz etmektedir.

Ancak bunu gerçekleştirmek maalesef çok da kolay değildir. Her şeyden önce dil farklılığı, eğitimin yaygınlaştırılması önünde çok ciddi bir engel teşkil etmektedir. Dil öğrenmeden entegrasyon mümkün değildir. Bu bağlamda sadece devlet kurumlarının değil, sivil toplum kuruluşlarının da, başta çoğunluğu oluşturan 0-18 yaş arası Suriyeliler olmak üzere, tüm geçici korunanlara Türkçe öğretilmesi konusunda çalışma yapmaları gerekmektedir. Sadece yurt içi faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının değil, uluslararası kuruluşların da desteğinin sağlanması için kampanyalar yürütülmelidir.

Ayrıca yine genç Suriyeli nüfusun örgün eğitime katılmasının da sağlanması için birlikte hareket edilmesi ve gönüllü kişilerin sürece dâhil edilmesi gerekmektedir. Bu noktada üniversitelerin Arap Dili ve Edebiyatı ve İlahiyat Fakülteleri hem Türkçe eğitimi hem de örgün eğitim konusunda projeler ve pilot uygulamalar geliştirmelidir. Öğrencilerin Arapça seviyelerine göre Suriyeli çocuklarla birebir çalışmaları bir nevi staj yapmaları şeklinde pilot uygulamalar başlatılabilir.

Türkiye tarafından Suriyeli geçici korunanlara sağlanan hizmetler hem uluslararası hukuk metinlerine hem de gelişmiş toplum standartlarına uygun bir düzeyde sağlanmaktadır. Bundan sonra atılacak adımların Suriyelilerin büyük oranda kalıcı olacakları kabulü esas alınarak atılması gerekmektedir. Yarısından fazlasını 18 yaş altı genç nüfusun oluşturduğu bir kitlenin öncelikle yaşadıkları savaş travmasını atlatmak ve hayata devam etmek için hedefe ihtiyacı vardır. Gençler bakımından bunun yolu eğitime ve hayata dâhil olmaktan geçmektedir. Eğitime dâhil edilmeyen, sokaklara veya çalışma hayatına atılan çocuklar çok geçmeden toplumun karşısına kriminalize olmuş olarak çok daha ciddi sorunlarla çıkacaktır. Maddi kayıpların telafisi yapılabilir ancak kayıp nesiller telafi edilemezler.

Temporary Protection Status and an Evaluation of Services Provided to Syrians in Turkey

Esra Yılmaz Eren^a

Abstract

The status of *temporary protection* is provided to Syrians in Turkey, who number over 3 million, in accordance with the Law on Foreigners and International Protection. This study examines temporary protection status legally and discusses the specifications of the status comparatively through the EU Directive on Temporary Protection. The last section addresses services that the Directive of Temporary Protection provides to the temporarily protected Syrians in Turkey; in that respect, opinions and recommendations are presented in light of the observations acquired from the EU application.

Keywords

Syrians • Temporary protection • EU Directive on temporary protection • Directive of temporary protection

a (✉) Esra Yılmaz Eren, Faculty of Law, Türkisch-Deutsche Universität, Şahinkaya Cad. No: 86 Beykoz İstanbul 34820 Turkey. Email: eren@tau.edu.tr

Received: June 3, 2016

Revision received: June 25, 2016

Accepted: July 7, 2016

OnlineFirst: August 18, 2016

Copyright © 2016 • The International Refugee Rights Association • <http://mejrs.com/en>

ISSN 2149-4398 • eISSN 2458-8962

DOI 10.12738/mejrs.2016.1.2.0004 • Summer 2016 • 1(2) • 132-139

Temporary protection status is a type of protection provided to foreigners who have been forced to leave their country for reasons like war, civil conflicts, or natural disasters and who seek refuge in a country en masse for the purpose of finding protection of an emergency and temporary nature. Because of the great number of people who seek refuge in a country using this status, individual assessments cannot be made; not implementing normal asylum procedures aims to place those urgently facing a problem in a secure environment and guarantees basic human rights on the principle of not being sent back in the first place.

The conceptualization of temporary protection and its basis on legal grounds occurred after the clashes experienced in former Yugoslavia and Kosovo in the 1990s. Temporary protection¹ used as a complimentary opportunity for protecting refugees was organized through the EU Directive on temporary protection,² the first binding text in this field. The purpose of the directive is to determine the required minimum standards for providing displaced people coming en masse from third countries who cannot return to their homeland; it was determined as the stabilizing efforts shown by member states who accept displaced persons (Art. 1). Thus in light of the EU application, a solution is found for emergencies and a limited time for people who have been forced to leave their countries en masse because of systematic or widespread violations of human rights, armed conflict, or widespread violence but who do not have a reason such as seeking long-term asylum in another country in the first place (Goodwin-Gill & McAdam, 2007, p. 340).

Conditions must be met, such as those able to be evaluated as an opportunity beyond the ordinary law and asylum system, that prevent a person from being granted refugee status, the existence in particular of a mass influx in order to implement temporary protection status for those whose opportunity to apply for ordinary asylum has gone in some cases, a government that accepts people but remains inadequate at sustaining a community of people in this nature, or a state of individual methods that does not work for applying regular asylum procedures. Ensuring criteria is sought by not evaluating a great number of people seeking refuge as a mass influx in every situation in the form of: a) a significant number of people arrive at an international border together, b) arrival happens in a quick period of time, c) the accepting country has insufficient capacity to host this number of people, and d) this number of asylum seekers is unable to provide responses through the individual asylum procedure.

1 United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): Guidelines on Temporary Protection (2014, para. 3).

2 Council Directive 2001/55/EC of July 20, 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between member states in receiving such persons and bearing the consequences thereof.

Member States Obligations toward Temporary Protection in the Context of the EU Directive on Temporary Protection

The Directive on temporary protection organizes the state-provided facilities under the heading of “Member States’ Obligations toward People Benefitting from Temporary Protection.” In the Directive, the facilities that will be provided to those with temporary protection are composed of regulations related to providing residence permits during the temporary protection period, issuing visas, information, readmission, protecting registration and data, housing and accommodation opportunities, social assistance, health assistance, education, family reunification, and unaccompanied children. It is necessary to indicate at this point that obligations located in Section 3 of the Directive set the minimum standards in terms of member states.

Temporary Protection and Syrians in Turkish Law

What will become of the legal status of Syrians who have taken refuge in Turkey as a result of the turmoil experienced in the Syrian Arab Republic has been discussed since 2011. Syrians in Turkey who were provisioned through “temporary protection” in Article 91 of the Foreigners and International Protection Act that came into force on April 11, 2014 gained legal status.³ Topics like coordination with those people seeking refuge entering and being accepted into Turkey en masse and those returning voluntarily from Turkey to their countries, alongside the collaboration of measures that will be taken against these mass movements with national and international institutions and organizations during this process, were regulated by the Directive of Temporary Protection that entered into effect on October 22, 2014.⁴

In the scope of this directive, which included this concept of temporary protection for the first time in national legislation, temporary protection status has been provided since April 28, 2011 to stateless peoples and refugees, and to citizens of the Syrian Arab Republic who took refuge in Turkey individually or en masse from the Syrian Arab Republic as a result of the events that occurred there.⁵

3 YUKK Art. 91: “(1) Foreigners who have been forced to leave their country, who are unable to return to the country they left, who come to our borders en masse with the intention of finding emergency temporary protection, or who passed into our borders can be provided temporary protection. (2) Transactions that will be performed when these people leave from Turkey, their acceptance into Turkey, and their stay, rights, and obligations in Turkey are organized through the measures to be taken against mass movements, through the coordination and cooperation among national and international institutions and organizations, and through the regulation that is determined by the duties and powers of the institutions and organizations who will take the task in the center and countryside and will be issued by the Council of Ministers.”

4 The Temporary Protection Directive became effective on October 13, 2014, and Regulation No. 2014/6883 on October 22, 2014 by being published in the Official Gazette No. 29153.

5 In fact, preparatory studies of the Regulation discussed covering asylum seekers from Iraq, but this offer was not adopted.

The opportunities that were provided by Turkey to those Syrians temporarily protected in Turkey were organized in Chapter 6, “Services That Will Provide Temporary Protection,” of the Directive of Temporary Protection. With respect to Article 26 of the Directive, services envisaged to provide temporary protection were seen as health, education, access to the job market, translations with social assistance and services, and similar considerations.⁶

Educational opportunities that would be given to Syrians under temporary protection are regulated in Article 28 of the Directive of Temporary Protection. Under this directive, educational activities for the temporarily protected within and outside of the sheltering centers are to be conducted by the Ministry of Education (MoNE). In this context, Article 28a stipulates that children between 54-66 months old can be given pre-school education services; Article 28b, that children of primary and middle school ages can be given educational activities; and Article 28c, that language education, vocational training, and skills and hobby courses can also be organized upon request for all age groups. Additionally, principles and procedures related to associate degree programs and higher education are to be determined by the Presidency of the Higher Education Council (YÖK; Art. 28/2). More than half of Syrians in Turkey are children and youths under 18. Some problems have been experienced on the topic of schooling Syrian children because of not knowing the Turkish language. Pursuant to MoNE’s Circular No. 21, Syrian children who have arranged temporary protection identification can enroll in primary and secondary education. There are 400,000 school-aged children, and 70,000 of them see an education in Turkish (Okur, 2015).

In terms of the temporarily protected, enrollment in a general sense has remained low.⁷ The language difference is of course the most important reason for this. The Prime Ministry of Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) has formed a research group with the involvement of the United Nations International Children’s Emergency Fund (UNICEF) and UNHCR on activities performed for Syrians, and routine consultations and assessments are shared with relevant departments. Meanwhile, the Directive of Temporary Protection has made the status of Syrian citizens clear, and as a consequence, Circular No. 2014/21, “Education Services for Foreigners,” was released in September 2014 for the purpose of placing applications on legal ground. In this regard, details are spelled out in the “Education Services for Foreigners” Circular, issued by the MoNE’s General Directorate of Basic Education (Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Müdürlüğü, 2014). In accordance with Article 2 of this Circular, it was decided to establish a Ministerial Commission in control of the

6 “Under the scope of this Regulation, foreigners are to be provided with health, education, access to the labor market, translations with social assistance and services, and similar services.”

7 In terms of Syrians temporarily protected, enrollment levels are at 15-20% (see Erdoğan, 2014, p. 15).

Undersecretary of the Ministry; alongside the creation of temporary learning centers in temporary shelter centers, foreigners who want to support educational activities on a voluntary basis are ensured this opportunity's provision under the inspection of the training coordinator. According to statements from the Ministry officials, by having Syrians taken under temporary protection and the Ministry's legislation related to the subject updated, enrollment saw a great increase for the 2014-2015 academic year, thanks to the removal of obstacles from enrollment admissions. It was stated that educational environments showing activities only for Syrians outside of temporary shelter centers have begun opening as *temporary learning centers*; as of June 2015, about 270 temporary shelter centers were created in city centers, and these center are said to provide nearly 190,000 Syrian students the opportunity to continue schooling there, in addition to the 40,000 Syrian students who have continued their education in MoNE-affiliated institutions. As of today, this number has reached 450,000 ([Milli Eğitim Bakanlığı, 2016](#)).

Result and Recommendations

Temporary protection is an effective way of addressing situations of urgent mass influxes. This method fills the gap and provides protection only to people who, needing it, meet the state requirements for seeking refugee status, located in the 1951 Geneva Convention, such as peoples fleeing from civil war or complicated socio-political environments. Also, after the size and duration of a crisis that causes a mass influx is understood, it recognizes the opportunity for more permanent solutions to be offered.

During this time it is not just continuing temporary protection; from the beginning to the end of the temporary protection, the issue that will be most important is education. When the topic is Syrians integration to Turkey after the temporary protection, learning Turkish and including it in the education system will prevent the start of many problems. Alongside this, in the event of the end of Syria's civil war and the temporarily protected returning to their countries, contributing to the redevelopment of countries by having people educated is of great importance.

Unfortunately, however, this is not so easy to have happen. Before everything else, the language difference stands as a very serious obstacle in front of the dissemination of education. It is not possible to integrate without learning the language. In this regard, not just government agencies but also non-governmental organizations need to do research on the topic of teaching Turkish to all of the temporarily protected, including Syrians in the 0-18 age group who make up the majority. Non-governmental organizations should not just show domestic activities but should conduct campaigns to ensure the support of international organizations.

Additionally, the young Syrian population again needs to act together to ensure their participation in formal education, which should include volunteers in the process. On this point, universities' Arabic Language, Literature, and Theology Departments should develop pilot implementation studies on the topics of both Turkish education and formal education. Pilot implementations can be started in the form of one-on-one studies with Syrian children in accordance with the students' level of Arabic.

The services that Turkey provides to temporarily protected Syrians are at levels appropriate to both international legal texts as well as the standards of sophisticated societies. After this, the steps that are to be taken must be taken on the basis of accepting that many Syrians will be staying. More than half of those living primarily en masse are formed of youths under the age of 18 who need goals in order to overcome the trauma of war and continue living. From the perspective of the youth, this path goes to include education and life. Children who are excluded from education and take to the streets or a working life quickly come to much more serious problems by being criminalized across the community. One can compensate for economic losses; lost generations, however, cannot be compensated for.

Kaynakça/References

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2015). *Geçici koruma altındaki yabancılara ilişkin sağlık hizmetlerinin yürütülmesi* (12.10.2015 tarihli ve 34202324/ 010.06.02- 21628 sayılı 2015/8 genelge). https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2311/files/2015-8_Genelgemiz.pdf adresinden edinilmiştir.
- Arenas, N. (2005). The concept of 'Mass Influx of Displaced Persons' in the European directive establishing the temporary protection system. *European Journal of Migration and Law*, 7(4), 435–450.
- Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı. (2013). *Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar 2013 saha araştırması sonuçları*. https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30.12.2013_tr.pdf adresinden edinilmiştir.
- Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (2016). *Suriyeli misafirlerimiz kardeş topraklarında*. <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/98-2014061912629-suriyeli-misafirlerimiz.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Çiçekli, B. (2016). *6458 sayılı kanuna göre düzenlenmiş yabancılar ve mülteci hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Council of the European Union. (2001). *Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on Minimum Standards for Giving Temporary Protection in the Event of a Mass Influx of Displaced Persons and on Measures Promoting a Balance of Efforts Between Member States in Receiving such Persons and Bearing the Consequences Thereof*, 7 August 2001, OJ L.212/12-212/23; 7.8.2001, 2001/55/EC. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/3ddcee2e4.html>
- Council of the European Union. (2004). *Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the Residence Permit Issued to Third-Country Nationals Who are Victims of Trafficking in Human Beings or Who Have Been the Subject of an Action to Facilitate Illegal Immigration, Who Cooperate With the Competent Authorities*, 6 August 2004, OJ L. 261/19-261/23; 6.8.2004, 2004/81/EC. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/4156e71d4.html>

- Erdoğan, M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal uyum ve kabul araştırması*. <http://www.hugo.hacettepe.edu.tr/TurkiyedekiSuriyeliler-Syrians%20in%20Turkey-Rapor-TR-EN-19022015.pdf> adresinden edinilmiştir.
- European Consultation on Refugees and Exiles. (1994). *A European refugee policy in the light of established principles*. London, England: Author.
- European Council on Refugees and Exiles. (2004, 1 June). *Broken promises - forgotten principles. An ECRE evaluation of the development of EU minimum standards for refugee protection. Tampere 1999 – Brussels*. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/4124b3cc4.html>
- Fitzpatrick, J. (2000). Temporary protection of refugees: Elements of a formalized regime. *The American Journal of International Law*, 94(2), 279–306.
- Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik. (2016). *Resmi Gazete*. 29594 sayılı. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/01/20160115-23.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014, 22 Ekim). *Resmi Gazete*. 29153 sayılı. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Goodwin-Gill, G., & McAdam, J. (2007). *The refugee in international law*. New York, NY: Oxford University Press.
- Joly, D. (1998). Temporary protection within the framework of a New European Asylum Regime. *International Journal of Human Rights*, 2(2), 49–76.
- Kerber, K. (1999). Temporary protection in the european union: A chronology. *Georgetown Immigration Law Journal*, 14(1), 35–50.
- Kerber, K. (2002). The temporary protection directive. *European Journal of Migration and Law*, 4, 193–214.
- Kjaerum, M. (1994). Temporary protection in europa in the 1990s. *International Journal of Refugee Law*, 6(3), 444–456.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2016). *Türkiye’de 450 bin Suriyeli öğrenci eğitim görüyor*. <http://www.meb.gov.tr/turkiyede-450-bin-suriyeli-ogrenci-egitim-goruyor/haber/12158/tr> adresinden edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Müdürlüğü. (2014). *Yabancılar yönelik eğitim öğretim hizmetleri* (30 Eylül 2014 tarihli 10230228/235/4145933 sayılı ve 2014/21 no’lu Genelge). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html adresinden edinilmiştir.
- Nykanen, E. (2012). *Fragmented state power and forced migration- a study on non- state actors in refugee law*. Leiden-boston, Netherlands: Martinuss Nijhoff Publishers.
- Okur, E. (2015, Mayıs). *Geçici hukuki koruma kapsamında bulunan Suriyeliler*. Uluslararası Hukuk ve Türk-Alman Hukukunda Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Statüsü Uluslararası Sempozyumu’nda sunulan bildiri, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Özkan, I. (2013). *Göç, iltica ve sığınma hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Perliss, D., & Hartman, J. F. (1986). Temporary refugee: Emergence of a customary norm. *Virginia International Law Review*, 26, 551–626.
- Tarhanlı, T. (2004). *Türk mülteci hukuku ve uygulamadaki gelişmeler sempozyum kitabı*. İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları.
- Thorburn, J. (1995). Transcending boundaries: Temporary protection and burden-sharing in Europe. *International Journal of Refugee Law*, 7(3), 459–480.

- UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR). (1999). *General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13 of the Covenant)*, 8 December 1999, E/C.12/1999/10. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/4538838c22.html>
- UN High Commissioner for Refugees. (1992). *Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status*. Geneva: Author.
- UN High Commissioner for Refugees. (1994, 1 January). Note on temporary protection in a broader context. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/3ae6b32514.html>
- UN High Commissioner for Refugees. (2001, 19 February). *Global consultations on international protection/third track: Mechanisms of international cooperation to share responsibilities and burdens in mass influx situations (EC/GC/01/7)*. Retrieved from <http://www.refworld.org/docid/3ae6b35418.html>
- UN High Commissioner for Refugees. (2012). Guidelines on temporary protection or stay arrangement. Retrieved from <http://www.refworld.org/pdfid/52fba2404.pdf>
- United Nations General Assembly Executive Committee of the High Commissioner's Programme. (1981). *Protection of Asylum-Seekers in Situations of Large-Scale Influx* Protection of Asylum-Seekers in Situations of Large-Scale Influx No. 22 (XXXII). Retrieved from <http://www.unhcr.org/excom/exconc/3ae68c6e10/protection-asylum-seekers-situations-large-scale-influx.html>
- United Nations General Assembly Executive Committee of the High Commissioner's Programme. (2004). *Conclusion on international cooperation and burden and responsibility sharing in mass influx situations conclusion on international cooperation and burden and responsibility sharing in mass influx situations No. 100 (LV)*. Retrieved from <http://www.unhcr.org/excom/exconc/41751fd82/conclusion-international-cooperation-burden-responsibility-sharing-mass.html>
- Wouters, K. (2009). *International legal standards for the protection from refoulement*. Cambridge, UK: Intersentia.

Değerlendirmeler

Reviews

Küreselleşme Çağında Göç ve Türkiye

Migration and Turkey in the Globalization Age

Mehmet Fatih Aysan^a

Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar
S. Gülfer İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner
İstanbul, 2012, İletişim Yayınları, 613 sayfa

Modern göç çalışmalarının öncülerinden kabul edilen ünlü coğrafyacı Ernst Ravenstein, “Göçün Kuralları” adlı eserini yazalı yaklaşık 130 yıl oldu. Bu süre zarfında göçü tetikleyen sosyoekonomik ve siyasi etkenlerde büyük değişiklikler olmasa da göçün türlerinde, dinamiklerinde ve etkilerinde önemli değişiklikler oldu. Son yıllarda çokça tartışılan küreselleşme olgusu, uluslararası göçlerden beslenirken daha da önemlisi göçü besleyen etkenleri de beraberinde getirdi. Giddens (1990) küreselleşmeyi, sosyal ilişkilerin yoğunlaşarak farklı yerelliklerin birbirine bağlanması olarak tanımlarken Robertson (1992), dünyanın mecazi anlamda “daralması” ve bir bütün olarak idrakinin kuvvetlenmesi olarak açıklar. Tanımlar farklılaşsa da göçle alakalı iki önemli unsurun küreselleşmeyi beslediğini söyleyebiliriz. Bunlardan birincisi, dünyanın farklı bölgelerindeki insanların hiç olmadığı kadar birbirinin farkında olmaları; ikincisi ise, bu insanların yoğun ve hızlı bir karşılıklı etkileşim içinde olmalarıdır. “Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar” adlı derleme kitap, göç olgusuyla ilgili gelişmeleri, küresel dinamikleri de dikkate alarak Türkiye merkezli bir bakış açısıyla okuyucuya sunuyor. 27 farklı makaleden oluşan oldukça hacimli bu kitap; emek göçü, zorunlu göç, düzensiz göç, kimlik, kadın, dayanışma, göç politikaları, göç çalışmalarında yöntem ve kuram olmak üzere çok geniş bir yelpazede farklı açılardan göç olgusunu okuyucuya sunuyor. Kitaba katkıda bulunan genç yazarların siyaset bilimi ve uluslararası

a (✉) İstanbul Şehir Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Kuşbakışı Caddesi No: 27 Altunizade, Üsküdar 34662 İstanbul. Eposta: mfaysan@sehir.edu.tr

ilişkiler, sosyoloji, sosyal hizmetler gibi farklı alanlardan gelmeleri kitaba önemli bir zenginlik katıyor. Küresel dönemde göçü farklı yönleriyle irdeleyen bu kitap, göç çalışmalarıyla ilgilenen araştırmacılar, konuya ilgi duyan öğrenciler, sivil toplum kuruluşu yetkilileri ve kamu çalışanlarının dikkatle okuyabilecekleri özgün bir çalışma.

Kitap üç kısımdan oluşmaktadır. “Tarihsel ve Kuramsal Çerçeve” başlıklı ilk kısımda, uluslararası göç literatüründeki kavramsal, kuramsal ve metodolojik tartışmalara yer verilmiş. Kitabın da giriş makalesi olan “Göç Çalışmalarındaki Temel Kavramlar” başlıklı bölümde kitabın odağını açıklayan, Nermin Abadan Unat ile göç üzerine yapılan mülakata yer veren ve kısaca kitaptaki makaleleri tanıtan N. Aslı Şirin Öner, okuyucunun beklentisinin aksine göçle ilgili kavramlara odaklanmamış. “Uluslararası Göç Yazınında Bütünleyici Bir Kurama Doğru” başlıklı makalesinde Deniz Şenol Sert, uluslararası göç kuramlarını ayrıntılı biçimde incelemiş. Ancak yazarın iddiasının aksine, göç alanında gerçekten de bütünleyici bir kurama yaklaşıyor muyuz veya böyle bir bütüncül kuram gerçekten mümkün mü soruları hâlâ araştırmacıların cevaplaması gereken önemli bir mesele olarak karşımızda durmakta. Belkıs Kümbetoğlu, göç çalışmalarında yöntem açısından makro ve mikro düzeyde iki yönelimden bahsettiği çalışmasında daha çok nitel yöntemlerin göç çalışmalarındaki kullanımına odaklanmıştır.

“Uluslararası Göç Alanı ve Yazınında Süregelen ve Yeni Ortaya Çıkan Yükselimler” adlı ikinci kısımda, sosyal bilimlerin hemen hemen her alanında bulabileceğimiz güncel çalışma alanları göç odaklı olarak okuyucuya sunulmuş. Güncel tartışmalar ışığında özellikle Türkiye’den seçilen örneklerle göç ve bağlantılı konular işlenmiş. Her ne kadar 10 ayrı alt başlıkta (emek göçü, göçmen uyumu, zorunlu göç ve ülke içinde yerinden edilme, geriye göç, göçmenler arası dayanışma, kadın ve göç, göç ve vatandaşlık ve kimlik anlayışlarında yaşanan değişim, diaspora ve ulus ötesi göç, düzensiz göç, emekli göçü) verilse de bu konular arasında geçişkenlikler de bulunmakta. Örneğin, Ayşe Akalın’ın emek göçü başlığı altında sunulan “Açık, Döner, Mühürlü Kapılar: Yirminci Yüzyılda Batı/Doğu Ekseninde Emek Göçünün Seyri” adlı yazısı, vatandaşlık ve kimlik anlayışlarında yaşanan değişim başlığının altına da değerlendirilebilirdi. Bu da aslında göçü doğuran olguları ve göçün sonuçlarını birbirinden ayırmanın ne kadar da güç olduğunu bize göstermektedir.

Hepsi titizlikle hazırlanmış bu makaleler, Türkiye’nin ve Türklerin göç deneyimlerini göz ardı etmeden uluslararası göçün farklı ve yeni şekillerini okuyucuya sunmakta. Bu bölümdeki makaleler arasında özellikle iki tanesi konu ve analiz açısından öne çıkmakta. “Göçmenler Arasındaki Dayanışmacı Ağların Dönüşümü: Göçmen Sivil Toplum Örgütlerinin Yeni Misyonu” başlıklı çalışmasıyla Emrah Akbaş, göçmen dayanışma ağlarının kazandıkları yeni anlamı ve bunların önemini derinlemesine

incelemiş. “Göçün Kadınlaşması ve Sosyal Refah Rejiminin Dönüşümü: İtalya Örneği” adlı makalede ise Gülfer İhlamur-Öner, eski dönemlerden farklı olarak göçün giderek kadınlaştığını ve İtalyan refah rejimindeki dönüşümünün düzensiz göçmen kadın emeğini çekmede önemli bir rol oynadığını iddia etmekte.

Kitabın üçüncü ve son kısmında ise göç politikalarına yer verilmiş. Bu bölümde N. Aslı Şirin Öner, “Çabalar Sonuç Verecek mi? Avrupa Birliği’nin Ortak Bir Göç ve Sığınma Politikası Oluşturma Girişimleri” başlıklı makalesinde, Avrupa Birliğinin ortak bir göç ve sığınma politikası geliştirme yolunda adımlar attığını ve bu çabalarının uluslararası göç olgusuyla ilgili yeni yaklaşımları da beraberinde getirdiğini iddia etmektedir. Özellikle 2015 yılından başlayarak Avrupa Birliği üyesi bazı ülkelerin pratikte Schengen Antlaşması’nı rafa kaldırmaları, üyeler arasındaki tartışmalar ve en sonunda Mart 2016’da Avrupa Birliğinin Türkiye ile yapmış olduğu geri kabul antlaşması ve mültecileri toplu sınır dışı etme uygulamalarından sonra bu makalenin tekrar gözden geçirilmesi gerekiyor. Şebnem Koşar Akçapar, “Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu” başlıklı makalesinde, uluslararası toplumun göçmenlere karşı duyduğu güvensizliğin 11 Eylül sonrasında daha da yükseldiğini iddia etmekte. Ayrıca Kuzey Amerika ve Avrupa’da göç alan hedef ülkelerin göç olgusunu güvenlik penceresinden ele alarak göçe karşı savaş açtıklarını vurgulamakta. Kitabın ve bu bölümün son makalesi olan “Küresel Bir Göç ve Mülteci Rejimine Doğru?” başlıklı çalışmada Gülfer İhlamur-Öner, küresel bir mülteci rejiminin uygulanabilirliğini, son dönemde sıkça kullanılan yeni kavramlar üzerinden tartışmakta. Aslında göçün de ötesinde bu kitabın odak noktası olan mülteciler ile bitirmiş oluyor yazar makalesini ve kitabı. Bu kitapta önemli konu başlıkları incelenmiş olsa da kitapta yeteri kadar irdelenmemiş; ancak ülkemiz için de dikkat edilmesi gereken göçle ilgili birkaç çalışma alanı ortaya çıkmakta. Kitaptaki makalelerin konularına ve yazarların vurgularına bakıldığında uluslararası göç ve özellikle mülteci göçü merkeze alınmış. Her ne kadar bu alan günümüz göç çalışmalarının odağına otursa da kitapta mülteciler dışındaki göçmenlere daha fazla yer verilebilirdi. Küresel firmalarda çalışan kalifiye işçiler, aile birleşmeleriyle gelenler veya ekonomik amaçlarla yasal olmayan yollardan göç eden insanlar gibi farklı grupların mültecilerden çok daha farklı göç ve uyum tecrübeleri olduğunu düşünürsek bu gruplardan ve yaşadıkları tecrübelerden yola çıkarak özgün analizler yapabiliriz. Birçok araştırmacı tarafından kuramsal yönden zayıf olduğu iddia edilen göç çalışmalarına böylelikle önemli kuramsal katkılar da sunulabilir.

Kitapta demografik çalışmaların, özellikle de nicel çalışmalara dayanan yazıların olmaması önemli bir eksiklik. Nüfusbiliminde doğurganlık ve göç ölümler birlikte demografik süreçleri tetikleyen temel etkenlerden birisidir. Bu alanda göçle ilgili birçok modelleme ve niceliksel analiz yapılagelmiştir. Bu önemli olguya demografik bakış açısıyla yaklaşan bir makale olması kitaba zenginlik katardı.

Bu çalışma daha çok Türkiye merkezinden Avrupa'ya bakışı yansıtmaktadır. Bu durum, tarihsel tecrübelerimiz ve büyük miktarda Türkiye'den Avrupa'ya göç etmiş insanların bu kıtada bulunmasından kaynaklanıyor. Ancak en başta Orta Doğu ve Güney Asya olmak üzere, dünyanın geri kalan kısmında da yoğun bir küresel göç dalgası yaşanmakta. Kitabı derleyenlerden Gülfer İhlamur-Öner'in "Küresel Bir Göç ve Mülteci Rejimine Doğru?" başlıklı sonuç bölümünde ifade ettiği üzere, dünya çapında yaklaşık 11 milyon mültecinin %50'si Asya'dan gelirken %20'si Afrika'dan gelmektedir. Bazı ülkelerde yabancı sayısı o kadar artmıştır ki sayıları ülkelerin kendi vatandaşlarının sayısını aşmış durumdadır. Örneğin günümüzde Birleşik Arap Emirlikleri'nin nüfusunun yaklaşık %85'ini yabancılar oluşturmaktadır. Bu sebeplerden ötürü kitapta Asya ve Afrika üzerine hazırlanmış çalışmaların da bulunması kitaba zenginlik katardı.

Son olarak, her ne kadar Suriyeli mülteciler vesilesiyle gayriresmî göç ve mülteciler Avrupa Birliği'nin gündemine otursa da asıl göç veren ve alan ülkeler Asya'da ve Afrika'da bulunmakta. Suriyelilerle birlikte birçok göçmenin Asya kıtasından Afganistan, İran, Ermenistan, Gürcistan gibi farklı ülkelere ekonomik veya siyasi sebeplerden ötürü Avrupa'ya geçme düşüncesiyle gelip bazılarının zaman içinde Türkiye'ye yerleştiği düşünüldüğünde, bu bölgeler ve göçmenler üzerine daha fazla çalışma yapılması elzemdir. Aslında bu noktada gelecekteki çalışmalar için ikinci bir alan açılıyor araştırmacıların önüne: göç veren ülkelerin demografik, sosyal ve ekonomik yapıları açısından incelenmesi. Göçün dinamiklerini daha doğru anlayabilmek, ülke farklılıklarını ortaya koyabilmek ve belki de bu süreci daha iyi yönetebilmek için göç veren ülkelerin daha ayrıntılı çalışılmasına ihtiyaç vardır.

Bu derleme kitap, göç çalışmalarına artarak devam eden ilginin güzel bir ürünü. Özellikle genç araştırmacıların bu alana odaklanarak değerli çalışmalara imza atmaları umut verici. Birçok ülkedeki iç karışıklıklar, savaşlar ve ekonomik sıkıntılar bu alanın daha uzun yıllar araştırmacıların gündeminden düşmeyeceğini gösteriyor. Farklı yaklaşımların, özgün konuların, çalışılmamış bölgelerin ve nüfusların varlığı göç üzerine çalışanlara yeni araştırma sahaları sunuyor.

Kaynakça

- Giddens, A. (1990). *The consequences of modernity*. Cambridge, UK: Polity.
- Ravenstein, E. G. (1885). The laws of migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167–235.
- Robertson, R. (1992). *Globalization: Social theory and global culture* (Vol. 16). London, UK: Sage.

Farklı Karakterdeki Göçlerin Tarihsel Bir Değerlendirmesi: Türkiye'nin Göç Tarihi An Analysis of Different Types of Migrations: History of Migration in Turkey

Ayşe Demir^a

Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler
Der: M. Murat Erdoğan ve Ayhan Kaya
İstanbul, 2015, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 392 sayfa

Tarih boyunca yaşanan bireysel ya da kitlesel göçler, insanların daha iyi yaşam standartları elde etmek amacıyla gerçekleştirdikleri bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ortaya çıkışı çok eskilere götürülebilecek olan göç olgusu, bir taraftan toplumsal, ekonomik ve siyasi dönüşümlerin bir sonucu olarak ortaya çıkarken diğer taraftan bu dönüşümlere katkıda bulunmuştur. Dolayısıyla geldikleri ülkelerde kültürel olarak değişip dönüşen göçmenlerin o ülkeleri de değiştirip dönüştürdüğü söylenebilir. Bu çift yönlü uyumu Türkiye Cumhuriyeti'nin üzerinde yer aldığı topraklarda açık ve net bir şekilde görmek mümkündür. Anadolu topraklarındaki göç hareketliliği ve çift yönlü uyum, Cumhuriyet'in kurulmasından önceki dönemde başlamış ve Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra da devam ederek günümüze kadar gelmiştir. Bu göç hareketliliğini ve çift yönlü süreci anlamak bakımından Anadolu topraklarının sadece yakın tarihindeki göç deneyimlerinin değil aynı zamanda 18. yüzyılın sonundan itibaren belirli aralıklarla yoğunluk kazanan göçlerin değerlendirilmesi de oldukça önemli bir durum arz etmektedir. Literatürde Türkiye'nin göç tarihini kapsamlı bir şekilde ele alan çalışmaların eksikliği hissedilirken M. Murat Erdoğan ve Ayhan Kaya tarafından derlenen ve her biri alanında uzman bilim insanlarının spesifik göç

a Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Çankaya 06530
Ankara. Eposta: aysedemiir@hotmail.com

konularını ele aldıkları makalelerden oluşan “Türkiye’nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler” başlıklı eser, alandaki bu boşluğu doldurması açısından önem taşımaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nun kuruluşundan günümüze ve Anadolu’ya yönelen göçlerin tarihsel bir değerlendirmesinin sunulduğu eserde Türkler, Romanlar, Yahudiler, Afrikalılar, Kırım Tatarları ve Nogaylar, Çerkezler, Suriyeliler gibi birçok grubun farklı dönemlerde Anadolu’ya gerçekleştirdiği kitlesel göç hareketleri ele alınmaktadır. Eserde yer alan makaleler ile bir yandan göçlerle şekillenen Anadolu’nun çok kültürlü yapısı resmedilirken diğer yandan da Türkiye’nin göç tarihinin bütünlüklü bir analizini sunmak amaçlanmıştır.

Önsözde Kemal Karpat, Türklerin Anadolu’ya göçlerini anlamak için göç olgusunu çok geniş tarihî, ekonomik, coğrafi, siyasi ve askerî bir çerçeve içine koymak suretiyle incelemek gerektiğini vurgulamakta, Anadolu topraklarının her bir karışının göçlerle şekillendiğinin, Türkiye’nin göçler sayesinde kurulduğunun, değiştiğinin ve bugün bir millî devlet hâline geldiğinin altını çizmektedir. Karpat’ın dikkat çektiği üzere, bu eserde de göç olgusu geniş bir tarihi çerçeve içinde ele alınmakta ve Balkanlar, Kafkaslar, Orta Doğu, Orta Afrika gibi dünyanın belli noktalarındaki bölgesel çatışmaların neden olduğu zorunlu göçlere yer verilmektedir.

Levent Kayapınar ile Yusuf Ayönü’nün “14. ve 15. Yüzyıllarda Anadolu’ya ve Balkanlar’a Türklerin Göçü” başlıklı makalelerinde Türklerin Anadolu’daki ve Balkanlar’daki göç pratikleri ele alınmaktadır. Anadolu’ya kitlesel hâlde yönelen iki büyük Türk göçü olduğunu ifade eden yazarlar; Oğuz, Bulgar, Peçenek, Kuman, Uz topluluklarının Anadolu’ya yerleşmelerini ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadırlar. Balkanların kalıcı bir Türk yurdu olma özelliği kazanmasının ise Anadolu üzerinden gerçekleşen nüfus ve iskân hareketleri ile mümkün olduğuna dikkat çekmektedirler.

“Anadolu ve Balkanlar’a Romanların Göçü” başlıklı makalesinde Sinan Gökçen, göçün tüm Romanlar için bir yaşam biçimi olmadığına, dolayısıyla Romanların sürekli bir göç hâlinde olmalarına yapılan vurgunun gerçeği yansıtmadığına ve kök saldıkları pek çok mekân olduğu gerçeğinin güncel tartışmalarda çoğu kez göz ardı edildiğine dikkat çekmektedir. Romanların; Roman, Dom ve Lomlar olmak üzere üç gruptan oluştuğunun altını çizen yazar, bu grupların özelliklerini ayrıntılı bir şekilde aktararak Romanlar ile Anadolu’nun yerlileri arasındaki entegrasyona ışık tutmaktadır. Bu açıdan Gökçen’in makalesinin Romanlar hakkındaki olumsuz önyargılardan bağımsız bir şekilde kaleme alındığını görmek mümkündür.

Naim A. Güleryüz, Yahudi göçlerinin ele alındığı “Geçmişten Günümüze Anadolu’ya Yahudi Göçü” başlıklı makalesinde tarihî belgeler, sinagog kalıntıları, lahit ve duvar yazıları gibi arkeolojik bulgulardan hareketle Anadolu coğrafyasındaki Yahudi varlığının çok eskilere dayandığını ifade etmektedir. Aşkenaz ve Sefarad Yahudilerinin 14. ve 15. yüzyıllarda Avrupa’dan Anadolu’ya hangi koşullarda göç ettiklerini ve bu göç sürecinde Avrupa’nın zulmünü ve Osmanlı İmparatorluğu’nun hoşgörülü

tutumunu ayrıntılı bir şekilde kaleme almaktadır. Avrupa'nın zulmü ve Osmanlı İmparatorluğu'nun hoşgörülü tutumuna dair metin boyunca yinelenen ifadeler, makalenin “tarafı” bir bakış açısıyla kaleme alındığı izlenimini uyandırmaktadır.

Afrika'dan göçlerin ele alındığı “Geçmişten Bugüne Siyah Afrika'dan Türkiye'ye Göçler: Kölelikten Küresel Girişimcilığe” başlıklı makalesinde Mahir Şaul, Afrika'dan insanların geçmişte yalnızca köle olarak gelmediğine, kölelerin yanı sıra daha az sayıda da olsa kendi isteğiyle gelen özgür insanların bulunduğu dikkat çekerek önce konunun az bilinen tarafına yani Afrika'dan Anadolu'ya gönüllü olarak gerçekleşen göçe değinmektedir. Yazar, gönüllü göçlere değindikten sonra Afrikalı köle ticaretini ve Osmanlı şehirlerinde bunun ürünü olan Afrikalı köle ve azatlı topluluğu ele almakta, en çok insanın Afrika'nın hangi bölgelerinden getirildiğini, sayılarını ve getirilme yollarını anlatmaktadır. Göç söz konusu olduğunda sayılardan bu denli bahsedilmesi göçü sayısallaştırmakla birlikte, verilen sayıların net olmaması konu hakkındaki belirsizlikleri beraberinde getirmektedir. Şaul'un metnin sonunda 2010 yılında Sahra Altı göçmenleri ile yaptığı alan araştırması bulgularına yer vermesi, kölelikten küresel girişimcilığe nasıl gelindiği noktasında zihin açııcıdır; fakat bu bölüm oldukça kısa tutulmuştur. Afrika'dan Anadolu'ya göçün tarihini ayrıntılarıyla aktaran yazarın kendi alan araştırması bulgularına yeterince yer vermediği görülmektedir.

Kemal Yakut'un “Kırım Tatarları ve Nogayların Osmanlı İmparatorluğu'na Göçleri (1783-1922)” başlıklı makalesinde, Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesinden kısa bir süre sonra başlayan göçler ele alınmaktadır. Kırım Tatarlarını Anadolu'ya göçe zorlayan etkenleri baskıcı tutum, dinî kurumlara saldırılar, Tatarların verimli topraklarına ve diğer ekonomik kaynaklarına el konulması şeklinde açıklayan yazar, göç dalgasının dinî ve millî gerekçelerle başladığının altını çizmektedir. Göç eden Kırım Tatarlarının ve Nogayların sayılarını ve Osmanlı topraklarında nerelere yerleştirildiğini ayrıntılı bir şekilde aktaran Yakut'un da göçü sayısallaştırdığını söylemek mümkündür.

Ayhan Kaya'nın “Türkiye'de Çerkesler” başlığını taşıyan makalesinde Kaya, 2000'li yılların başında Anadolu'da ve Kuzey Kafkasya'da gerçekleştirdiği alan çalışmasından, İngiliz arşivlerinden elde ettiği tarihî belgelerden, Çerkez derneklerinin ve vakıflarının temsilcileriyle gerçekleştirdiği görüşmelerden, yaptığı ikincil kaynak okumalarından ve takip ettiği Çerkez internet sitelerinin sağladığı bilgilerden hareketle Çerkeslerin Kuzey Kafkasya'dan Anadolu'ya doğru gerçekleştirdikleri göç sürecini anlatmaktadır. Anadolu halkının 150 yıl önce Kafkasya'dan gelen ve giyim kuşamı, kültürü, gelenekleri birbirine benzeyen bütün göçmenleri Çerkez olarak adlandırmasına atıfla, Çerkez kimliğinin sınırlarının Türkiye'de karmaşık olduğuna dikkat çekmektedir. Çerkezler dışında Türkiye'de Kuzey Kafkasyalı olarak Abazalar, Osetler, Çeçenler, Dağıstanlılar (Avar, Lezgi, Kumuk) ve Karaçay-Balkarlar bulunduğunu belirterek bu gruplar hakkında ayrıntılı bilgi sunmaktadır. Kaya'nın makalesinin Çerkezler ve Anadolu'nun yerli halkı arasında kurulan entegrasyonun güzel bir örneğini sunduğu söylenebilir.

“Zorunlu Göçün 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu Üzerindeki Etkileri” başlıklı makalesinde Başak Kale, 19. yüzyılda gerçekleşen kitlesel göçlerin, dağılıma sürecindeki Osmanlı İmparatorluğu’nun azalan nüfus sorununu çözebilmek amacıyla uyguladığı göç ve iskân politikasında farklılaşmaları beraberinde getirdiğini ifade etmektedir. Kitle göçleriyle gelen göçmenlerin sayılarının yüzyılın sonunda yüz binleri hatta milyonları bulduğuna dikkat çeken yazar, bu göçlerin Osmanlı İmparatorluğu’nu politik, ekonomik, sosyal, kültürel ve nüfus yapısı açısından değiştirip dönüştürdüğünü dile getirmektedir. Osmanlı İmparatorluğu’nun zorunlu göçle gelen göçmenleri kısıtlamaya gitmeden kabul etmesinin uygulamada oldukça “liberal” bir anlayış olduğunu belirten yazar, bu durumun aynı zamanda gerekliliklerin bir ürünü olduğuna dikkat çekmektedir. Kale’nin makalesi, kitapta yer alan diğer makalelerdeki göçlerin ortak sebeplerini ve Osmanlı İmparatorluğu’na etkilerini bir arada değerlendiren bir üst metin olarak anlaşılabilir.

Türk-Yunan zorunlu nüfus mübadelesinin ele alındığı Elçin Macar’ın “Yunanistan’dan Anadolu’ya Göç: Nüfus Mübadelesi” başlıklı makalesinde mübadelenin detayları anlatılmaktadır. Türkiye’ye gelen toplam mübadil sayısını, iskân sürecinde yaşanan bazı sorunları ve mübadeleye dair iki ülke arasında devam eden sıkıntıları ve bunların nasıl çözüme kavuşturulduğunu ayrıntılarıyla aktarmaktadır. Macar, aynı zamanda mübadele ile olan ilişkinin Yunan tarih yazımında “hatırlama” üzerine, Türk tarih yazımında ise “unutma” üzerine kurgulandığını ve mübadilliğin Yunan ulusal kimliğinin bir unsuruna dönüşmesine rağmen Türk tarafında zaferin ve yeni devletin kuruluşunun gölgesinde kaldığını hatırlatmaktadır. Yazarın dikkat çektiği ve bir o kadar da önemli olan bir diğer husus ise nüfus mübadelesinin, devletlerin nüfusları kovulabilir, değiş tokuş edilebilir bir mal olarak görmeleri fikrinin ortaya çıkmasına neden olduğudur.

Nurcan Özgür Baklacioğlu, “Yugoslavya’dan Türkiye’ye Göçlerde Sayılar, Koşullar ve Tartışmalar” adlı makalesinde, Yugoslavya’dan Türkiye’ye göçlerin iki temel dönemde yoğunlaşarak toplu şekilde gerçekleştiğini belirtmekte ve göçlere neden olan faktörleri ayrıntılarıyla anlatmaktadır. Yazarın, göç ve nüfus verileri arasındaki tutarsızlığa değinmesi ve göçlerin rakamlar üzerinden çalışılmasının ne kadar yanıltıcı olabileceğine dikkat çekmesi, göçün sayısallaştırılmasına bir karşı duruş sergilenmesi açısından önemlidir. Yazara göre göçlerin sayılar üzerinden çalışılması aynı zamanda verilerin “siyasiliğini” yansıtmaktadır.

Canan Balkır ve Bianca Kaiser tarafından kaleme alınan “Türkiye’de Avrupa Birliği Vatandaşları” başlığını taşıyan makalede, Türkiye’de yaşayan AB vatandaşlarının oluşturduğu gruplara, bölgelere göre dağılımlarına, gayrimenkul dağılımlarına ve uyum sorunlarına değinilmektedir. Farklı nedenlerden dolayı Türkiye’ye gelip yerleşen AB göçmenlerinin sosyal ve ekonomik faktörler bakımından türdeş bir grup oluşturmadığına dikkat çeken yazarlar, Türkiye’de yaşayan AB vatandaşlarının

sekiz gruba ayrıldığını belirtmekte ve bu grupların özelliklerini detaylı bir şekilde anlatmaktadırlar.

“Azerbaycan Türkleri Örneğinde Avrasya Coğrafyasından Türkiye’ye Yönelik Yüksek Nitelikli İnsan Göçü” adlı çalışmasında O. Can Ünver, 1990 sonrası dönemde Avrasya coğrafyasından Türkiye’ye yönelik yüksek nitelikli işgücünün sürekli veya sınırlı süreli olarak Türkiye’ye gelmesini kuramsal açıdan değerlendirerek tarihsel gelişme, siyasal ve hukuki durumu ele almaktadır. İki ülke arasındaki sınır aşırı hareketliliğin giderek artacağını vurgulayan yazar, etnik ve kültürel aynılığın bu olguyla kolaylaştırarak unsurlar olduğuna ve bu nitelikleriyle de iki ülke arasındaki söz konusu edilen mobilitenin “göç” olarak tanımlanmasının doğru olmadığına dikkat çekmektedir. Yazara göre Asya’daki Türk cumhuriyetlerinden Türkiye’ye yönelik gerçekleşen hareketin göç olmaktan çok bir “mobilité” olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Wolf-Dietrich Bukow’un, günümüzde göç ve entegrasyon kavramlarının artık ifade gücünü yitirdiği gerekçesiyle mobilitenin her iki kavram yerine kullanılmasının uygun olacağı görüşüne atıfla, yüksek nitelikli profesyonel işgücünün bu yeni hareketlilik çağında yurtlarından bir başka ülkeye gidip orada süresiz ikamet ettiği modelin günümüzde geçerli göç modeli olarak kabul edilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Bu açıdan bakıldığında Ünver’in makalesinin farklı bir yaklaşım getirdiği söylenebilir.

Nermin Abadan Unat’ın, “Türkiye’nin Son Elli Yıllık Emek Göçü: Yorum, Eleştiri, Öngörü” başlıklı makalesinde, başta Almanya olmak üzere Avusturya, Fransa, Belçika, Hollanda ve Danimarka gibi diğer Avrupa ülkelerine Türkiye’den gerçekleşen emek göçü ele alınmaktadır. Yazarın Avrupa’da İtalya, İspanya, Yunanistan gibi ülkelere gelen işçilerden farklı olarak Türk işçilerinin aile birleşimine izin verilmediğine dikkat çekmesi önemlidir. Aile birleşimine izin verme sürecinin 1973 yılında başladığının, aile birleşiminin kabul edilmesinden sonra Türk işçilerinin fiziki varlığının başta Almanya olmak üzere Avusturya, Fransa, Belçika, Hollanda ve Danimarka gibi diğer Avrupa ülkelerinde değişik boyutlar kazandığının ve hepsinde de çocukların okullaşma durumunun önemli bir sorun olarak ortaya çıktığının altını çizmektedir. Makalenin Türkiye’den Avrupa ülkelerine gerçekleşen emek göçünün bütünlüklü bir analizini sunduğunu söylemek mümkündür.

Ahmet İçduygu, “Türkiye’ye Yönelen Düzensiz Göç Dalgaları İçinde Transit Göç” adlı makalesinde, transit göç kavramını Türkiye örneğinde açarak kavramın söylemsel ve analitik yönleri üzerinde durmaktadır. Transit göç gerçeğinin Türkiye’de 1980’lerin başında ortaya çıkmasına rağmen 1990’ların ortalarına kadar önemli bir mesele hâline gelmediğine, dolayısıyla ontolojik olarak var olan bu olgunun epistemolojik olarak olmadığına dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra transit göç ile diğer düzensiz göç türleri arasında keskin sınırlar bulunmadığını vurgulayan İçduygu, keskin olmayan bu sınırları anlamlandırmak için Türkiye’deki düzensiz göç tecrübesini

Avrupa’da göç rejimlerinin güvenli hâle getirilmesi, ekonomikleştirilmesi ve AB etkisiyle Türkiye’nin kendi rejimini güvenli hâle getirmesi ve ekonomikleştirmesi bağlamında ele almaktadır.

1989’dan günümüze Türkiye’nin tanık olduğu kitlesel mülteci hareketlerinin ele alındığı Kemal Kirişçi ile Sema Karaca’nın “Hoşgörü ve Çelişkiler: 1989, 1991 ve 2011’de Türkiye’ye Yönelen Kitlesel Mülteci Akınları” başlıklı makalelerinde, gerek Bulgar Türklerinin 1989’daki kitlesel akınında, gerek Kuzey Iraklı Kürtlerin 1991’deki kitlesel akınında, gerekse de Suriyelilerin 2011’den günümüze gerçekleştirdikleri kitlesel akında Türk toplumunun mültecilere insani yardım ve empati duygusuyla yaklaştığı vurgulanmaktadır. Her bir kitlesel mülteci akınının gerçekte ne olduğunu, bu krizlere verilen tekil siyasi cevapların arkasındaki nedenleri ve bu cevapların uluslararası mülteci hukuku rejiminin savunulan uygulamalarla ne derece uyumlu olduğunu detaylı bir şekilde aktarmaktadırlar. Kirişçi ile Karaca’nın makalesi, Türkiye’nin her bir kriz için içinde bulunulan zamanın şartlarıyla bağlantılı olarak farklı çözümler ürettiğini göstermektedir.

M. Murat Erdoğan’ın “Türkiye’ye Kitlesel Göçlerde Son ve Dev Dalga: Suriyeliler” başlığını taşıyan makalesinde, 2011 yılından bu yana Suriye’den Türkiye’ye gerçekleşen toplu nüfus hareketleri ele alınmakta ve Türkiye’deki Suriyeliler krizinin genel özellikleri sunulmaktadır. Bunun yanı sıra Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO) tarafından gerçekleştirilen “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum” başlıklı alan çalışmasının bulgularına dayanarak Suriyelilerin ve Türk toplumunun görüşleri, duyguları ve beklentileri aktarılmaktadır. Erdoğan’ın özellikle HUGO alan araştırması bulgularına geniş yer ayırması, bölge illeri ve bölge dışı illerdeki yerel halkın görüşleri arasındaki farklılıkların anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Suriyeliler konusunda Türkiye’deki toplumsal kabul düzeyinin son derece yüksek olduğunun ancak bu durumun sürdürülebilir olması için kamu politikalarının son derece hassas biçimde uygulanması gerektiğinin altını çizmektedir.

Eserin geneline bakıldığında, göçlerin ele alınış şekli ve sadece belirli bir coğrafya ile sınırlı kalmayıp Balkanlar, Kafkaslar, Orta Doğu, Orta Afrika gibi dünyanın farklı noktalarından Anadolu topraklarına gerçekleşen göçlere yer verilmesi ve bunun 700 yıllık bir zaman dilimi içinde sunuluyor olması eserin kendi içinde tutarlı bir bütünlük oluşturduğunu göstermektedir. Kitap, her ne kadar Türkiye’nin göç tarihini kapsamlı bir şekilde ele alsın da çoğu makalede göç, sayısallaştırılmakta ve göçmenlerin her birinin farklı öyküleri olduğu gerçeği gözden kaçırılmaktadır. Her bir göçün kendine özgü karakterini ve göçmenlerle yerel halkın entegrasyon sürecini anlayabilmek bakımından daha fazla alan araştırmasına ihtiyaç duyulduğu açıktır.

YAZARLARA NOTLAR

Middle East Journal of Refugee Studies (MEJRS), değerlendirme süreçlerine alınacak çalışmalarda temel bazı kriterler aranmaktadır:

MEJRS'e gönderilecek çalışmaların;

- Mültecilik konusu ile ilgili nicel, nitel, tek-denekli veya karma araştırma deseni kullanılarak hazırlanmış olmasına,
- Mültecilik konusunda son dönem alan yazını kapsamlı biçimde değerlendiren literatür analizi, metaanaliz veya metasentez çalışması olmasına,
- Mültecilik konusunda pratik olarak uygulanabilecek model nerileri sunmasına dikkat eder veya benzeri özgün nitelikte yazılar olmasını talep eder.

Bu erevede *MEJRS* ileri araştırma/istatistik yöntem ve teknikleri kullanılan güncel çalışmalara öncelik tanımlanmaktadır. Çalışmaların yöntembilim açısından yetkinlikleri kadar alana orijinal ve yeni katkı sunmaları da temel yayımlanma kriteridir.

Yayımlanmak üzere gönderilen çalışmalar öncelikle Editör tarafından amaç, konu, içerik, sunuş tarzı ve yazım kurallarına uygunluk yönünden incelenmektedir. Editöryal n değerlendirmedeki genel eğilimler şu şekildedir:

✓ Nicel araştırmalar için;

- Tek sürekli değişken veya iki sürekli değişken barındırıp sadece veya ağırlıklı olarak frekans, yüzde, fark ve ilişki istatistiklerine dayalı çalışmalar, çalışmanın kapsamına göre değerlendirilmektedir.
- Tek sürekli değişken veya iki sürekli değişken barındırıp tekli veya çoklu regresyon, yol (path) analizi, cluster analizi gibi ileri istatistikler kullanılarak hazırlanan çalışmalara öncelik verilmektedir.

✓ lme aracı geliştiren çalışmalar için;

- Sadece lme araçları geliştirmeyi raporlayan çalışmalar, geliştirilen lme aracının otantikliği, kapsamı, geliştirilen grubun niteliği, geçerlik ve güvenirlik işlemlerinin yetkinliği vb. ltler dikkate alınarak değerlendirilmektedir.
- Geliştirilen lme aracını bir araştırmada kullanarak raporlayan çalışmalara öncelik verilmektedir.

✓ Deneyisel araştırmalar için;

- Araştırma verileri nitel verilerle desteklenmiş deneyisel araştırmalara öncelik verilmektedir.

✓ Nitel araştırmalar için;

- Nitel araştırmalar için araştırma sürecinin geçerlilik ve gvenirliklik koşullarının sağlanmış olmasına ve verilerin derinlemesine analiz edilmiş olmasına önem verilmektedir.

✓ Betimsel alışmalar için;

- Dergide mültecilik ile ilgili temel sorunları ortaya koyan ve bunlara çözüm nerileri getiren analitik çalışmaların yayımlanması hedeflenmektedir. Diğer taraftan bu kapsama giren çalışmaların kitap bölümü tarzında olmaması beklenmektedir.

✓ Karma (mixed) desenli çalışmalar için;

- Karma desenle hazırlanan çalışmaların yayımlanma oranı daha yüksektir. Bununla birlikte karma çalışmalarda niçin ve hangi karma metodolojinin kullanıldığının tekniği ile beraber açıklanması beklenmektedir. Karma desenli araştırmalarda araştırmanın nicel ve nitel kısımları ayrı ayrı değerlendirilir. Nicel ve nitel kısımların ayrı ayrı yukarıdaki kıstasları karşılaması beklenir.

✓ Ayrıca;

- Alanda çok sık kullanılan lme araçlarına dayalı çalışmaların ve oldukça yoğun biçimde çalışılmış konularla ilgili araştırmaların yeni bir yönelim ortaya koymaları beklenmektedir.
- Yüksek lisans ve doktora tezlerine dayalı çalışmalarda tezin bütününün, tezde kullanılan bütün verilerin raporlanması, tezlerde dilimlenme yapılmaması beklenmektedir.
- Bütün araştırma türleri için verilerin güncelliğine önem verilmektedir. Araştırma verilerinin toplanması üzerinden 5 yıl veya daha fazla süre geçmiş ise araştırmaların güncelliğini kaybettiği yönünde görüş bildirilmektedir.

Editöryal n değerlendirme sonucunda bir çalışma, genel kriterleri veya yukarıdaki kriterleri karşılamıyorsa, çalışmanın Yetkilendirilmiş Yazarına gerekçesi ile birlikte, çalışmasının hakem değerlendirme sürecine alınmayacağı yönündeki karar bildirilmektedir.

MEJRS'te yayımlanan makalelerin;

- Sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir. Yayımlanan yazılar, düşünsel planda dergiye veya Uluslararası Mülteci Hakları Derneğini bağlamaz.
- Yayımlanan yazıların yayım hakları Uluslararası Mülteci Hakları Derneğine aittir.

INSTRUCTIONS FOR AUTHORS

Contributors submitting their work to *The Middle East Journal of Refugee Studies (MEJRS)* should be informed that articles should include the following:

- Quantitative, qualitative, or mixed research methods,
- Comprehensive literature reviews, meta-analysis, or meta-synthesis,
- Model proposals, clinical experimental research model, or original writings of similar quality.

MEJRS gives priority to current studies using advanced research and statistical methods and techniques. The Journal's main criteria for publication are original contribution to the field and competency in methodology.

Manuscripts are first assessed by the Editorial Board for purpose, topic, content, presentation style, and mechanics of writing. During this preliminary assessment, the Editorial Board guidelines are as follows:

✓ For Quantitative Research

- Quantitative research based on a single variable or that mainly analyses frequency, percentage, difference, and correlational statistics is usually assessed in a preliminary assessment according to its contents. Quantitative research including multiple regressions, path and cluster analysis, or other advanced research and statistical methods is given priority.

✓ For Studies Developing a Measurement Tool

- The authenticity, scope, quality of the group worked on, and efficiency of the reliability and validity of studies are taken into consideration to decide whether the measurement tool can be published independently.
- The Editorial Board encourages contributors to send their manuscripts if the developed measurement tool is used in a study in which the findings are reported.

✓ For Experimental Research

- Findings must be supported, detailed, and further elaborated on with qualitative data.

✓ For Qualitative Research

- The reliability and validity studies and in-depth analysis of the data is of utmost importance.

✓ For Descriptive Studies

- The journal aims to publish analytical studies identifying and proposing solutions to the key issues related to refugee issues. However, such studies should not resemble a book chapter based only on a literature review.

✓ Mixed Research Designs

- Such studies have a higher likelihood of being published. Mixed research design studies should justify why and how the author adopted the research design used. Qualitative and quantitative sections are analyzed separately and are expected to meet the criterion described above.

✓ Please Note

- The editors emphasize that MEJRS articles should not include studies based on very frequently used measurement tools or on research topics that have been overly examined, unless they propose an innovative approach to the topic in question.
- Manuscripts based on thesis-related research should include all data used in the thesis. *MEJRS* does not publish any article including unethical practices such as sliding.
- MEJRS believes that the data collection process for original research should have been done in the last 5 years.

Authors of manuscripts that do not meet the general publication criteria or the criteria specified above will be notified of the decision along with the reasons for it and will not proceed to the referee review process.

Authors bear responsibility for the content of their published articles.

- Authors are assumed to have conformed to an ethical code of conduct during research. Ethical problems that may arise after publication are binding for authors only.
- MEJRS is not responsible for the content and opinions expressed in the published articles and these do not necessarily reflect the opinions of The International Refugee Rights Association, being the author entirely responsible for the scientific content in the paper. The publisher/editor of MEJRS is not responsible for errors in the contents or any consequences arising from the use of information contained in it. The opinions expressed in the research papers/articles in this journal do not necessarily represent the views of the publisher/editor of the journal.
- Publishing rights of the manuscripts belong to The International Refugee Rights Association.
- Articles may not be quoted without citing MEJRS and the author(s).